
STRATEGIA ROZWOJU GMINY KOCIERZEW POŁUDNIOWY na lata 2020–2030

FIM
FUNDACJA INICJATYW MENEDŻERSKICH

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich, ul. Żołnierzy Niepodległej 5/7, 20-078 Lublin
tel./fax: (+48) 81 532 14 25 ; tel.: (+48) 81 441 33 44 ; email: biuro@fim.org.pl

www.fim.org.pl

NIP: 712-308-96-56 KRS: 0000290822

Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku,
VI Wydział Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

SPIS TREŚCI

Wykaz stosowanych skrótów.....	5
Wstęp.....	6
CZĘŚĆ I.....	8
1. DIAGNOZA STANU WYJŚCIOWEGO.....	9
1.1. GMINA KOCIERZEW POŁUDNIOWY.....	9
1.2. SPOŁECZEŃSTWO.....	12
1.2.1. Demografia.....	12
1.2.2. Rynek pracy.....	15
1.2.3. Aktywność społeczna mieszkańców.....	16
1.2.4. Konkluzje.....	18
1.3. SZKOLNICTWO I WYCHOWANIE.....	19
1.3.1. Wychowanie przedszkolne i szkolne.....	19
1.3.2. Konkluzje.....	21
1.4. INFRASTRUKTURA.....	22
1.4.1. Drogi i transport.....	22
1.4.2. Zasoby mieszkaniowe.....	23
1.4.3. Infrastruktura sieciowa.....	24
1.4.4. Konkluzje.....	26
1.5. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA.....	27
1.5.1. Sektor rolniczy.....	27
1.5.2. Sektor przedsiębiorstw.....	29
1.5.3. Konkluzje.....	33
1.6. KULTURA, WIZERUNEK I CZAS WOLNY.....	34
1.6.1. Atrakcyjność turystyczna gminy.....	34
1.6.2. Kultura, sport i organizacja czasu wolnego.....	35
1.6.3. Konkluzje.....	37
1.7. JAKOŚĆ ŻYCIA.....	38
1.7.1. Środowisko naturalne.....	38
1.7.2. Ochrona środowiska.....	39
1.7.3. Opieka zdrowotna.....	42
1.7.4. Pomoc społeczna.....	42
1.7.5. Bezpieczeństwo.....	44
1.7.6. Konkluzje.....	47
1.8. FINANSE SAMORZĄDU.....	48
1.8.1. Budżet gminy.....	48
1.8.2. Pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania.....	49
2. ANALIZA SWOT.....	53

CZĘŚĆ II	54
1. KONTEKST DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	55
1.1. DOKUMENTY UNIJNE	55
1.1.1. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu	55
1.1.2. Umowa Partnerstwa	56
1.2. DOKUMNETY KRAJOWE	58
1.2.1. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	58
1.2.2. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	60
1.2.3. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	60
1.3. DOKUMENTY REGIONALNE	61
1.3.1. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030	61
1.3.2. Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030	63
1.3.3. Strategia Rozwoju Powiatu Łowickiego 2020	64
2. WIZJA I MISJA	65
2.1. WIZJA	65
2.2. MISJA	65
3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	66
4. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII	72
5. SYSTEM MONITOROWANIA STRATEGII	73
6. FINANSOWANIE STRATEGII	77
Bibliografia	85
Spis tabel	87
Spis rysunków	87
Spis wykresów	87

Wykaz stosowanych skrótów

BDL	Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
DPS	Dom Pomocy Społecznej
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
FS	Fundusz Spójności
GBP	Gminna Biblioteka Publiczna w Kocierzewie Południowym
GOPS	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kocierzewie Południowym
GPZ	Główny Punkt Zasilający
GRKGW	Gminna Rada Kół Gospodyń Wiejskich
GUS	Główny Urząd Statystyczny
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
KE	Komisja Europejska
KPP	Komenda Powiatowa Policji
KPZK 2030	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
KSRR 2030	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NZOZ	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
PO IR	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój
PO IŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
PO PC	Program Operacyjny Polska Cyfrowa
PO PT	Program Operacyjny Pomoc Techniczna
PO PW	Program Operacyjny Polska Wschodnia
POŚ	Przydomowa oczyszczalnia ścieków
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PSP	Publiczna Szkoła Podstawowa
REGON	Rejestr Gospodarki Narodowej
RPO	Regionalny Program Operacyjny
RSI LORIS 2030	Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
SP	Szkoła Podstawowa
SRWŁ 2030	Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030
STRATEGIA EUROPA 2020	Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
UP	Umowa Partnerstwa
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
ZSP	Zespół Szkół Publicznych
ZUP	Założenia do Umowy Partnerstwa na lata 2021–2027

Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy Kocierzew Południowy na lata 2020–2030 (dalej także: Strategia Kocierzew Południowy 2030) to plan działania wyznaczający strategiczne cele rozwoju gminy w perspektywie kolejnych 11 lat. Ustalenia zawarte w Strategii stanowią podstawę do prowadzenia przez władze gminy średniookresowej i długookresowej polityki rozwoju społeczno-gospodarczego. Wokół zawartych w dokumencie ustaleń koncentrować się będą działania władz samorządowych, a także innych interesariuszy, zmierzające do zapewnienia jak najlepszych warunków do dalszego rozwoju gospodarczego i życia mieszkańców gminy.

Wcześniejszy dokument strategiczny Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kocierzew Południowy na lata 2016–2020¹ był opracowany ponad 4 lata temu i jego okres ważności dobiega końca. Dostrzegając ten fakt, a także szereg istotnych zmian, jakie zaszły w ciągu kilku ostatnich lat, zarówno w otoczeniu zewnętrznym, jak i relacjach wewnętrznych, władze gminy zdecydowały o ponownym zdefiniowaniu celów rozwojowych gminy Kocierzew Południowy. Nieustannie zmieniająca się sytuacja społeczno-gospodarcza skłania do uważnego spojrzenia na obecne uwarunkowania oraz posiadane zasoby i zderzenia ich z aspiracjami całej wspólnoty samorządowej, jaką jest gmina. Dodatkowo doświadczenia z realizacji obowiązującego Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Kocierzew Południowy na lata 2016–2020 oraz pozyskiwania środków unijnych z obecnie kończącej się perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014–2020 oraz innych programów pomocowych, pozwoliły przygotować nowy dokument, który stanowi podstawy do długofalowego rozwoju gminy Kocierzew Południowy i sprawnego zarządzania nią.

Ważną przesłanką uzasadniającą potrzebę przygotowania nowego dokumentu jest zapewnienie spójności z całym katalogiem dokumentów strategicznych na szczeblu unijnym, krajowym i regionalnym. Dokument ten jest także odpowiedzią na ustawowe regulacje dotyczące prowadzenia polityki rozwoju², z uwzględnieniem planowanych zmian w tejże ustawie w zakresie, których trwa proces legislacyjny³, oraz uprawnienia gminy wynikające z ustawy o samorządzie gminnym⁴ do prowadzenia spraw pozostających w zakresie działania gminy, w tym uchwalania programów gospodarczych.

Opracowana Strategia Kocierzew Południowy 2030 jest dokumentem o długim horyzoncie czasowym. Ze względu na wieloletni okres obowiązywania i realizacji Strategii, a także wciąż brak szczegółów dotyczących nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021–2027, dokument ten powinien być postrzegany, jako uniwersalny, ukazujący wizję, misję i strategiczne kierunki działań gminy Kocierzew Południowy oraz zamierzone środki wdrażania i monitorowania, a także potencjalne źródła finansowania planowanych przedsięwzięć.

Dokument składa się z dwóch części:

- I – analitycznej, odnoszącej się do przeszłości i teraźniejszości,
- II – planistycznej, dotyczącej przyszłości.

Diagnoza prezentuje wyczerpujący obraz gminy w ujęciu obiektywnym. Opiera się na faktach i niezbędnych komentarzach ustrukturalizowanych w osiem zasadniczych działów: Gmina Kocierzew Południowy, Społeczeństwo, Szkolnictwo i wychowanie, Infrastruktura, Aktywność gospodarcza, Kultura, wizerunek i czas wolny, Jakość życia, Finanse samorządu. Zakres czasowy analizy w przypadku większości zagadnień obejmuje lata 2013–2018. Jeżeli możliwe było zaprezentowanie nowszych informacji i danych, które wnoszą wartość dodaną do części analitycznej, to również je

¹ Uchwała Nr XVIII/91/16 Rady Gminy Kocierzew Południowy z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie uchwalenia Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Kocierzew Południowy na lata 2016–2020.

² Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.2019.1295 t.j., z późn. zm.).

³ Rządowe Centrum Legislacji, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12321445/katalog/12580867#12580867>.

⁴ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2019.506 t.j., z późn. zm.).

przedstawiono. Niekiedy dane statystyczne obejmowały starsze lata, co wynika z określonej cykliczności przeprowadzania przez Główny Urząd Statystyczny w Warszawie badań tematycznych, np. Powszechnego Spisu Rolnego.

Diagnoza przedstawia portret gminy Kocierzew Południowy zarówno pod względem opisowym, jak i statystycznym. Na potrzeby przeprowadzonej analizy wykorzystano dane agregowane w wartościach bezwzględnych oraz w postaci wskaźników statystycznych, uwzględniających różnorodne aspekty szeroko rozumianego potencjału społeczno-gospodarczego. Źródłem informacji były przede wszystkim bazy danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie. Do przygotowania części I posłużono się także danymi wewnętrznymi zgromadzonymi przez Urząd Gminy Kocierzew Południowy i jego jednostki organizacyjne oraz danymi pochodzącymi od instytucji zewnętrznych. Jako podsumowania wyróżnionych działów tematycznych zostały zamieszczone istotne konkluzje (wnioski).

Część II dokumentu dotyczy przyszłości gminy i pokazuje kierunki rozwojowe na kolejne lata. Podstawą do sformułowania priorytetów strategicznych i konkretnych celów operacyjnych zawartych w tej części była przeprowadzona diagnoza oraz spotkania z władzami gminy, a także pracownikami Urzędu Gminy. W tej części dokumentu wskazano również konkretne mechanizmy wdrażania i monitorowania realizacji Strategii oraz potencjalne źródła finansowania sformułowanych zamierzeń.

Przyjęta i sukcesywnie wdrażana Strategia Rozwoju Gminy Kocierzew Południowy na lata 2020–2030 pozwoli nie tylko efektywnie prowadzić politykę rozwoju gminy, ale także będzie zasadniczym dokumentem umożliwiającym skorzystanie z licznych instrumentów finansowych wspierających rozwój lokalny i regionalny, w tym pochodzących z Unii Europejskiej.

CZEŚĆ I

1. DIAGNOZA STANU WYJŚCIOWEGO

1.1. GMINA KOCIERZEW POŁUDNIOWY

Gmina Kocierzew Południowy to gmina wiejska, położona w północno-wschodniej części województwa łódzkiego, w powiecie łowickim. Siedzibą gminy jest Kocierzew Południowy.

Od południa gmina sąsiaduje z gminą Łowicz i Nieborów, od północy z gminą Kiernozia i Iłów, zaś od zachodu z gminą Chąšno. Od wschodu gmina graniczy z gminami województwa mazowieckiego: gminą Rybno i gminą Nowa Sucha.

Powierzchnia administracyjna gminy Kocierzew Południowy wynosi 94 km², co stanowi 9,5% powierzchni powiatu łowickiego i 0,5% powierzchni województwa łódzkiego.

Rysunek 1: Położenie gminy Kocierzew Południowy w powiecie łowickim

Źródło: strona internetowa Urzędu Gminy Kocierzew Południowy, www.kocierzew.pl.

Rysunek 2: Położenie gminy Kocierzew Południowy w województwie łódzkim i w Polsce

Źródło: strona internetowa www.maps.google.pl.

W granicach gminy znajduje się 19 sołectw: Boczki Chełmońskie, Gągolin Południowy, Gągolin Północny, Gągolin Zachodni, Jeziorko, Kocierzew Południowy, Kocierzew Północny, Konstantynów, Lenartów, Lipnice, Łaguszew, Osiek, Ostrowiec, Płaskocin, Różyce, Różyce-Żurawieniec, Sromów, Wejsce oraz Wicie.

Rysunek 3: Mapa gminy Kocierzew Południowy

Źródło: Urząd Gminy Kocierzew Południowy.

Tabela 1: Podstawowe informacje o gminie Kocierzew Południowy

województwo	łódzkie
powiat	łowicki
powierzchnia	94 km ²
użytki rolne	95%
użytki leśne	2,9%
liczba sołectw	19
siedziba gminy	Kocierzew Południowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Gmina Kocierzew Południowy jest członkiem:

- 1) Stowarzyszenia Powiatów i Gmin Dorzecza Bzury;
- 2) Związku Międzygminnego „Bzura”;
- 3) Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Łowicka”;
- 4) Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej.

1.2. SPOŁECZEŃSTWO

1.2.1. Demografia

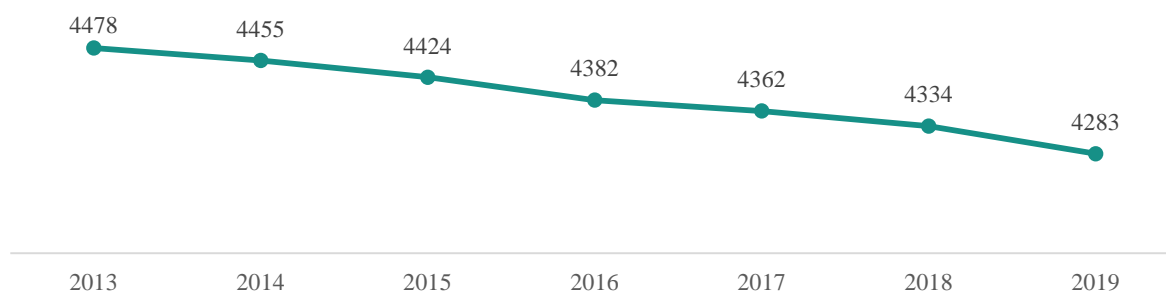
Na koniec 2019 r. liczba ludności w gminie Kocierzew Południowy wyniosła 4 283 i była o 195 mniejsza niż w 2013 r. Tabela 2 prezentuje dokładną liczbę ludności we wszystkich sołectwach gminy w latach 2013–2019. Największą miejscowością pod względem liczby mieszkańców w 2019 r. był Kocierzew Południowy (380 mieszkańców). Druga pod względem liczebności była miejscowość Boczki Chełmońskie z liczbą ludności w 2019 r. na poziomie 358. Najmniej liczną miejscowością był Konstantynów, w którym w 2019 r. zamieszkiwało 60 osób.

Tabela 2: Liczba ludności w poszczególnych sołectwach w gminie Kocierzew Południowy

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Boczki Chełmońskie	392	383	380	377	370	372	358
Gągolin Południowy	308	314	314	313	317	319	304
Gągolin Północny	128	129	124	123	126	124	125
Gągolin Zachodni	82	82	83	82	81	84	82
Jeziorko	259	264	261	262	258	252	255
Kocierzew Południowy	390	388	390	388	383	392	380
Kocierzew Północny	280	276	272	266	272	266	265
Konstantynów	57	56	58	57	59	58	60
Lenartów	129	125	126	122	128	128	133
Lipnice	220	219	219	212	209	207	203
Łaguszew	230	226	224	220	222	218	222
Osiek	343	345	343	347	343	338	345
Ostrowiec	117	110	108	108	107	111	118
Płaskocin	233	231	225	223	222	222	221
Różyce	325	330	329	330	328	321	320
Różyce-Żurawieniec	159	158	153	153	150	149	149
Sromów	168	166	161	156	150	145	140
Wejsce	348	349	352	342	341	337	322
Wicie	310	304	302	301	296	291	281
Suma	4 478	4 455	4 424	4 382	4 362	4 334	4 283

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Kocierzew Południowy.

Wykres 1: Łączna liczba ludności w gminie Kocierzew Południowy w latach 2013–2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Kocierzew Południowy.

Stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn w gminie Kocierzew Południowy w latach 2013–2018 nie podlegał większym wahaniom – w 2018 r. na 100 mężczyzn w gminie przypadało 96 kobiet.

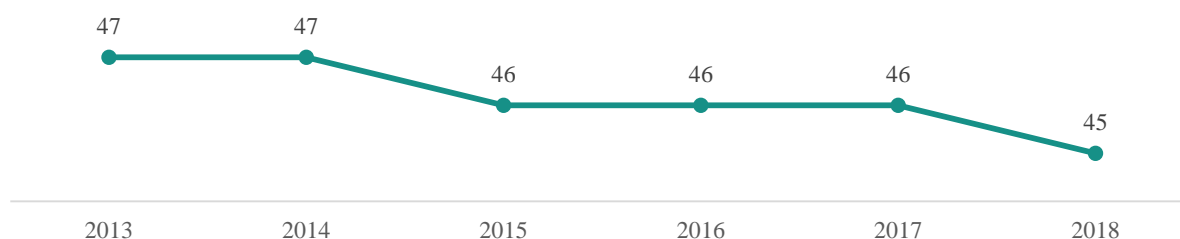
Tabela 3: Współczynnik feminizacji

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
współczynnik feminizacji	97	96	97	96	96	96

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Gmina Kocierzew Południowy charakteryzuje się niską i do tego malejącą gęstością zaludnienia – w 2018 r. na 1 km² przypadało 45 osób – o 2 osoby mniej niż w 2013 r.

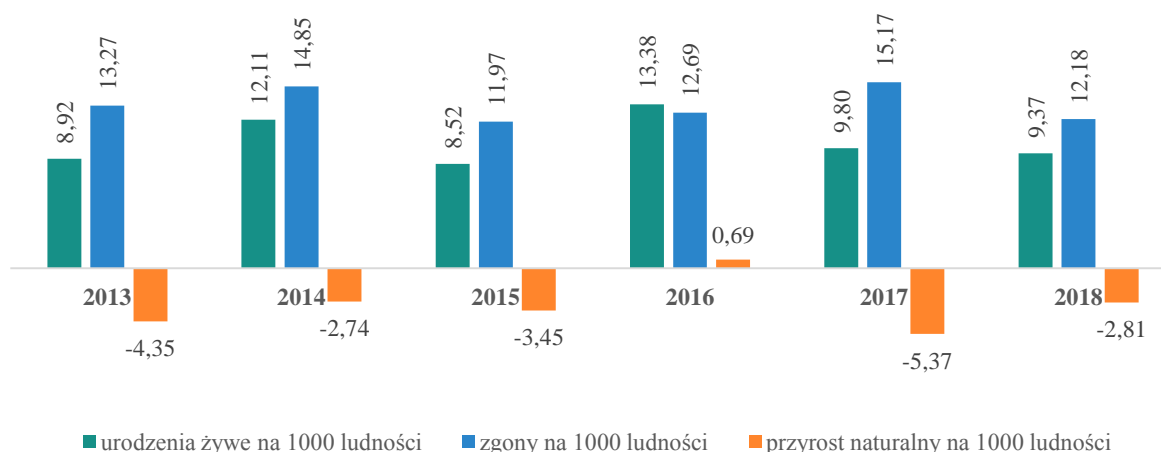
Wykres 2: Gęstość zaludnienia – ludność na 1 km²

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Zarówno wartość wskaźnika urodzeń żywych, jak i zgonów na 1 000 ludności w latach 2013–2018 podlegała wahaniom, a przyrost naturalny na 1 000 ludności w analizowanym okresie, za wyjątkiem 2016 r., przyjmował wartości poniżej zera, co oznacza, że w gminie więcej osób umierało niż przychodziło na świat.

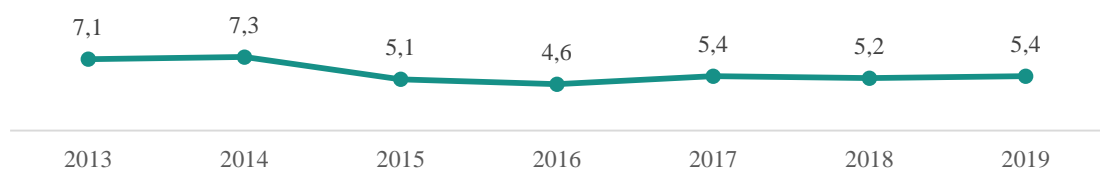
Wykres 3: Przyrost naturalny oraz urodzenia żywe i zgony na 1 000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Liczba zawieranych małżeństw w przeliczeniu na 1 000 ludności od 2013 r. zmniejszyła się i ostatecznie w 2019 r. wyniosła 5,4. Malejąca wartość współczynnika może mieć wpływ na poziom dzietności w gminie.

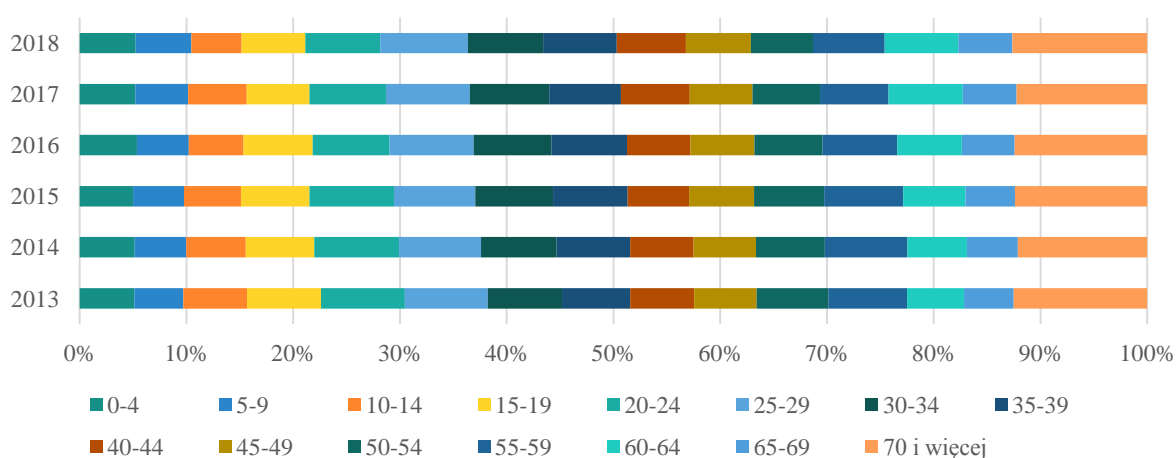
Wykres 4: Małżeństwa na 1 000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W 2018 r. osoby w wieku do 39 lat stanowiły w gminie Kocierzew Południowy około 50% społeczeństwa – ich odsetek od 2013 r. systematycznie się zmniejszał. Na poniższym wykresie przedstawiono strukturę ludności według grup wieku w poszczególnych latach.

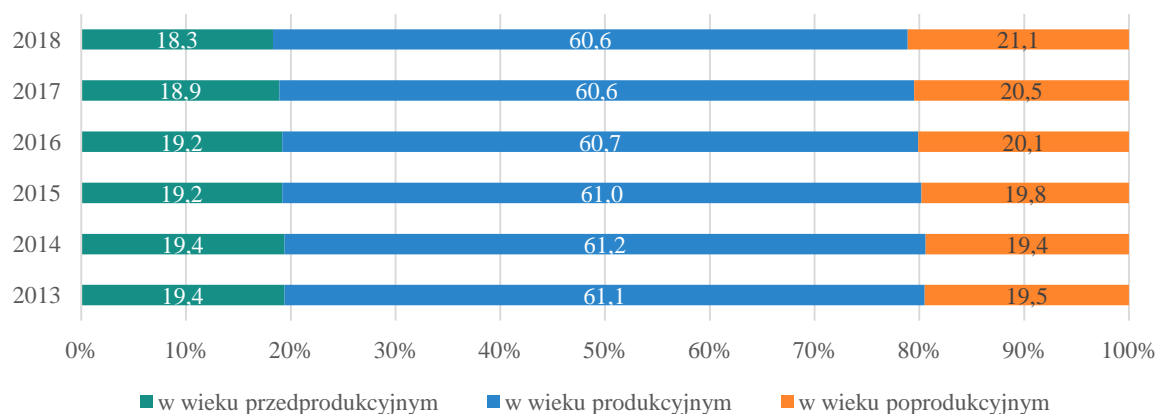
Wykres 5: Ludność wg grup wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W latach 2013–2018 udział ludności w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się o 1,1 p.p. zaś ludności w wieku produkcyjnym o 0,5 p.p. Z kolei udział ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się o 1,6 p.p. Zwiększający się odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym jednoznacznie wskazuje na proces starzenia się społeczeństwa.

Wykres 6: Struktura demograficzna ludności wg ekonomicznych grup wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Sytuacja demograficzna w gminie kształtowana jest również przez migracje. Saldo migracji to różnica między liczbą zameldowań a wymeldowań. W analizowanym okresie w gminie Kocierzew Południowy saldo migracji było ujemne, co oznacza, że więcej osób dokonywało wymeldowań niż zameldowań. Najwyższa wartość wystąpiła w 2016 r. i wyniosła -23.

Tabela 4: Migracje na pobyt stały

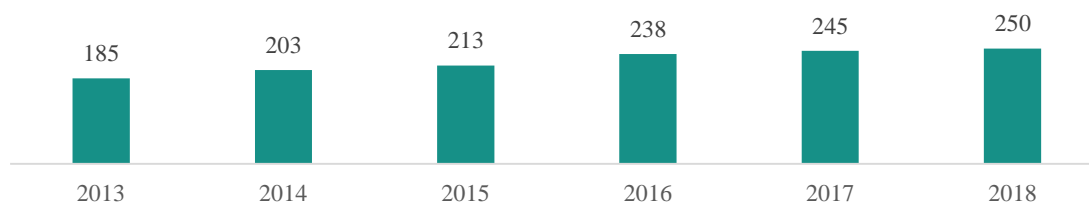
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
saldo migracji	-6	-17	b.d.	-23	-12	-13
saldo migracji na 1 000 osób	-1,4	-3,9	b.d.	-5,3	-2,8	-3,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

1.2.2. Rynek pracy

W latach 2013–2018 liczba pracujących w gminie Kocierzew Południowy wzrastała i w 2018 r. wyniosła 250 osób.

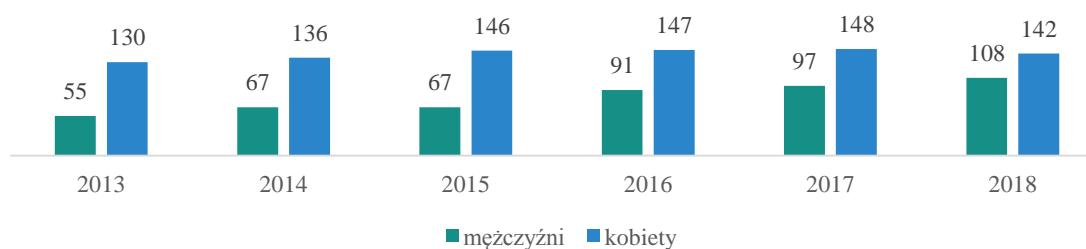
Wykres 7: Liczba pracujących ogółem⁵

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Analiza struktury pracujących według płci w gminie Kocierzew Południowy w latach 2013–2018 jednoznacznie wskazuje na przewagę kobiet wśród osób zatrudnionych, przy czym liczba pracujących mężczyzn dynamicznie wzrastała. W 2018 r. kobiety stanowiły 57% ogółu pracujących.

Wykres 8: Struktura pracujących

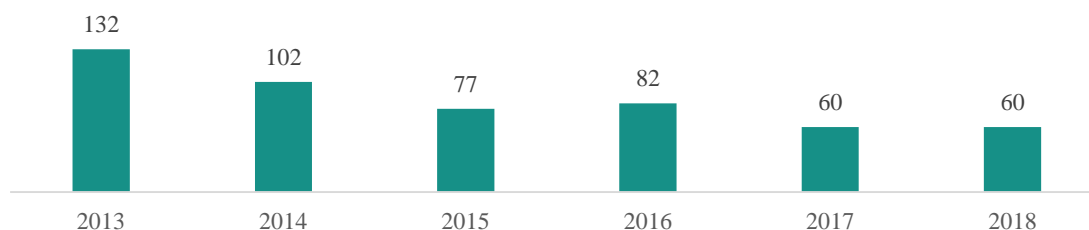

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W analizowanym okresie liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych zmniejszała się – w 2018 r. wyniosła 60 osób i była niższa o 55% w porównaniu z 2013 r.

⁵ Zgodnie z metodologią badań obejmujących podmioty gospodarki narodowej do pracujących zalicza się: osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek, osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów, członków spółdzielni produkcji rolniczej, duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

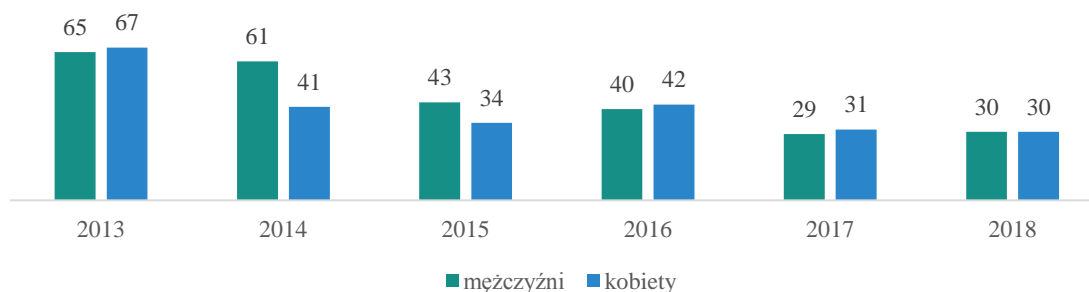
Wykres 9: Bezrobotni zarejestrowani ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Podczas gdy wśród pracujących widoczna jest dominacja płci żeńskiej, w przypadku struktury osób bezrobotnych nie ma tak silnego podziału względem płci. W 2018 r. liczba bezrobotnych kobiet była dokładnie taka sama jak liczba bezrobotnych mężczyzn i wyniosła 30. We wcześniejszych latach proporcje te ulegały wahaniom.

Wykres 10: Struktura zarejestrowanych bezrobotnych wg płci

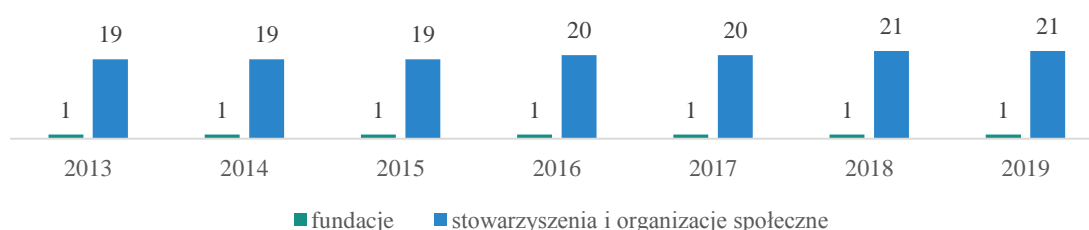
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Według Raportu o stanie Gminy Kocierzew Południowy za 2019 rok, 2019 r. stopa bezrobocia w gminie wyniosła 2,93% i wzrosła w stosunku do 2018 r. o 0,93%. Stopa bezrobocia dla powiatu wynosi 4,5% i zmalała w stosunku do roku poprzedniego o 2,2%. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Kocierzew Południowy wyniosła 45, w tym 60% stanowiły kobiety, 40% mężczyźni.

1.2.3. Aktywność społeczna mieszkańców

O aktywności społecznej mieszkańców świadczy między innymi liczba istniejących organizacji pozarządowych. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, w gminie Kocierzew Południowy w 2019 r. istniała 1 fundacja oraz 21 stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Wykres 11: Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Miejszem kultywowania polskiej tradycji, pielęgnowania sztuki ludowej i jednocześnie doskonalenia umiejętności gospodarowania są koła gospodyń wiejskich. W gminie Kocierzew Południowy funkcjonuje Gminna Rada Kół Gospodyń Wiejskich, zrzeszająca 14 kół, do których należą:

- 1) Różyce Stara Wieś,
- 2) Różyce Żurawieniec,
- 3) Sromów,
- 4) Gągolin Południowy,
- 5) Wejsce,
- 6) Jeziorko,
- 7) Łaguszew,
- 8) Płaskocin,
- 9) Osiek,
- 10) Wicie,
- 11) Kocierzew Północny,
- 12) Kocierzew Południowy,
- 13) Lipnice,
- 14) Boczki.

Każde Koło prowadzone jest przez Przewodniczącą, przy współpracy z Ochotniczą Strażą Pożarną. Koła Gospodyń Wiejskich organizują liczne imprezy, szkolenia, pokazy oraz wyjazdy do kin i teatrów. Uczestniczą też w szkoleniach organizowanych przez instytucje zewnętrzne, współpracują z KGW z terenu powiatu łowickiego, Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Bratoszewicach, jednostkami OSP oraz Starostwem Powiatowym w Łowiczu. GRKGW bierze czynny udział we wszelkich uroczystościach gminnych, jak również powiatowych i poza wojewódzkich. Do corocznych wydarzeń należą „Dożynki” i „Żniwa”, odbywające się w Marzycach. Poszczególne Koła biorą również udział w Jadle Łowickim, na którym gmina Kocierzew Południowy została wyróżniona. W 2015 r. GRKGW brała udział w święcie kwiatów w Skierniewicach. Co roku organizowane są imprezy integracyjne, wyjazdy do teatru z okazji Dnia Kobiet, a od 20 lat organizowany jest Gminny Dzień Matki (każdego roku w innej miejscowości). W 2016 r. zorganizowana została zabawa taneczna w miejscowości Różyce, a w listopadzie 2016 r. GRKGW wzięła udział w targach bożonarodzeniowych w Nadarzynie. W 2018 r. odbyły się dożynki powiatowe w Bednarach. Koła prezentują swoją twórczość ludową i kulinarną podczas licznych festynów i imprez folklorystycznych.

1.2.4. Konkluzje

- W latach 2013–2019 liczba mieszkańców gminy zmniejszała się. Największą miejscowością pod względem liczby mieszkańców jest Kocierzew Południowy.
- Gmina Kocierzew Południowy charakteryzuje się niską i do tego malejącą gęstością zaludnienia, w 2018 r. na 1 km² przypadało 45 osób.
- W obszarze tendencji demograficznych w gminie zachodzą podobne zmiany jak w powiecie, województwie czy kraju. Zmniejsza się liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, natomiast zwiększa się liczba ludności w wieku poprodukcyjnym. Z jednej strony wynika to z wydłużania się średniej przewidywanej długości życia, lecz z drugiej strony rodzi konieczność szukania rozwiązań wobec problemu **starzenia się społeczeństwa**, a tym samym pogarszania wskaźnika obciążenia demograficznego.
- W latach 2013–2018 liczba pracujących w gminie Kocierzew Południowy wzrastała i w 2018 r. wyniosła 250 osób. Wśród pracujących dominującą grupą są **kobiety**.
- W analizowanym okresie **liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych zmniejszała się**.
- Na terenie gminy działalność prowadzą liczne stowarzyszenia i organizacje społeczne, w tym 14 Kół Gospodyń Wiejskich i 14 Ochotniczych Straży Pożarnych. W gminie funkcjonuje również Gminna Rada Kół Gospodyń Wiejskich.

1.3. SZKOLNICTWO I WYCHOWANIE

1.3.1. Wychowanie przedszkolne i szkolne

Gmina Kocierzew Południowy była w roku szkolnym 2018/2019 organem prowadzącym dla Zespołu Szkół Publicznych im. Bohaterów walk nad Bzurą 1939 roku w Kocierzewie Południowym, w skład którego wchodziły:

- Punkt Przedszkolny w Kocierzewie Południowym,
- Szkoła Podstawowa (z oddziałami przedszkolnymi),
- Gimnazjum.

Funkcjonujące na terenie gminy Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Oświaty prowadziło nadzór nad:

- Szkołą Podstawową w Gągolinie Południowym (z oddziałami przedszkolnymi),
- Publiczną Szkołą Podstawową w Łaguszewie (z oddziałami przedszkolnymi oraz Gimnazjum).

Liczba uczniów w poszczególnych jednostkach oświatowych w latach 2014–2019 została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 5: Liczba uczniów w przedszkolach, szkołach i gimnazjach w gminie Kocierzew Południowy

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Oddziały i punkty przedszkolne					
Oddział przedszkolny przy SP w Gągolinie Południowym	b.d.	10	8	24	20
Oddział przedszkolny przy PSP w Łaguszewie	b.d.	13	11	29	31
Punkt Przedszkolny w Kocierzewie Południowym	37	37	63	60	93
Oddział zamiejscowy w Gągolinie Południowym	15	10	18	-	-
Oddział zamiejscowy w Łaguszewie	17	18	20	-	-
Szkoły podstawowe i gimnazja					
SP w Gągolinie Południowym	b.d.	44	38	46	50
PSP w Łaguszewie	b.d.	46	38	44	51
Gimnazjum w Łaguszewie	b.d.	49	48	35	17
SP w Kocierzewie Południowym z oddziałami przedszkolnymi	227	236	199	223	221
Gimnazjum w Kocierzewie Południowym	97	84	74	52	36

Źródło: *Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w Gminie Kocierzew Południowy*, Urząd Gminy Kocierzew Południowy.

We wszystkich wyżej wymienionych placówkach w roku szkolnym 2018/2019 naukę pobierało 519 uczniów, z czego 144 w oddziałach i punktach przedszkolnych, 322 w szkołach podstawowych, a 53 w gimnazjum.

Od roku szkolnego 2014/2015 szkoły w gminie Kocierzew Południowy realizowały następujące projekty współfinansowane lub finansowane ze źródeł zewnętrznych:

- 1) SP w Gągolinie Południowym:

- Projekt „Edukacja ekologiczna w szkołach i przedszkolach na rok szkolny 2016/2017” – finansowany ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi,
 - Projekt „Umiem pływać” – współfinansowany przez Ministerstwo Sportu i Turystyki ze środków Funduszu Zająć Sportowych,
 - Projekt „Eko-Tropiciele ze Szkoły Podstawowej w Gągolinie Południowym” – współfinansowany ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi;
- 2) PSP w Łaguszowie:
- Powietrze – zagrożony żywioł,
 - Projekt edukacyjny EDU+,
 - Trzymaj formę,
 - Działaj lokalnie;
- 3) ZSP w Kocierzewie Południowym:
- Utworzenie ekopracowni w gimnazjum – finansowane ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi,
 - Warsztaty folklorystyczno-artystyczne – finansowane ze środków z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2014,
 - Projekt „Kreatywny Kocierzew” – finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego,
 - Projekt „Młodzi Kocierzewiaczy na Ekologicznym Szlaku” – edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży z ZSP w Kocierzewie Południowym, finansowany ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi,
 - Projekt „Pięknie, zdrowo, odjazdowo” – edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży z ZSP w Kocierzewie Południowym, finansowany ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi,
 - Projekt „Umiem pływać” – współfinansowany przez Ministerstwo Sportu i Turystyki ze środków Funduszu Zająć Sportowych,
 - Projekt „Kocierzewska atmosfera dech zapiera” – edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży z ZSP w Kocierzewie Południowym, finansowany ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi,
 - Projekt „Inwestycja w sukces” – finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

1.3.2. Konkluzje

- Gmina Kocierzew Południowy była w roku szkolnym 2018/2019 organem prowadzącym dla **Zespołu Szkół Publicznych im. Bohaterów walk nad Bzurą 1939 roku w Kocierzewie Południowym**.
- Funkcjonujące na terenie gminy **Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Oświaty** prowadziło nadzór nad: Szkołą Podstawową w Gągolinie Południowym oraz Publiczną Szkołą Podstawową w Łaguszewie.
- W roku szkolnym 2018/2019 **w oddziałach i punktach przedszkolnych oraz szkołach uczyło się 519 dzieci**.

1.4. INFRASTRUKTURA

1.4.1. Drogi i transport

Najbliżej położonym gminy Kocierzew Południowy ośrodkiem miejskim jest Łowicz, siedziba powiatu (ok. 33 tys. mieszkańców). Inne miasta stosunkowo bliskiego sąsiedztwa to: Skierniewice (ok. 50 tys. mieszkańców) oraz Sochaczew (ok. 35 tys. mieszkańców), oba ośrodki są podobnie oddalone (czas dojazdu ok. 30 min.). Podobnie osiągalne dla mieszkańców gminy Kocierzew Południowy pod względem komunikacyjnym jest zarówno Łódź, jak i Warszawa – dwa najbliższe, duże ośrodki miejskie (ok. 1–1,5 h jazdy autem). Mimo, że przez teren gminy nie przebiega żadna trasa komunikacyjna o znaczeniu regionalnym, to dostępność komunikacyjna gminy na zewnątrz jest stosunkowo dobra. Nieopodal gminy przebiegają trasy ruchu kołowego i kolejowego rangi międzyregionalnej, tj. droga krajowa nr 2 relacji Świecko–Terespol oraz linia kolejowa o znaczeniu krajowym relacji Kunowice–Poznań–Warszawa–Terespol (najbliższe stacje kolejowe znajdują się w Łowiczu i w Bednarach).

Przez gminę Kocierzew Południowy przebiegają głównie drogi powiatowe i gminne. Obecnie sieć dróg w gminie jest dobrze rozbudowana i zapewnia dobre połączenie między sołectwami.

Drogi powiatowe:

- nr 2707 E: Łowicz–Kocierzew–Kiernozia,
- nr 2713 E: Łowicz–Osiek–Wszeliwy–Aleksandrów,
- nr 2714 E: Nieborów–Gągolin Południowy–Ruszki,
- nr 2719 E: od drogi nr 301–Błędów–Wicie–Lenartów–do drogi nr 108,
- nr 2717 E: od drogi nr 302–Różyce–Skowroda Północna–Złaków,
- nr 2718 E: od drogi nr 108–Ostrowiec–Płaskocin–Łaguszew–do drogi nr 302,
- nr 2713 E: od drogi nr 302–Różyce Stara Wieś–Kocierzew Stara Wieś–Jeziorko Południowe–Dębsk,
- nr 2716 E: od drogi nr 108–Lipnice–Kocierzew Północny–Różyce Zastruga–do drogi nr 302,
- nr 2715 E: od drogi nr 301–Wejsce–Konstantynów–Rybno.

Drogi gminne:

- nr 382001: od drogi nr 302–Osiek Pierwszy–do drogi nr 302,
- nr 382002: od drogi nr 301–Kocierzew Stara Wieś–Kocierzew Północny–Konstantynów,
- nr 382003: od drogi nr 303–Wicie–Różyce Żurawieniec–Różyce Stara Wieś–Różyce Zastruga–do drogi nr 112,
- nr 382004: od drogi nr 2003–Kocierzew Południowy–Jeziorko Południowe–do drogi nr 108,
- nr 382005: od drogi nr 301–Boczki–Błędów,
- nr 382006: od drogi nr 301–Boczki–Gągolin Zachodni–do drogi nr 108,
- nr 382007: od drogi nr 108–Gągolin Północny–Nowy Dębsk,
- nr 382008: od drogi nr 301–Boczki–Sierzniki,
- nr 382009: od drogi nr 108–Gągolin Południowy–Nowy Kozłów,
- nr 382010: od drogi nr 116–Sromów–Kompina,
- nr 382011: od drogi nr 302–Różyce Żurawieniec–Skowroda Południowa,
- nr 382005A: od drogi nr 303–Wicie do drogi nr 301.

Stan nawierzchni dróg na terenie gminy Kocierzew Południowy w zakresie nośności i ilości kolein jest zadawalający. Wszystkie obszary o zwartej zabudowie obsługiwane są przez drogi o powierzchni asfaltowej.

Obecnie łączna długość dróg ogólnodostępnych wynosi 187 km, w tym 67 km to drogi powiatowe, 29 km to drogi gminne, zaś 91 km to drogi gruntowe ogólnodostępne. Najlepszy stan techniczny mają drogi powiatowe, 97% tych dróg ma powierzchnię bitumiczną. Taką samą nawierzchnię posiada 83% dróg o charakterze gminnym. Najmniej nawierzchni bitumicznej jest na drogach wewnętrznych, bo tylko w przypadku ok. 20% dróg. Parametry tych dróg kształtują się bardzo różnie. Szerokość pasów drogowych dróg powiatowych waha się od 7 do 15 m, a dróg gminnych od 4 do 12,5 m.

Podstawowym środkiem przewozowym w zakresie transportu zbiorowego jest autobus, który przede wszystkim zapewnia codzienny dojazd dzieci i młodzieży do szkół, a w mniejszym zakresie dojazd dorosłych do pracy (ze względu na rolniczy charakter gminy). Na terenie gminy przystanki PKS znajdują się w: Wiciu, Kocierzewie, Wejscach, Gągolinie, Różycach, Lenartowie, Jeziorku, Boczkach, Łaguszewie, Płaskocinie, Sromowie i Osieku. Stan transportu zbiorowego oceniany jest jako niewystarczający, jednak ze względu na niewielką liczbę osób korzystających z tego transportu przyszłościowym rozwiązaniem może okazać się transport busami 8-osobowymi. Głównym kierunkiem podróżujących są przejazdy „z” i „do” Łowicza.

1.4.2. Zasoby mieszkaniowe

Od 2013 r. liczba mieszkań systematycznie wzrastała. W 2018 r. w gminie znajdowało się 1 225 mieszkań (o 1,7% więcej niż w 2013 r.). Wzrosła również wartość wskaźnika liczby mieszkań przypadających na 1 000 mieszkańców – w ostatnim analizowanym roku wyniosła 288,3 wobec 273,9 w 2013 r. Wraz ze wzrostem liczby mieszkań wzrastała również ich powierzchnia użytkowa: przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2018 r. wyniosła 105,8 m² (o 0,7 m² więcej niż w 2013 r.), zaś przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę wyniosła 30,5 m² (o 1,7 m² więcej niż w 2013 r.).

Tabela 6: Zasoby mieszkaniowe

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
mieszkania	1 205	1 207	1 213	1 217	1 222	1 225
mieszkania na 1 000 mieszkańców	273,9	276,8	280,0	281,9	285,2	288,3
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (w m ²)	105,1	105,2	105,4	105,5	105,6	105,8
przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę (w m ²)	28,8	29,1	29,5	29,7	30,1	30,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W 2018 r. w gminie oddano do użytkowania 4 mieszkania. Łącznie powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania wyniosła 776 m².

Tabela 7: Mieszkania oddane do użytkowania i ich powierzchnia użytkowa

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
mieszkania oddane do użytkowania	2	3	6	4	6	4
powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania	232	496	858	499	854	776

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

1.4.3. Infrastruktura sieciowa

Obecnie wszystkie gospodarstwa domowe w gminie Kocierzew Południowy są zelektryfikowane. Gospodarstwa domowe i rolne wykorzystują energię elektryczną do oświetlenia, zasilania sprzętu domowego i urządzeń rolniczych służących produkcji rolnej. Teren gminy zaopatrywany jest w energię elektryczną przez Rejon Energetyczny Łowicz (RE 4). Zaopatrzenie w energię elektryczną obszaru gminy oparte jest o następujące urządzenia i sieci:

- główny punkt zasilania położony w Łowiczu–GPZ–Sochaczewska;
- podstawową linię średniego napięcia wychodzącą z GPZ–Łowicz–Sochaczewska ku północy, do wsi Konstantynów; linia ta łączy się w pierścień z siecią średniego napięcia obsługującą obszar gminy Chąšno oraz z siecią obsługującą gminę Rybno, zasilaną z GPZ w Sochaczewie; linia obsługuje na terenie gminy Kocierzew Południowy: część wsi Płaskocin, Wieś Boczki, Wicie, Lenartów, Różyce, Kocierzew Południowy, Kocierzew Północny, Jezioro, Lipince, Osiek, Wejsce i Konstantynów;
- linię energetyczną średniego napięcia, łączącą GPZ Łowicz z GPZ Sochaczewska; linia zasilająca południowe obszary gminy Kocierzew Południowy, Gągolin Południowy, Gągolin Północny, Gągolin Zachodni, Ostrowiec, Sromów, Łaguszew i część Płaskocina, bierze swój początek na wysokości wsi Kompina;
- 54 stacji transformatorowych.

Przez południowo-wschodni kraniec gminy przebiega linia wysokiego napięcia 400 kV i 110 kV. Nie koliduje ona jednak z zabudową wiejską. Na terenie gminy następuje szybki rozwój fotowoltaiki. Instalacja urządzeń na budynkach indywidualnych lub gospodarczych, umożliwia produkcję energii elektrycznej do potrzeb bytowych i gospodarczych oraz zmniejsza zużycie energii elektrycznej z sieci i tym samym koszty korzystania z energii elektrycznej.

Na obszarze gminy Kocierzew Południowy nie występują sieci i urządzenia gazu przewodowego. Rozpowszechniona jest forma zaopatrywania w gaz propan-butan w 11 kg butlach. Dystrybucję wspomaga gęsta sieć punktów wymiany butli, ulokowanych w siedliskach rolniczych w wielu miejscowościach gminy.

Głównym czynnikiem grzewczym na terenie gminy pozostaje węgiel i produkty węglowodorkowe. System ogrzewania pomieszczeń oparty jest o paleniska piecowe, z instalacją centralnego ogrzewania lub bez takiej instalacji. Wszystkie duże, gminne obiekty użyteczności publicznej zostały wyposażone w kotłownię olejowe. W kolejnych latach planuje się rozpowszechnienie indywidualnych urządzeń będących odnawialnymi źródłami energii: kolektory słoneczne i pompy ciepła.

Obecnie przez cały teren gminy przeprowadzone są linie telefoniczne. Stan zagospodarowania terenu gminy w sferze telekomunikacyjnej przedstawia się następująco:

- rozwinięta sieć kablowa oparta o łącznice w Łowiczu i centrale telefoniczne w Kocierzewie Południowym, Boczkach i Gągolinie Południowym;
- główny kabel telefoniczny i światłowodowy biegnący z Łowicza wzdłuż drogi nr 2707 E do ośrodka w Kocierzewie Południowym;
- przez południowe krańce gminy, tj. wzdłuż drogi łączącej gminę Kocierzew Południowy z gminą Nieborów biegnie główny kabel telekomunikacyjny międzymiastowy;
- cała gmina znajduje się w zasięgu cyfrowej telefonii komórkowej różnych systemów;
- na obszarze gminy zlokalizowane są trzy stacje bazowe telefonii komórkowej.

System zaopatrzenia w wodę zasilany jest z dwóch ujęć wraz ze stacjami uzdatniania, które zlokalizowane są w Płaskocinie (1 czynna studnia) i w Kocierzewie (2 czynne studnie). Wydajność ujęć gwarantuje następujące ilości wody: $Q_{maxh}=225m^3/h$ i $Q_{maxd}=5400 m^3/d$. Łączna długość czynnej sieci wodociągowej wynosiła na dzień 31.12.2014 r. 112,4 km. Sieci te obsługują wszystkie tereny zabudowy, są przyłączone do 1 372 budynków w gminie. Funkcjonują dwa, odrębne (niepowiązane ze sobą) układy sieci komunalnych, zasilane z ujęcia w Płaskocinie i z ujęcia w Kocierzewie. Pierwszy obejmuje miejscowości: Łaguszew, Płaskocin, Sromów, Ostrowiec, Gągolin Południowy, Gągolin Północny, Gągolin Zachodni i Boczek, natomiast drugi – wszystkie pozostałe miejscowości (północna część gminy).

1.4.4. Konkluzje

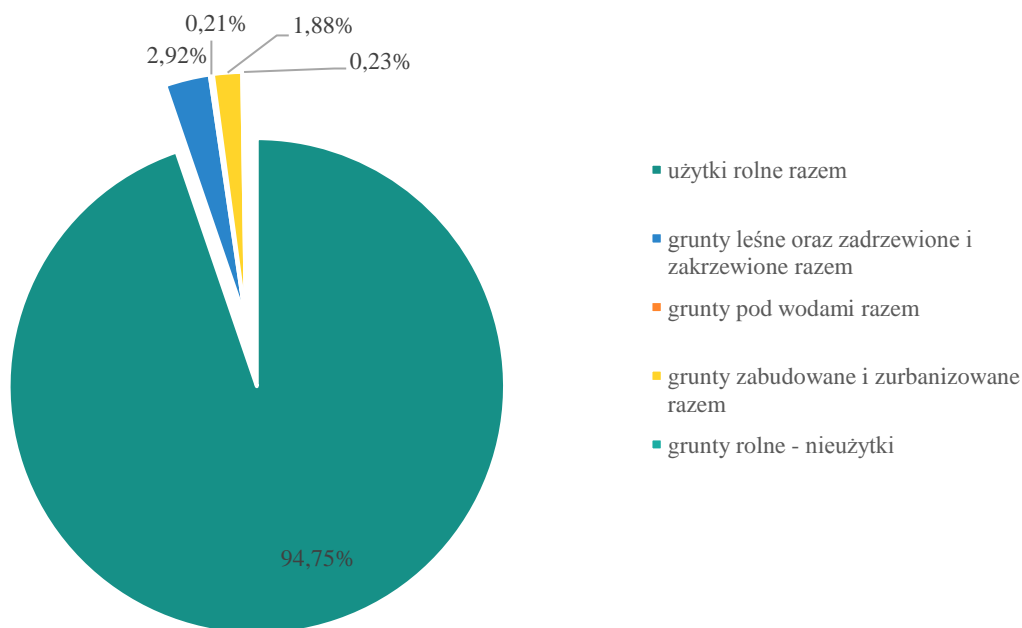
- Przez gminę Kocierzew Południowych przebiegają **głównie drogi powiatowe i gminne**. Na jej terenie nie przebiega żadna droga krajowa ani wojewódzka, ale gmina ma bliski dostęp do drogi krajowej.
- Obecnie łączna długość dróg ogólnodostępnych wynosi 187 km, w tym 67 km to drogi powiatowe, 29 km to drogi gminne, zaś 91 km to drogi gruntowe ogólnodostępne.
- Od 2013 r. **liczba mieszkań w gminie systematycznie wzrastała**. W 2018 r. w gminie znajdowało się 1 225 mieszkań.
- Obecnie wszystkie gospodarstwa domowe w Gminie Kocierzew Południowy są **zelektryfikowane**.
- Na obszarze gminy Kocierzew Południowy **nie występują sieci i urządzenia gazu przewodowego**.
- **System zaopatrzenia w wodę** zasilany jest z **dwóch ujęć wraz ze stacjami uzdatniania**, które zlokalizowane są w Płaskocinie (1 czynna studnia) i w Kocierzewie (2 czynne studnie).
- **Duży udział węgla i produktów węgl pochodnych**, jako czynnika grzewczego oraz wykorzystanie do ogrzewania **palenisk piecowych**, co negatywnie może wpływać na jakość powietrza.

1.5. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA

1.5.1. Sektor rolniczy

Rolnictwo to podstawowy sektor aktywności gospodarczej w gminie Kocierzew Południowy – obszary wykorzystywane rolniczo stanowią niemal 95% powierzchni gminy ogółem.

Wykres 12: Powierzchnia geodezyjna gminy Kocierzew Południowy według kierunków wykorzystania (dane na koniec 2014 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Gmina Kocierzew Południowy wyróżnia się dużym udziałem użytków rolnych klas II do IV. Strukturę użytków rolnych według klas bonitacyjnych w poszczególnych miejscowościach przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8: Struktura użytków rolnych w gminie Kocierzew Południowy

Obręby ewidencyjne	Pow. użytków rolnych w ha	Użytki rolne klas bonitacyjnych w %					
		II	III	IV	V	VI	VIz
Boczki	909	1,1	50,3	28,1	17,1	3,4	-
Gągolin Południowy	473	-	20,5	50,4	14,6	14,5	-
Gągolin Północny	247	-	44,9	38,4	11,9	5,8	-
Gągolin Zachodni	109	-	68,6	13,4	17,0	0,0	-
Jeziorko	503	0,4	35,6	38,5	16,2	9,1	0,2
Kocierzew Południowy	652	0,1	51,0	40,0	6,9	2,0	-
Kocierzew Północny	650	0,8	31,0	49,0	13,2	6,0	-
Konstantynów	98	1,0	24,0	63,5	7,9	3,6	-
Lenartów	240	-	12,0	62,0	17,4	8,6	-
Lipnice	445	2,8	65,4	24,4	6,8	0,6	-

Obręby ewidencyjne	Pow. użytków rolnych w ha	Użytki rolne klas bonitacyjnych w %					
		II	III	IV	V	VI	VIz
Łaguszew	505	11,5	36,8	14,2	22,2	14,3	-
Osiek	769	4,6	60,0	29,0	4,6	1,8	-
Ostrowiec	217	0,2	48,0	26,3	18,5	7,0	-
Płaskocin	460	7,8	59,8	17,5	11,7	3,2	-
Różyce	671	-	53,8	33,4	10,3	2,5	-
Różyce Żurawieniec	280	-	63,0	17,8	16,0	3,2	-
Sromów	316	6,9	36,8	39,9	13,7	2,7	-
Wejsce	637	3,4	54,4	33,4	5,5	3,3	-
Wicie	648	1,5	33,8	43,5	16,2	5,0	-
Ogółem gmina	8 829	2,6	45,6	34,5	12,6	4,7	0

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kocierzew Południowy na lata 2016–2020.

Z Powszechnego Spisu Rolnego⁶ przeprowadzonego w 2010 r. (najnowsze dostępne dane) wynika, że na terenie gminy istniały 964 rolne gospodarstwa domowe, z czego ponad 95% utrzymywało się z działalności rolniczej.

Tabela 9: Gospodarstwa domowe z dochodami z różnych źródeł

	2010
ogółem	964
z dochodem z działalności rolniczej	917
z dochodem z emerytury i renty	149
z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	53
z dochodem z pracy najemnej	386
z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	17
bez dochodów z działalności rolniczej	47
bez dochodów z emerytury i renty	815
bez dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej	911
bez dochodów z pracy najemnej	578
bez dochodów z innych niezarobkowych źródeł poza emerytura i rentą	947

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010 wg siedziby gospodarstwa, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie.

Uprawą roślin w gminie zajmowało się 888 gospodarstw rolnych. Wśród upraw dominowały zboża (uprawiane w 857 gospodarstwach) oraz ziemniaki (uprawiane w 420 gospodarstwach).

⁶ Powszechnym Spisem Rolnym 2010 zostały objęte gospodarstwa rolne osób fizycznych i prawnych oraz jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej. Ogółem w Powszechnym Spisie Rolnym 2010 badaniem objętych zostało ok. 1,8 mln podmiotów.

Tabela 10: Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju i powierzchni zasiewów

Gospodarstwa rolne ogółem	
ogółem	888
zboża razem	857
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	855
ziemniaki	420
uprawy przemysłowe	3
strączkowe jadalne na ziarno razem	30
warzywa gruntowe	294

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010 wg siedziby gospodarstwa, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie.

W ogólnej liczbie gospodarstw rolnych, gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha stanowiły 34%. Odsetek gospodarstw poniżej 5 hektarów był bardzo niski i wynosił 6,1%. Strukturę wielkości gospodarstw prezentuje tabela 11.

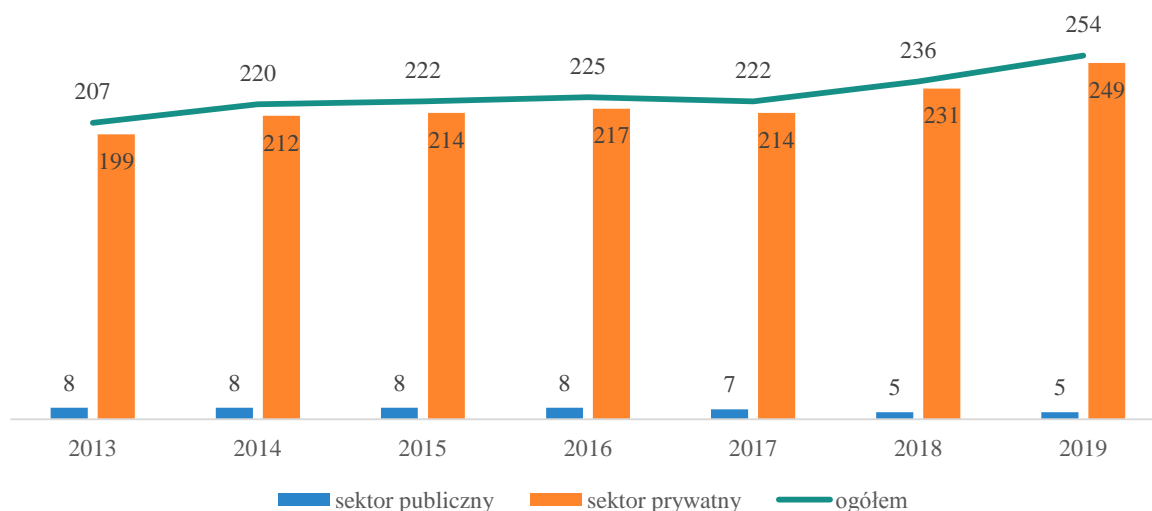
Tabela 11: Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych (ha)

Gospodarstwa rolne ogółem	
ogółem	9 644
do 1 ha włącznie	37
1–5 ha	554
5–10 ha	3 056
10–15 ha	2 738
15 ha i więcej	3 259

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010 wg siedziby gospodarstwa, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie.

1.5.2. Sektor przedsiębiorstw

W latach 2013–2019 liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wzrosła z poziomu 207 do 254, wykazując tym samym tempo wzrostu na poziomie 23%. Biorąc pod uwagę strukturę własności zdecydowanie dominowały przedsiębiorstwa z sektora prywatnego – w analizowanym okresie stanowiły ok. 98% ogółu przedsiębiorstw.

Wykres 13: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Analiza struktury sektora przedsiębiorstw pod względem klas wielkości pokazuje, że dominującą grupą przedsiębiorstw w latach 2013–2019 były mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników, które w 2019 r. stanowiły 96,5% wszystkich przedsiębiorstw. Należy przy tym zauważyć, że ich liczba wzrastała z roku na rok i w 2019 r. była o 25% większa niż w 2013 r. Drugą i ostatnią występującą w gminie grupą pod względem liczebności w strukturze przedsiębiorstw wg klas wielkości były przedsiębiorstwa małe, stanowiące w 2019 r. 3,5% ogółu przedsiębiorstw. W analizowanym okresie w gminie nie istniały żadne przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 50 pracowników.

Tabela 12: Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON wg klas wielkości

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem, w tym:	207	220	222	225	222	236	254
<i>0–9</i>	196	208	210	213	211	226	245
<i>10–49</i>	11	12	12	12	11	10	9
<i>50–249</i>	0	0	0	0	0	0	0
<i>250–999</i>	0	0	0	0	0	0	0
<i>1000 i więcej</i>	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Struktura branż gospodarki na terenie gminy Kocierzew Południowy wykazuje dominację firm prowadzących działalność inną niż rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo czy przemysł i budownictwo. Spośród 254 przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON w gminie w 2019 r. 25 przedsiębiorstw zajmowało się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem bądź rybactwem, 57 przedsiębiorstw funkcjonowało w branży przemysł i budownictwo, zaś pozostałą działalnością zajmowały się 172 podmioty.

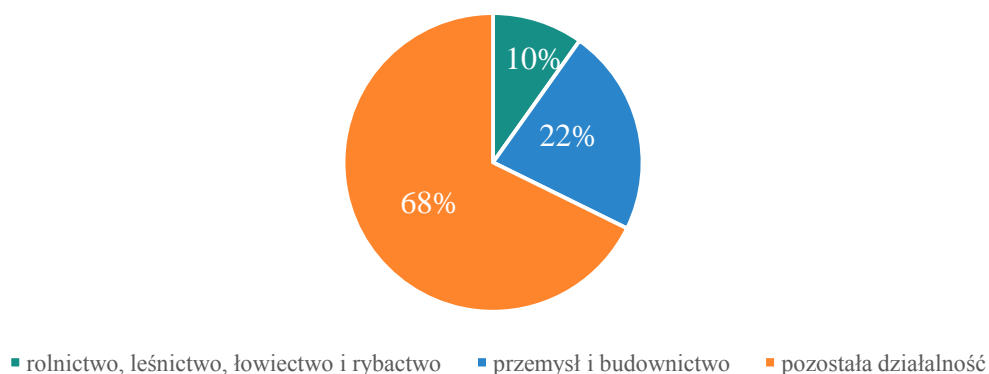
Tabela 13: Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności PKD 2007

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem, w tym:	207	220	222	225	222	236	254
<i>rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo</i>	38	38	34	33	29	27	25
<i>przemysł i budownictwo</i>	41	47	48	41	39	49	57
<i>pozostała działalność</i>	128	135	140	151	154	160	172

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

W ujęciu procentowym w 2019 r. przedsiębiorstwa rolne stanowiły 10% ogółu przedsiębiorstw, przedsiębiorstwa przemysłowe i budowlane – 22%, zaś pozostałe podmioty – 68%.

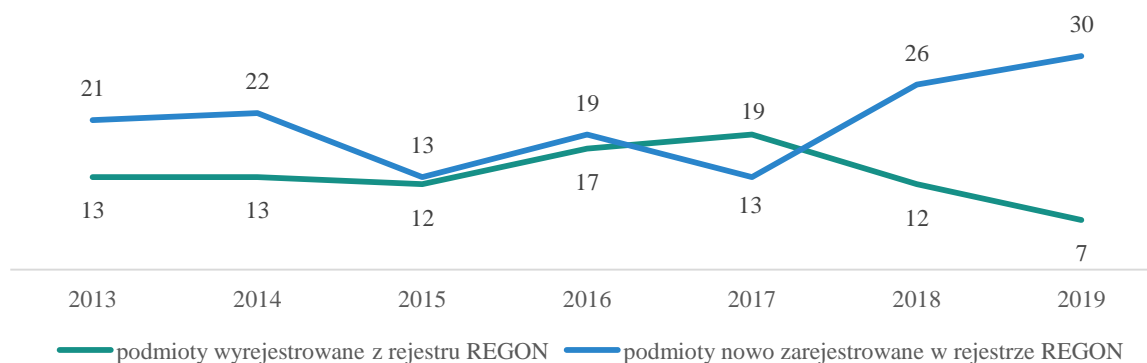
Wykres 14: Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w 2019 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Analiza zmian w liczbie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON pokazuje, że we wszystkich analizowanych latach, oprócz 2017 r., liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych z rejestru. W 2019 r. zarejestrowano 30 nowych przedsiębiorstw – o 9 więcej niż w 2013 r. – a wyrejestrowano 7 podmiotów (o 6 mniej niż w 2013 r.).

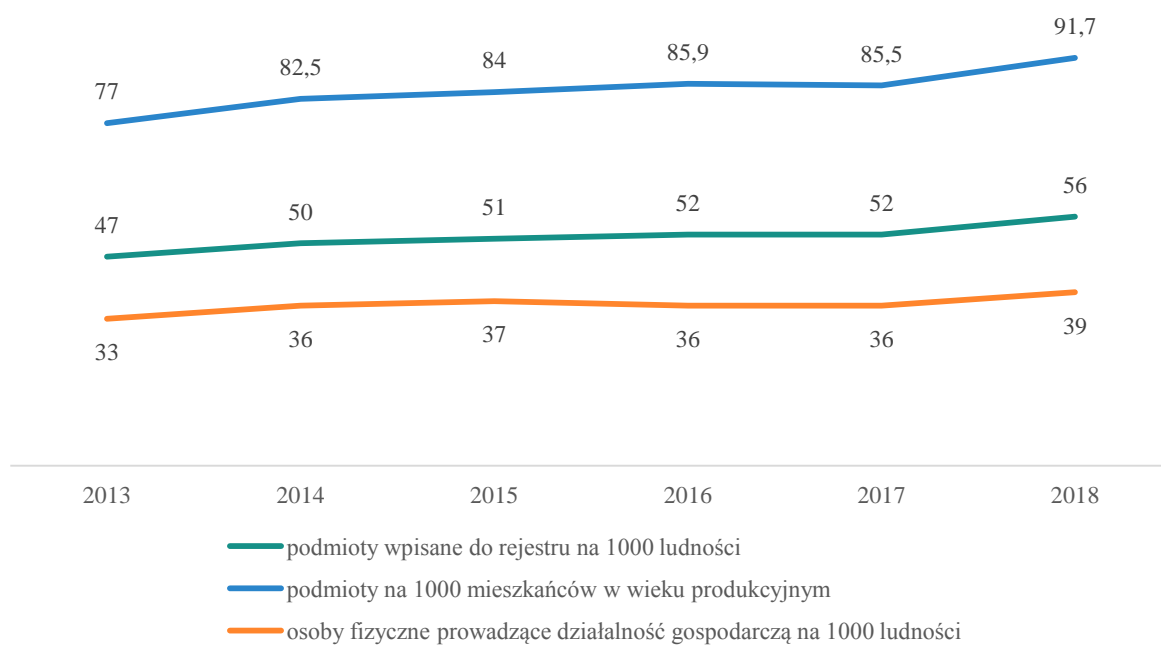
Wykres 15: Zmiany w liczbie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Wskaźnik podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1 tys. ludności w latach 2013–2018 wzrastał i w 2018 r. wyniósł 56. O 19% (do poziomu 91,7) wzrosła również wartość wskaźnika podmiotów na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, a o 18% (do poziomu 39) wzrosła wartość wskaźnika osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 000 ludności.

Wykres 16: Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

1.5.3. Konkluzje

- Użytki rolne stanowią **95%** powierzchni gminy Kocierzew Południowy.
- Z Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2010 r. (najnowsze dostępne dane) wynika, że **na terenie gminy istniały 964 rolne gospodarstwa domowe**, z czego ponad 95% utrzymywało się z działalności rolniczej.
- W latach 2013–2019 **liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON wzrosła z poziomu 207 do 254**, wykazując tym samym tempo wzrostu na poziomie 23%. Biorąc pod uwagę strukturę własności zdecydowanie **dominowały przedsiębiorstwa z sektora prywatnego** – w analizowanym okresie stanowiły ok. 98% ogółu przedsiębiorstw.
- Spośród 254 przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON w gminie w 2019 r. 25 przedsiębiorstw zajmowało się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem bądź rybactwem, 57 przedsiębiorstw funkcjonowało w branży przemysł i budownictwo, zaś **pozostałą działalnością zajmowały się 172 podmioty**.
- Analiza zmian w liczbie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON pokazuje, że we wszystkich analizowanych latach, oprócz 2017 r., **liczba podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON przewyższała liczbę podmiotów wyrejestrowanych**. W 2019 r. różnica ta była znacznie większa niż w latach poprzednich.

1.6. KULTURA, WIZERUNEK I CZAS WOLNY

1.6.1. Atrakcyjność turystyczna gminy

Gmina Kocierzew Południowy jest obszarem o niedocenianym potencjale turystycznym. Pomimo braku terenów prawnie chronionych oraz obszarów atrakcyjnych krajobrazowo, gmina słynie z zabytków kulturowych. Obecnie bardzo szeroko kultywowana jest tutaj tradycja łowicka i kocierzewska. Odwiedzający gminę mogą poruszać się, wprawdzie nieudokumentowanym, ale wyraźnie zaznaczonym szlakiem turystycznym. Kierując się od Miasta Łowicz, każdy odwiedzający powinien zajrzeć do Muzeum Ludowego Rodziny Brzozowskich w Sromowie. Zwiedzający mogą podziwiać tam kolekcje ręcznie wykonanych, ruchomych rzeźb przedstawiających sceny z różnych obrzędów np. Boże Ciało, Wesele. Przy muzeum znajduje się również skansen ze zgromadzonymi starymi powozami i dorożkami.

Gmina Kocierzew Południowy bardzo szeroko kultywuje tradycję łowicką i miejscową kocierzewską. Przez lata na terenie gminy można było podziwiać charakterystyczne, niebieskie chałupy łowickie ozdobione pięknymi białymi kwiatami. Obecnie działa wielu twórców specjalizujących się w różnych dziedzinach sztuki ludowej: hafciarstwie, bibułkarstwie, tworzeniu wycinanek i rzeźbiarstwie.

W gminie Kocierzew Południowy występują wartościowe z punktu widzenia ochrony dóbr kultury obiekty budownictwa i architektury. Do rejestru zabytków wpisane zostały następujące obiekty:

- drewniana kaplica p.w. św. Rocha w Boczkach zbudowana z fundacji arcybiskupa Władysława Łubieńskiego w 1761 r. jako kaplica kolegiacka Kapituły Łowickiej (dec. Nr 105 z 15.08.1967 r.);
- murowany dwór w Boczkach, dwukondygnacyjny, wybudowany w 1930 r. przez rodzinę Chrzanowskich. Powstał on w miejscu, gdzie dawniej stał drewniany dworek, w którym urodził się malarz Józef Chełmoński (dec. Nr. 591 z dnia 28.07.1983 r.);
- park otaczający dwór i kaplicę w Boczkach, założony w latach 1885–1890 o powierzchni 2,9 ha (dec. Nr. 503 z dnia 16.09.1978 r.);
- kościół parafialny p.w. św. Wawrzyńca Męczennika w Kocierzewie oraz cmentarz przykościelny; kościół zastał wybudowany w latach 1871–1873 w stylu neoromańskim (dec. Nr. 547 z dnia 26.07.1980 r. i dec. Nr. 967 z dnia 27.06.1994 r.);
- dwór wraz z parkiem w Osieku; dwór rodzinny Marcello Bacciarellego wykonany z modrzewia, jednokondygnacyjny z 1780 r.; dwór otacza 6 ha park obecnie nieco zaniedbany (dec. Nr. 470 z dnia 01.12.1977 r., park dec. Nr. 546 z dnia 26.07.1980 r.).

Pod opieką konserwatora zabytków znajdują się następujące obiekty:

- plebania w Kocierzewie, bezstylowa, zbudowana w końcu XIX w. murowana;
- dawna kancelaria parafialna, bezstylowa, zbudowana w końcu XIX w. murowana;
- cmentarz rzymsko-katolicki wraz z cmentarzem wojennym z 1939 r.

W miejscowości Wejsce, w jednym z zagajników, istnieje stary, powojenny cmentarz niemiecki. Na terenie gminy zachował się także historycznie ukształtowany przestrzenny układ zabudowy – rzędówki.

1.6.2. Kultura, sport i organizacja czasu wolnego

Gminna Biblioteka Publiczna w Kocierzewie Południowym jest samorządową instytucją kultury, wpisaną do rejestru instytucji kultury. Wypełniając działalność statutową oraz podejmując działania niestandardowe GBP służy mieszkańcom gminy upowszechniając i promując czytelnictwo, prowadząc działalność edukacyjną, informacyjną oraz kulturalno-oświatową. Sieć biblioteczną tworzy Gminna Biblioteka Publiczna w Kocierzewie Południowym i Filia Biblioteczna w Boczках Chełmońskich. Podstawowym zadaniem Biblioteki jest gromadzenie, opracowanie i przechowywanie materiałów bibliotecznych, zakup nowości wydawniczych z uwzględnieniem poszczególnych grup czytelniczych, udostępnianie zbiorów czytelnikom oraz popularyzacja książki i czytelnictwa. W 2019 r. w zasobach Biblioteki znajdowały się 20 632 książki, a liczba czytelników wyniosła 447 osób. Na zewnątrz i na miejscu wypożyczono 9 566 książek.

Tabela 14: Liczba czytelników GBP

Rok	GBP w Kocierzewie Południowym	Filia w Boczках Chełmońskich
2013		525
2014		495
2015	382	130
2016	406	80
2017	391	-
2018	421	-
2019	384	63

Źródło: dane opracowane przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Kocierzewie Południowym.

Tabela 15: Księgozbiór GBP w woluminach

Rok	GBP w Kocierzewie Południowym	Filia w Boczках Chełmońskich
2013	b.d.	b.d.
2014		21 379
2015		20 936
2016		21 384
2017		21 339
2018	16 025	5 757
2019	16 618	4 014

Źródło: dane opracowane przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Kocierzewie Południowym.

Tabela 16: Liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz i udostępnień na miejscu

Rok	GBP w Kocierzewie Południowym	Filia w Boczках Chełmońskich
2013	8 961	2 325
2014	9 900	1 896
2015	9 793	1 973
2016	9 027	889
2017	9 873	-
2018	9 652	-
2019	9 017	549

Źródło: dane opracowane przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Kocierzewie Południowym.

GBP prowadzi bogatą działalność o charakterze kulturalnym i edukacyjnym. Edukacja kulturalna oraz upowszechnianie kultury wśród mieszkańców gminy polega na ich udziale w przedsięwzięciach kulturalnych organizowanych przez bibliotekę. Są to spotkania cykliczne bądź okolicznościowe, dzięki którym uczestnicy stają się nie tylko obserwatorami, ale i współtwórcami życia artystycznego gminy.

GBP tworzy warunki do działalności zespołów, a także inicjatyw. Instytucja współpracuje z twórcami ludowymi oraz z Kołami Gospodyń Wiejskich. Twórcy zajmują się takimi dziedzinami, jak: hafciarstwo, wycinankarstwo, bibułkarstwo, rzeźbiarstwo, gawędziarstwo i przyśpiewki ludowe.

W strukturze GBP działają:

- 1) Zespół Śpiewaczy „Księżanki”;
- 2) Dziecięcy Zespół Ludowy „Kocierzewiacy”;
- 3) Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Boczki Chełmońskie”;
- 4) Klub Seniora „Złota Jesień”.

Na terenie gminy działają obecnie dwa kluby sportowe, prowadzące sekcje piłki nożnej: Ludowy Klub Sportowy „FENIX” Boczki Chełmońskie oraz Ludowy Klub Sportowy KORONA Wejsce. Na terenie gminy cyklicznie organizowane są takie imprezy sportowe, jak:

- amatorska liga piłki siatkowej w okresie jesienno-zimowym,
- turniej amatorów tenisa stołowego podczas ferii zimowych,
- turniej amatorów piłki nożnej podczas wakacji szkolnych.

W turniejach udział biorą dzieci i młodzież szkolna, ale również przedstawiciele gminy (sołtysi, radni). Jedynym boiskiem stanowiącym własność gminy jest boisko sportowe w Boczkach Chełmońskich.

1.6.3. Konkluzje

- Gmina Kocierzew Południowy jest **obszarem o niedocenianym potencjale turystycznym**. Pomimo braku terenów prawnie chronionych oraz obszarów atrakcyjnych krajobrazowo, gmina słynie z zabytków kulturowych. Obecnie **bardzo szeroko kultywowana jest tradycja łowicka i kocierzewska**.
- **Sieć biblioteczną tworzy Gminna Biblioteka Publiczna w Kocierzewie Południowym i Filia Biblioteczna w Boczkach Chełmońskich**. Gminna Biblioteka Publiczna w Kocierzewie Południowym jest samorządową instytucją kultury, wpisaną do rejestru instytucji kultury. Wypełniając działalność statutową oraz podejmując działania niestandardowe GBP służy mieszkańcom gminy upowszechniając i promując czytelnictwo, prowadząc działalność edukacyjną, informacyjną oraz kulturalno-oświatową.
- W strukturze GBP działają: Zespół Śpiewaczy „Księżanki”, Dziecięcy Zespół Ludowy „Kocierzewiacy”, Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Boczki Chełmońskie”, Klub Seniora „Złota Jesień”.
- Na terenie gminy działają obecnie **dwa kluby sportowe**, prowadzące sekcje piłki nożnej: Ludowy Klub Sportowy „FENIX” Boczki Chełmońskie oraz Ludowy Klub Sportowy KORONA Wejsce. Na terenie gminy **cyklicznie organizowane są imprezy sportowe**. Gmina posiada jedynie jedno własne boisko sportowe.

1.7. JAKOŚĆ ŻYCIA

1.7.1. Środowisko naturalne

Teren gminy położony jest w północno-środkowej części Niziny Mazowieckiej, w obszarze etnicznym zachodniego Mazowsza, w północno-wschodniej części dawnego Księstwa Łowickiego. Jest to obszar zdenudowanej równiny polodowcowej w obszarze staroglacjalnym, tworzący płat, który równoleżnikowo rozciąga się pomiędzy dolinami Bzury i Wisły, zwany Równiną Kutnowską. Gmina Kocierzew Południowy zlokalizowana jest w południowo-zachodniej części tej równiny, łagodnie opadającej w obszar Równiny Łowicko-Błońskiej. Generalnie cały obszar gminy opada z kierunku północno-zachodniego w kierunku południowo-wschodnim, ku Pradolinie Warszawsko-Berlińskiej (różnice wysokości, odpowiednio: od 105 do 89 m n.p.m.).

Rzeźba terenu jest słabo urozmaicona zarówno pod względem hipsometrycznym, jak i budowy geomorfologicznej. Jednym wyróżniającym się elementem morfologicznym pozostaje niezbyt rozległa dolina rzeki Witoni.

Gmina Kocierzew Południowy leży w zasięgu klimatu nizin środkowopolskich, strefie ścierania się morskiego klimatu zachodnio-europejskiego oraz kontynentalnego wschodnio-europejskiego, charakteryzującego się dużą zmiennością elementów meteorologicznych. Suma roczna opadów waha się tu od 300 do 500 mm. Średnia roczna temperatura powietrza to 7–9°C. Okres wegetacyjny wynosi 210–220 dni. Teren ten charakteryzuje się dużą ilością dni ze słońcem i wysoką temperaturą, a także małą ilością opadów. Na danym terenie najczęściej występującymi są wiatry z zachodu i stanowią około 22% całego zbioru. W następnej kolejności są wiatry południowo-zachodnie (13%) i wschodnie (11%). Osobliwością tego klimatu są fale mrozów występujące w marcu, kwietniu lub maju, co ma duże znaczenie dla rolnictwa.

Gmina wyróżnia się dobrymi warunkami glebowymi, sprzyjającymi rozwojowi rolnictwa. Najpowszechniej występującym podłożem dla gleb pozostają lekkie gliny zwałowe, ich zwietrzliny oraz piaski i żwiry lodowcowe (piaski słabo gliniaste i gliniaste leżące na glinach), stąd ich klasa bonitacyjna oraz ocena przydatności rolniczej jest wysoka (kompleksy: pszenno-dobry i żytni bardzo dobry – 2 i 4). Tylko wyspowo, na miększym podłożu piaszczystym, na piaskach słabo gliniastych i gliniastych, spotyka się gleby niższych klas bonitacyjnych, gleby zaliczane są do kompleksu żytniego dobrego lub słabego (spotyka się na całym terytorium gminy, ale nie są to obszary powierzchniowo rozległe). W Gminie Kocierzew Południowy przeważają gleby brunatne płowe (pseudobielicowe) i gleby brunatne wylugowane. W dolinie rzeki Witoni wyodrębnia się też czarne i szare ziemie. Na terenie gminy nie występują udokumentowane złoża kopalin. Potencjalnie mogą występować złoża glin zwałowych, jako surowiec do wyrobu cegieł.

Sieć hydrograficzna na obszarze gminy jest uboga – znajdują się tu ciekły o małych przepływach. Największym jest rzeka Witonia, jeden z bardzo nielicznych lewobrzeżnych dopływów Bzury. Swój początek bierze w granicach wsi Osiek, a jej najdłuższy odcinek płynie przez teren gminy Rybno. Drugim, co do wielkości ciekim, w przeważającej części przebiegającym przez teren gminy Kocierzew, jest Struga, która uchodzi do Bzury na granicy gmin: Łowicz i Nieborów. Brak jest na terenie gminy dużych, naturalnych zbiorników wody stojącej. Istnieją małe zbiorniki należące do osób prywatnych, jednak nie odgrywają one dużej roli ani jako źródło wody pitnej ani jako zbiorniki hodowlane dla ryb. Obecnie teren gminy jest zmeliorowany, co spowodowało wyschnięcie występujących na tym terenie niegdyś licznych naturalnych zbiorników wodnych.

Pomiędzy dorzeczami rzeki Witoni a przyrzeczem Bzury, przez centralne obszary gminy, na kierunku od Różyc-Żurawieńca, przez Wicie i Lenartów, przebiega warstwa wodonośna utworów trzeciorzędowych. Dział ten jest najbardziej zasobnym w wodę, występuje jednak na zmiennej głębokości i ma zmienne parametry hydrogeologiczne. Charakterystyczne dla tego terenu są ubogie w wodę osady czwartorzędowe (należą do nich głównie zwarte pokłady gliny zwałowej, bez piaszczysto-żwirowych warstw dzielących lub podścielających struktury morenowe). W granicach Gminy nie wyznaczono obszarów chroniących zbiorniki wód podziemnych.

Pod względem klasyfikacji geobotanicznej wg. J. M. Matuszkiewicza, całość terenu gminy Kocierzew Południowy znajduje się w północno-zachodniej krainie Południowomazowiecko-Podlaskiej, w podkrainie Południowomazowieckiej i okręgu Łowicko-Warszawskim. Krajobraz gminy jest charakterystyczny dla obszarów o wysokiej intensyfikacji rolnictwa. Dominują remizy śródpolne, w tym kształtujące się głównie wśród oczek wytopiskowych. Obszarami bogatszymi pod względem różnorodności biologicznej z siedliskami łągowo-olszowymi są rejonry rzeki Witoni i jej dopływów. Obszar gminy można podzielić na dwa różniące się pod względem fitosocjologicznym i gatunkowym obszary występowania flory:

- obszar rolniczy zdenudowanej równiny polodowcowej obejmującej większość obszaru gminy, z dominacją zbiorowisk segetalnych i ruderalnych; na terenach tych występują rośliny towarzyszące uprawom polowym i ogrodniczym;
- obszar doliny rzecznej Witoni gdzie występują zbiorowiska łągowe i zaroślowe, towarzyszące połaciom użytków zielonych.

Na terenie gminy brak jest większych kompleksów leśnych. Wskaźnik lesistość terenu gminy wynosi zaledwie 2%. Niewielkie powierzchnie lasów można spotkać na terenach przyrodniczych graniczących z gminą Rybno. Większe obszary leśne występują w obrębie wsi Gągolin Północny, Gągolin Południowy, Jeziorko, w obrębie wsi Boczki. Dominującymi typami siedliskowymi lasów są bór mieszany świeży i bór mieszany wilgotny. Gatunkami panującymi są sosna i brzoza, czyli gatunki pionierskie o niskich wymaganiach siedliskowych, są to niemal wyłącznie lasy prywatne. Z reguły zajmują siedliska bardzo ubogie, nieprzydatne dla rolnictwa, stąd niewielkie w ich obrębie zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych.

W obrębie gminy nie występują obszary o ponadprzeciętnych walorach środowiska przyrodniczego. Dolina rzeki Witoni stanowi jedyny, wyróżniający się element przyrodniczy w bardzo jednorodnym, rolniczym krajobrazie terenu gminy.

1.7.2. Ochrona środowiska

Gmina Kocierzew Południowy charakteryzuje się małym zanieczyszczeniem środowiska naturalnego. Jest gminą typowo rolniczą, na jej terenie brak jest dużych zakładów przemysłowych i systemów ciepłowniczych. Nieznany jest również wpływ zanieczyszczeń z innych gmin, w tym Łowicza.

Głównymi emitarami zanieczyszczeń do powietrza są:

- komunikacja, w której wykorzystywane jest paliwo płynne,
- ogrzewanie domów z udziałem węgla, oleju opałowego i drewna,
- wypalanie traw i rżysk.

Według przeprowadzanej przez Wojewodę corocznej oceny poziomu zanieczyszczeń w powietrzu (zgodnie z art. 89 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁷), powiat łowicki zakwalifikowany został do klasy A, czyli takiej, gdzie poziom zanieczyszczeń nie przekracza wartości dopuszczalnych dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, benzenu, ołowiu, arsenu, niklu, kadmu i ozonu oraz do klasy C (gdzie stężenia zanieczyszczeń przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji dla oceny pyłów zawieszonych).

W wyniku naturalnych zanieczyszczeń geologicznych, wody podziemne na terenie gminy charakteryzują się podwyższoną zawartością manganu, amoniaku i wapnia oraz zbyt wysoką przewodnością elektryczną. Wody te zaliczone są do Ib klasy czystości, czyli wód wysokiej jakości.

Na siedliskach przydomowych często spotyka się studnie kopalne. Charakteryzują się one dużym zanieczyszczeniem azotanami, amoniakiem, chlorkami, siarczanami i metalami ciężkimi. Głównym ciekim wodnym, płynącym przez teren gminy, jest rzeka Witonia, będąca prawobrzeżnym dopływem Bzury. Nie jest ona objęta siecią monitoringu wód płynących, toteż nieznaną jest jej klasa czystości.

Na terenie gminy brak jest obiektów chronionych w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁸. Jedyną swoistą formą ochrony przyrody na terenie gminy są parki wpisane do rejestru zabytków, w których pozostały nieliczne okazy drzewostanów. Parki podworskie:

- park otaczający dwór i kaplicę w Boczkach Chełmońskich urządzony w latach 1885–1890 na powierzchni 2,9 ha — wpisany do rejestru zabytków w 1978 r;
- park otaczający dwór Marcelo Bacciarellego w Osieku z 1780 r. o powierzchni 6 ha – wpisany do rejestru zabytków w 1980 r.

Chcąc zachować wszelkie walory przyrodnicze, stanowiące nie tylko atrakcję turystyczną, ale również wpływające na jakość życia w gminie, niezwykle ważne jest stosowanie odpowiednich rozwiązań w kwestii ochrony środowiska. Pierwszą z nich jest gospodarka odpadami.

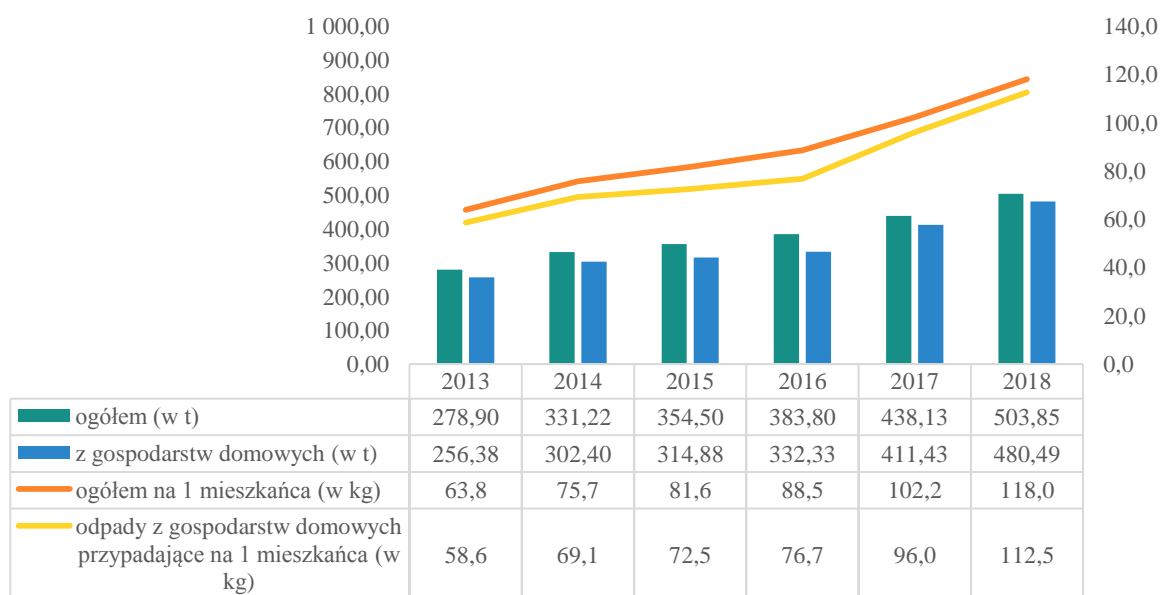
Na terenie gminy Kocierzew Południowy głównymi źródłami wytwarzania odpadów komunalnych są gospodarstwa domowe oraz obiekty związane z działalnością rolniczą, a także obiekty infrastruktury związane z usługami. Wśród rodzajów odpadów dominują: odpady ogrodnicze, papier i tektura, tworzywa sztuczne, materiały tekstylne, szkło, metale, odpady mineralne. Poza tym powstają także odpady z remontów i prac budowlanych, jak również odpady niebezpieczne: baterie, chemikalia.

Zmieszane odpady komunalne to odpady zebrane w ciągu roku bez odpadów zebranych selektywnie i wyselekcjonowanych z frakcji suchej. W 2018 r. zebrano niemal 504 tony zmieszanych odpadów komunalnych ogółem, w tym ponad 480 ton z gospodarstw domowych. Masa zebranych odpadów komunalnych ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 r. wyniosła 118 kg – o 85% więcej niż w 2013 r.

⁷ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2019.1396 t.j., z późn. zm.).

⁸ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U.2020.55 t.j., z późn. zm.).

Wykres 17: Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Zbieraniem i usuwaniem odpadów na terenie gminy zajmuje się Przedsiębiorstwo Oczyszczania Miasta Tonsmeier Centrum Sp. z o.o. Przez cały rok, co miesiąc w wyznaczonych terminach zbierane są z terenu gminy odpady komunalne (zmieszane) oraz segregowane. Okresowo organizowane są zbiórki odpadów wielkogabarytowych (typu meble, wyeksploatowany sprzęt elektryczny i elektroniczny, akumulatory, zużyte opony itp.) System wywozu odpadów opiera się na zbiornikach MGB 120, MGB 240 oraz PM 110. Odpady z terenu gminy Kocierzew wywożone są na składowisko odpadów w Krzyżanówku (gmina Krzyżanów).

Na podstawie przeprowadzonej w 2014 r. inwentaryzacji, stwierdzono, że na terenie gminy Kocierzew Południowy zalega 9 829 736 kg azbestu, z czego 9 672 495 kg należy do osób fizycznych, natomiast 157 241 kg do osób prawnych. Z przyjętymi na terenie kraju założeniami, do 2032 r. cały azbest z terenu kraju ma zostać usunięty. Gmina ma podjęty „Program usuwania azbestu na lata 2016–2032” i na jego podstawie będzie ubiegała się o fundusze zewnętrzne na jego wdrożenie.

Kolejna kwestia z zakresu ochrony środowiska to oczyszczanie ścieków. Ścieki powstające na terenie gminy Kocierzew Południowy to prawie wyłącznie ścieki o charakterze bytowo-gospodarczym. Nie ma tu dużych zakładów produkcyjnych, których działalność skutkowałaby emisją liczących się ilości ścieków przemysłowych.

Na terenie gminy pracuje jedna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana w Kocierzewie Południowym (Stara Wieś), przy Zespole Szkół Publicznych. Oczyszczalnia ma wydajność 20 m³/d i obsługuje jedynie kompleks szkolny oraz jeden budynek mieszkalny wielorodzinny. Łączna długość sieci kanalizacyjnej ma długość 0,3 km. Odbiornikiem wód oczyszczonych jest rzeka Witonia.

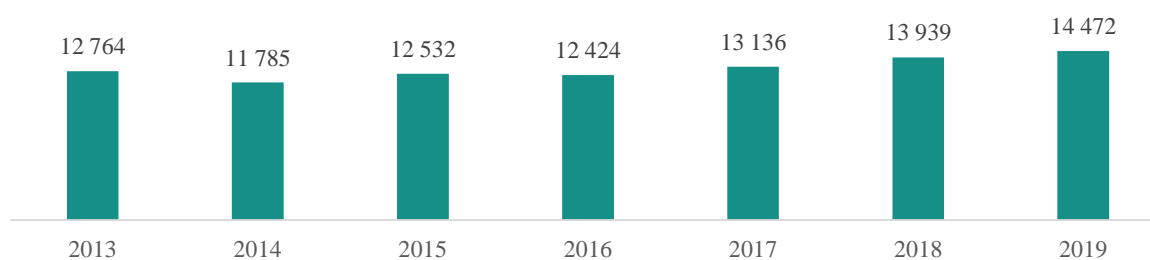
Ze względu na duże powierzchnie gospodarstw możliwa była budowa instalacji do przydomowego oczyszczania ścieków wraz z odprowadzeniem do gruntu. Dzięki pozyskaniu w 2010 r. środków pomocowych z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007–2013 i 2014 r. środków pomocowych z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, na terenie Gminy Kocierzew Południowy zamontowano 627 sztuk Przydomowych Oczyszczalni Ścieków. POŚ działają na zasadzie sekwencyjnego procesu oczyszczania biologicznego. Proces oczyszczania przebiega następująco: ścieki z budynku mieszkalnego trafiają do 3 komorowego,

betonowego zbiornika. W pierwszych dwóch komorach następuje proces wstępnego oczyszczania mechanicznego (zatrzymanie zawieszin i części pływających), zaś w trzeciej komorze, w tzw. bioreaktorze, zachodzi proces oczyszczania biologicznego. Oczyszczone ścieki zostają następnie przepompowane do studni chłonnej wyniesionej. Studnia chłonna jest urządzeniem służącym do odprowadzenia wstępnie oczyszczonych ścieków do gruntu z oczyszczalni przydomowych.

1.7.3. Opieka zdrowotna

W gminie Kocierzew Południowy znajduje się Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej świadczący usługi medyczne w podstawowym zakresie oraz apteka zapewniająca obsługę farmaceutyczną mieszkańców. W NZOZ mieszkańcy mogą skorzystać z pomocy lekarza rodzinnego, pediatry oraz stomatologa. Obsługę szpitalną zapewnia Szpital Powiatowy w Łowiczu. W 2019 r. w gminie udzielono ponad 14,4 tys. porad lekarskich w ramach podstawowej i ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Ich liczba była o 13,4% wyższa niż w 2013 r.

Wykres 18: Porady lekarskie w ramach podstawowej i ambulatoryjnej opieki zdrowotnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

1.7.4. Pomoc społeczna

Zadania z zakresu pomocy społecznej w gminie Kocierzew Południowy realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kocierzewie Południowym. Ośrodek jest gminną jednostką organizacyjną wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na podstawie ustawy o pomocy społecznej⁹.

Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,

⁹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2019.1507 t.j., z późn. zm.).

- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w RP status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej przysługuje osobom i rodzinom, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednej z wymienionych wyżej okoliczności, których dochód nie przekracza kwoty kryterium dochodowego, tj.:

- dla osoby samotnie gospodarującej 701 zł;
- dla osoby w rodzinie 528 zł.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej kryteria dochodowe podlegają weryfikacji co 3 lata.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń (pieniężnych bądź niepieniężnych),
- pracy socjalnej,
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Świadczeniami z pomocy społecznej są świadczenia pieniężne i niepieniężne.

- 1) świadczenia pieniężne to przede wszystkim:
 - zasiłek stały,
 - zasiłek okresowy,
 - zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
 - pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie,
 - świadczenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd;
- 2) świadczenia niepieniężne to głównie:
 - praca socjalna,
 - poradnictwo,
 - bilet kredytowany,
 - posiłek,
 - usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania,
 - składki na ubezpieczenie zdrowotne,
 - sprawienie pogrzebu,
 - udzielenie schronienia,

- kierowanie do domu pomocy społecznej,
- niezbędne ubranie.

Podstawowym aktem prawnym w oparciu, o który GOPS realizuje swoje zadania jest ustawa o pomocy społecznej, określająca zadania, formy świadczeń i zasady ich przyznawania. Ustawa o pomocy społecznej nakłada na gminę obowiązek udzielenia pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Pomoc społeczna może być świadczona w formie pieniężnej i niepieniężnej, a podstawą przyznania pomocy – niezależnie od formy – jest przeprowadzony wywiad środowiskowy w miejscu zamieszkania i wydanie na tej podstawie stosownej decyzji administracyjnej.

W poniższej tabeli zaprezentowano realizację świadczeń z pomocy społecznej z uwzględnieniem liczby osób, którym przyznano świadczenia oraz kwoty wypłaconych świadczeń w latach 2015–2019.

Tabela 17: Realizacja świadczeń z pomocy społecznej

Rodzaj świadczenia	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia					Kwoty (w zł)				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Zasiłki stałe	3	2	3	4	3	14 162,00	13 020,00	14 754,06	18 899,48	17 437,72
Zasiłki okresowe	5	5	3	5	5	6 306,92	3 729,55	2 161,20	3 279,64	5 655,00
Zasiłki celowe	47	26	38	39	25	20 643,34	7 210,00	17 609,92	16 739,75	11 699,79
Składki na ubezpieczenie	8	10	3	3	b.d.	5 366,83	10 040,40	1 327,870	1 635,84	-
Opłata za DPS	3	3	3	3	3	79 854,78	81 961,80	83 453,64	89 205,16	91 209,40
Dofinansowanie dzieci umieszczonych w pieczy	3	3	3	3	b.d.	11 880,13	11 880,00	11 880,00	12 237,00	-
Pomoc na dożywianie w ramach „Pomoc państwa na dożywianie”	85	41	54	44	28	17 664,00	11 857,00	8 027,00	6 688,00	6 963,00
Usługi opiekuńcze	2	1	1	1	1	13 147,15	10 322,18	10 716,14	10 568,90	8 794,00

Źródło: Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kocierzewie Południowym za 2018 r.

1.7.5. Bezpieczeństwo

Teren gminy Kocierzew Południowy podlega pod zasięg działania Komendy Powiatowej Policji w Łowiczu, która systematycznie realizuje zadania zmierzające do poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta i gmin powiatu łowickiego. W tym celu policjanci z KPP w Łowiczu pracowali w oparciu o „Plan działalności Komendanta Wojewódzkiego w Łodzi”, który jest spójny z obowiązującymi priorytetami wyznaczonymi przez Komendanta Głównego Policji.

W 2019 r. na terenie gminy Kocierzew Południowy zaistniało ogółem 21 przestępstw, w tym 8 w głównych kategoriach mających największy wpływ na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. Wykrywalność przestępstw była na średnim poziomie i wyniosła 38,1%.

Tabela 18: Zagrożenie przestępczością na terenie gminy Kocierzew Południowy w latach 2015–2019

	2015	2016	2017	2018	2019
ogółem przestępstwa, w tym:	41	27	36	12	21
<i>wykryte</i>	22	17	31	10	8
uszkodzenie ciała	0	1	1	0	0
bójki i pobicia	1	1	1	0	0
kradzież	8	6	1	1	6
kradzież z włamaniem	4	3	2	1	1
rozbój	1	-	1	0	0
uszkodzenie mienia	4	1	1	0	1
pozostałe	23	15	29	10	13

Źródło: Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Kocierzew Południowy w latach 2015–2019.

Liczba przestępstw, które zaistniały na terenie gminy Kocierzew Południowy w 2019 r. stanowiła 5,3% całości przestępstw popełnionych na terenie powiatu łowickiego. Należy jednak pamiętać, że ludność zamieszkała na terenie gminy Kocierzew Południowy stanowi jedynie 9,26% ludności w całym powiecie. Ze zgromadzonych danych wynika jednak, że gmina Kocierzew Południowy jest jedną z bardziej bezpiecznych gmin w powiecie łowickim.

W 2019 roku na terenie powiatu łowickiego odnotowano łącznie 770 kolizji oraz 58 wypadków drogowych w wyniku, których zginęło 10 osób. Na terenie gminy Kocierzew Południowy liczba kolizji drogowych wyniosła 27, liczba wypadków – 3.. Łączna liczba zdarzeń drogowych w gminie stanowiła 3,62% liczby zdarzeń w całym powiecie. W porównaniu z poprzednimi latami zagrożenie zdarzeniami drogowymi w gminie wzrosło.

Tabela 19: Liczba zdarzeń drogowych w gminie Kocierzew Południowy w latach 2015–2019

	2015	2016	2017	2018	2019
liczba zdarzeń	16	27	23	29	30
liczba wypadków	3	6	3	4	3
liczba zabitych	2	1	0	1	1
liczba rannych	3	9	4	4	3
liczba kolizji	13	21	20	25	27

Źródło: Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Kocierzew Południowy w latach 2015–2019.

Jednym z zadań gminy jest zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa przeciwpożarowego. Na terenie gminy działa 14 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, do których należy łącznie 725 członków:

- 1) OSP Boczki – należąca do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego;
- 2) OSP Lipnice;
- 3) OSP Różyce;
- 4) OSP Różyce-Żurawieniec;
- 5) OSP Wicie – należąca do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego;
- 6) OSP Gągolin Północny;
- 7) OSP Gągolin Południowy;
- 8) OSP Jezioro;
- 9) OSP Kocierzew Południowy;

- 10) OSP Łaguszew;
- 11) OSP Wejsce;
- 12) OSP Płaskocin;
- 13) OSP Osiek;
- 14) OSP Sromów.

Wszystkie OSP dysponują własną bazą lokalową w postaci remiz strażackich. W 2018 r. jednostki brały udział w 54 akcjach ratowniczo-gaśniczych, a ich członkowie brali udział w szkoleniach i ćwiczeniach organizowanych przez Komendę Powiatową Straży w Łowiczu. W jednostkach działają Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze zrzeszające 24 dziewczęta i 36 chłopców.

1.7.6. Konkluzje

- Teren gminy położony jest w północno-środkowej części Niziny Mazowieckiej – w obszarze etnicznym zachodniego Mazowsza, w północno-wschodniej części dawnego Księstwa Łowickiego.
- **Gmina Kocierzew Południowy wyróżnia się dobrymi warunkami glebowymi** sprzyjającymi rozwojowi rolnictwa. Najpowszechniej występującym podłożem dla gleb pozostają lekkie gliny zwałowe.
- Gmina Kocierzew Południowy **charakteryzuje się małym zanieczyszczeniem środowiska naturalnego.**
- Na terenie gminy **brak obiektów chronionych w rozumieniu ustawy o ochronie przyrody** z dnia 16 kwietnia 2004 r. Jedyną swoista forma ochrony przyrody na terenie gminy dotyczy parków wpisanych do rejestru zabytków, w których pozostały nieliczne okazy drzewostanów.
- Na terenie gminy Kocierzew Południowy **głównymi źródłami wytwarzania odpadów komunalnych są gospodarstwa domowe oraz obiekty związane z działalnością rolniczą,** a także obiekty infrastruktury związane z usługami. W ostatnich latach wyraźnie rośnie ilość wytwarzanych odpadów.
- Na terenie gminy wciąż zalega bardzo duża ilość azbestu, który w najbliższych latach powinien być usunięty. W zdecydowanej większości jest on własnością osób fizycznych.
- Ścieki powstające na terenie gminy Kocierzew Południowy to prawie wyłącznie ścieki o charakterze bytowo-gospodarczym. Na terenie gminy pracuje **jedna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków** zlokalizowana w Kocierzewie Południowym. Ponadto na terenie gminy **zamontowano 627 sztuk Przydomowych Oczyszczalni Ścieków.**
- W gminie Kocierzew Południowy znajduje się **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej** świadczący usługi medyczne jedynie w podstawowym zakresie oraz apteka zapewniającą obsługą farmaceutyczną mieszkańców. Z roku na rok systematycznie rośnie liczba udzielanych porad lekarskich. **Obsługę szpitalną zapewnia Szpital Powiatowy w Łowiczu.**
- Zadania z zakresu pomocy społecznej w gminie Kocierzew Południowy realizuje **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kocierzewie Południowym.**
- Teren gminy Kocierzew Południowy podlega pod zasięg działania **Komendy Powiatowej Policji w Łowiczu,** która systematycznie realizuje zadania zmierzające do poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta i gmin powiatu łowickiego. Gmina Kocierzew Południowy jest jedną z bardziej bezpiecznych gmin w powiecie łowickim.
- Na terenie gminy działa **14 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych** (w tym dwie włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego), do których należy łącznie aż 725 członków.

1.8. FINANSE SAMORZĄDU

1.8.1. Budżet gminy

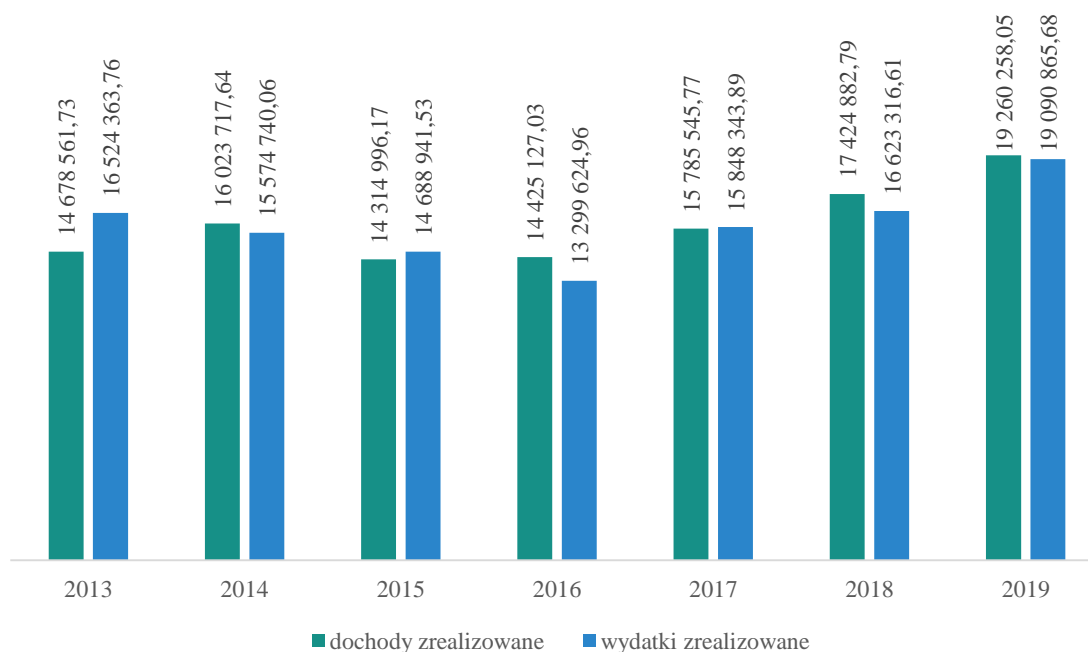
W latach 2013–2019 dochody zrealizowane w budżecie gminy Kocierzew Południowy wzrosły o 131,2% i w 2019 r. wyniosły ponad 19,2 mln zł. W dużo mniejszym stopniu, bo o 15,5%, wzrosła wartość zrealizowanych wydatków, które w 2019 r. wyniosły ponad 19 mln zł.

Tabela 20: Wartość zrealizowanych dochodów i wydatków budżetu gminy Kocierzew Południowy (w zł)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Zmiana 2019/2013
dochody	14 678	16 023	14 314	14 425	15 785	17 424	19 260	31,2%
zrealizowane	561,73	717,64	996,17	127,03	545,77	882,79	258,05	
wydatki	16 524	15 574	14 688	13 299	15 848	16 623	19 090	15,5%
zrealizowane	363,76	740,06	941,53	624,96	343,89	316,61	865,68	

Źródło: Urząd Gminy Kocierzew Południowy.

Wykres 19: Porównanie zrealizowanych dochodów i wydatków w latach 2013–2019 (w zł)

Źródło: Urząd Gminy Kocierzew Południowy.

Należy zauważyć, że za wyjątkiem 2013 r., kiedy to deficyt budżetu gminy był wyraźny, w większości pozostałego analizowanego okresu, gmina Kocierzew Południowy gospodaruje środkami finansowymi ostrożnie, utrzymując nadwyżkę finansową lub bardzo zrównoważony poziom dochodów i wydatków.

1.8.2. Pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania

Poprzez zarządzanie na szczeblu gminy rozumie się sprawność urzędu w realizacji nałożonych zadań oraz porządek organizacyjny i prawny. Niektórymi przykładami tego rodzaju sprawności w przypadku gminy Kocierzew Południowy jest posiadanie dokumentów dotyczących zarządzania różnymi strefami w gminie, np. dokumenty strategiczne, programy w zakresie gospodarki odpadami, czy ochrony środowiska oraz plan zagospodarowania przestrzennego.

Innym przykładem sprawności organizacyjnej są wysokie dotychczasowe osiągnięcia gminy w realizacji zadań inwestycyjnych – w tym zadań, które uzyskały wsparcie finansowe z różnych funduszy i programów unijnych.

Poniżej zestawiono dotychczas realizowane w gminie Kocierzew Południowy projekty, z wykorzystaniem zewnętrznych źródeł finansowania (w ramach funduszy europejskich oraz z innych źródeł) w latach 2007–2013 i 2014–2020:

- 1) Rozbudowa budynku Gminnej Biblioteki Publicznej oraz odnowa centrum miejscowości Kocierzew Południowy (PROW 2007–2013) – Umowa z Samorządem Województwa Łódzkiego Nr 00065-6922-UM0500668/09 z dnia 07.09.2009 r.;
- 2) Aktywna kobieta (projekt aktywizacyjny) (PO KL 2007–2013) – Umowa z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Łodzi Nr UDAPOKL.07.03.00-10-232/09-00 z dnia 28.12.2009 r.;
- 3) Przedszkolak – najlepsza inwestycja (utworzenie punktu przedszkolnego w ZSP w Kocierzewie Płd.) (POKL 2007–2013) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr UDA-POKL.09.01.01-10-103/09-00 z dnia 19.04.2010 r.;
- 4) Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym na szlaku komunikacyjnym z Gminy Kocierzew Południowy do miejscowości Kiernozia w Gminie Kiernozia poprzez przebudowę drogi gminnej 105202E Kocierzew Północny–Konstantynów 2010 r. (Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych 2008–2011) – Umowa z Wojewodą Łódzkim Nr 48/NPPDL/FE.V/2010 z dnia 23.06.2010 r.;
- 5) Link do sukcesu (zajęcia pozalekcyjne) (PO KL 2007–2013) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr UDA-POKL.09.01.02-10-395/09-00 z dnia 28.07.2010 r.;
- 6) Szkatułka wiedzy i umiejętności (zajęcia pozalekcyjne) (PO KL 2007–2013) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr UDAPOKL.09.01.02-10-388/09-00 z dnia 28.07.2010 r.;
- 7) Systemowa budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Kocierzew Południowy (RPO WŁ 2007–2013) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr UDA-RPLD.02.01.00-00-070/08-00 z dnia 28.10.2011 r.;
- 8) Od indywidualizacji do samorealizacji (indywidualizacja pracy z uczniem z kl. I–III) (PO KL 2007–2013) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr UDA-POKL.09.01.02-10-005/12-00 z dnia 09.08.2012 r.;
- 9) Budowa stacji uzdatniania wody w miejscowościach Kocierzew Południowy i Sromów. (PROW 2007–2013) – Umowa z Samorządem Województwa Łódzkiego Nr 00232-6921-UM0501884/11 z dnia 22.08.2012 r.;
- 10) Od malucha do zucha (utworzenie punktów przedszkolnych w Gągolinie Płd. i Łaguszewie) (PO KL 2007–2013) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr UDA-POKL.09.01.01-10-018/12-00 z dnia 27.12.2012 r.;
- 11) Budowa chodników w miejscowości Kocierzew Południowy (PROW 2007–2013) – Umowa z Samorządem Województwa Łódzkiego Nr 00964-6930-UM0530062/11 z dnia 11.04.2013 r.;
- 12) Utworzenie Ekopracowni dla klas IV-VI w Zespole Szkół Publicznych w Kocierzewie Południowym (WFOŚiGW w Łodzi) – Umowa z WFOŚiGW w Łodzi Nr 484/EE/D/2013 z dnia 02.10.2013 r.;

- 13) Organizacja rozgrywek sportowych „O puchar wójta” na zmodernizowanym boisku w miejscowości Boczki (PROW 2007–2013) – Umowa z Samorządem Województwa Łódzkiego Nr 01241-6930-UM0540359/13 z dnia 12.12.2013 r.;
- 14) Festyn rodzinny w Kocierzewie Południowym drogą do integracji i aktywizacji mieszkańców (PROW 2007–2013) – Umowa z Samorządem Województwa Łódzkiego Nr 01271-6930-UM0540360/13 z dnia 20.01.2014 r.;
- 15) Przedszkole jak marzenie (wyposażenie przedszkoli i placów zabaw) (PO KL 2007–2013) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr UDA-POKL.09.01.01-10-013/13-00 z dnia 18.02.2014 r.;
- 16) Organizacja imprezy integracyjno-aktywizacyjnej „Dzień Matki” (PROW 2007–2013) – Umowa z Samorządem Województwa Łódzkiego Nr 01527-6930-UM0540079/14 z dnia 26.06.2014 r.;
- 17) Kreatywny Kocierzew (zajęcia pozalekcyjne) (PO KL 2007–2013) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr UDA-POKL.09.01.02-10-105/13-00 z dnia 03.07.2014 r.;
- 18) Utworzenie Ekopracowni dla Gimnazjum w Zespole Szkół Publicznych w Kocierzewie Południowym (WFOŚiGW w Łodzi) – Umowa z WFOŚiGW w Łodzi Nr 466/EE/D/2014 z dnia 16.09.2014 r.;
- 19) Systemowa budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Kocierzew Południowy – etap II (PROW 2007–2013) – Umowa z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi;
- 20) Systemowa budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Kocierzew Południowy – etap II (PROW 2007–2013) – Umowa z Samorządem Województwa Łódzkiego Nr 00325-6921-UM0502333/14 z dnia 24.10.2014 r.;
- 21) Rozpowszechnianie walorów kulturowych i turystycznych Gminy Kocierzew Południowy poprzez wydanie albumu promocyjnego (PROW 2007–2013) – Umowa z Samorządem Województwa Łódzkiego Nr 01681-6930-UM0540313/14 z dnia 06.11.2014 r.;
- 22) Wyposażenie świetlicy wiejskiej w Kocierzewie Południowym oraz organizacja działań aktywizacyjnych i rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy Kocierzew Południowy. (PROW 2007–2013) – Umowa z Samorządem Województwa Łódzkiego Nr 01752-6930-UM0540314/14 z dnia 24.11.2014 r.;
- 23) Organizacja warsztatów folklorystyczno-artystycznych dla dzieci z Gminy Kocierzew Południowy (PROW 2007–2013) – Umowa z Samorządem Województwa Łódzkiego Nr 01983-6930-UM0540552/14 z dnia 04.03.2015 r.;
- 24) Młodzi Kocierzewiacy na Ekologicznym szlaku – edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w Zespole Szkół Publicznych w Kocierzewie Południowym (WFOŚiGW w Łodzi) – Umowa z WFOŚiGW w Łodzi Nr 982/EE/D/2015 z dnia 31.12.2015 r.;
- 25) Opracowanie „Planu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Kocierzew Południowy” (WFOŚiGW w Łodzi) – Umowa z WFOŚiGW w Łodzi Nr 61/BN/D/2016 z dnia 21.06.2016 r.;
- 26) Pięknie, zdrowo – odjazdowo... – edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży z Zespołu Szkół Publicznych w Kocierzewie Południowym (WFOŚiGW w Łodzi) – Umowa z WFOŚiGW w Łodzi Nr 652/EE/D/2016 z dnia 06.12.2016 r.;
- 27) „Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Kocierzew Południowy” (Pomoc Techniczna 2014–2020) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr 1/REW/2016/30/00 z dnia 06.12.2016 r.;
- 28) Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Kocierzew Południowy w 2016 r. (WFOŚiGW w Łodzi) – Umowa z WFOŚiGW w Łodzi Nr 735/OZ/D/2016 z dnia 19.12.2016 r.;
- 29) Inwestycja w sukces (RPO 2014-2020) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr UDA-RPLD.11.01.02-10-B024/16-00 z dnia 20.12.2016 r.;

- 30) Poprawa jakości kształcenia ogólnego w Zespole Szkół Publicznych w Kocierzewie Południowym (RPO 2014–2020) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr UDA-RPLD.07.04.03-10-0002/16-00 z dnia 16.06.2017 r.;
- 31) Aktywne sołectwo – wspieranie rozwoju sołectwa Różyce (Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr 197/RŚ/17 z dnia 06.07.2017 r.;
- 32) Działaj lokalnie – aktywizacja sołectwa Kocierzew Południowy (Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr 198/RŚ/17 z dnia 06.07.2017 r.;
- 33) Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Kocierzew Południowy w 2017 r. (WFOŚiGW w Łodzi) – Umowa z WFOŚiGW w Łodzi Nr 255/OZ/D/2017 z dnia 18.08.2017 r.;
- 34) Zagospodarowanie terenów zieleni przy Urzędzie Gminy w Kocierzewie Południowym, Gminnej Bibliotece Publicznej w Kocierzewie Południowym oraz Szkole Podstawowej w Łaguszewie (WFOŚiGW w Łodzi) – Umowa z WFOŚiGW w Łodzi Nr 370/OP/D/2017 z dnia 06.10.2017 r.;
- 35) Budowa siłowni zewnętrznej wraz z zagospodarowaniem terenu przy Gminnej Bibliotece Publicznej w Kocierzewie Południowym” (PROW 2014–2020) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr 00179-6935-UM0510314/7 z dnia 09.11.2017 r.;
- 36) Program Edukacji Ekologicznej pn. „Kocierzewska atmosfera dech zapiera” – realizowany w Zespole Szkół Publicznych w Kocierzewie Południowym (WFOŚiGW w Łodzi) – umowa z WFOŚiGW w Łodzi Nr 588/EE/D/2017 z dnia 15.12.2017 r.;
- 37) Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Kocierzew Południowy w 2018 r. (WFOŚiGW w Łodzi) – Umowa z WFOŚiGW w Łodzi Nr 121/OZ/D/2018 z dnia 21.08.2018 r.;
- 38) Program Edukacji Ekologicznej pn. „Cicha woda brzegi rwie...” realizowany w Szkole Podstawowej w Kocierzewie Południowym (WFOŚiGW w Łodzi) – umowa z WFOŚiGW w Łodzi Nr 118/EE/D/2018 z dnia 21.08.2018 r. (w trakcie realizacji);
- 39) Modernizacja drogi gminnej Kocierzew Południowy–Kocierzew Północny (Rządowy Program na Rzecz Rozwoju oraz Konkurencyjności Regionów poprzez Wsparcie Lokalnej Infrastruktury Drogowej) – Umowa z Wojewodą Łódzkim Nr 21/WLID/FE-III/2018 z dnia 10.10.2018 r. (w trakcie realizacji);
- 40) Modernizacja sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Łaguszewie (Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr 34/2018/PF/S z dnia 12.07.2018 r. (w trakcie realizacji);
- 41) „Nasza świetlica – nasze miejsce spotkań w sołectwie Łaguszew” (Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr 70/RŚ/18 z dnia 08.06.2018 r.;
- 42) „Wspólna akcja – Integracja wsi Płaskocin” (Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr 72/RŚ/18 z dnia 08.06.2018 r.;
- 43) „Utworzenie i wyposażenie Klubu „Senior+” (Program Wieloletni „Senior+” na lata 2015–2020 Edycja 2018) – Umowa z Wojewodą Łódzkim Nr 5/Moduł I/2018 z dnia 03.04.2018 r. (w trakcie realizacji);
- 44) Termomodernizacja i remont Domu Ludowego w Boczkach (RPO WŁ na lata 2014–2020) – Umowa z Województwem Łódzkim Nr UDA-RPLD.04.02.02-10-0049/17-00 z dnia 10.10.2018 r. (w trakcie realizacji);
- 45) „Gmina Kocierzew Południowy dla rozwoju kompetencji cyfrowych mieszkańców regionu” (Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014–2020) – Umowa ze Stowarzyszeniem Towarzystwo Rozwoju Gminy Płużnica nr KPL/U/7/2019 z dnia 30.01.2019 r.;

- 46) „Remont świetlicy – odnowa miejsca spotkań w sołectwie Lenartów” (Urząd Marszałkowski Umowa z Województwem Łódzkim nr 172/RŚ/19 z dnia 19.06.2019 r.;
- 47) „90-lecie OSP Lipnice – wsparcie tożsamości lokalnej i integracja mieszkańców sołectwa”;
- 48) „Nasza świetlica – remont świetlicy wiejskiej w sołectwie Jeziorko” – Umowa nr 171/RŚ/19 z dnia 19.06.2019 r. zawarta z Województwem Łódzkim;
- 49) „Aktywna tablica” przy udziale środków budżetu państwa zgodnie z Umową 478/2019 z dnia 28.06.2019 r.;
- 50) Partycypacja w planowaniu przestrzennym – II edycja w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020 na podstawie Umowy o powierzenie grantu nr POWR.02.19.00-00-KP01/18/04 zawartej z Fundacją Inicjatyw Menedżerskich;
- 51) Program Edukacji Ekologicznej pn. Czysto wszędzie, ładnie wszędzie! – realizowany w Szkole Podstawowej w Kocierzewie Południowym dofinansowany ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi w ramach Umowy dotacji numer 516/EE/D/2019 z dnia 25.11.2019 r.;
- 52) Projekt „Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na terenie Gminy Kocierzew Południowy”, z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi – Umowa dotacji numer 557/OP/D/2019 z dnia 28.11.2019 r.;
- 53) „Przebudowa drogi gminnej nr 105053E w miejscowości Różyce–Żurawieniec” – Umowa nr 136/II/2019 z dnia 30.09.2019 r. z Wojewodą Łódzkim. Fundusz Dróg Samorządowych;
- 54) „Budowa przepustu i dojazdów na drodze gminnej w Kocierzewie Południowym” (nr 16 na zatwierdzonej liście zadań gminnych) – Umowa nr 135/II/2019 z dnia 30.09.2019 r. z Wojewodą Łódzkim. Fundusz Dróg Samorządowych;
- 55) Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Kocierzew Południowy w 2019 r. (WFOŚiGW w Łodzi) – Umowa dotacji numer 660/OZ/D/2019 z dnia 19.12.2019 r.;
- 56) „Pracownia młodego fizyka” przy Szkole Podstawowej w Kocierzewie Południowym” Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi – Umowa dotacji numer 717/EE/D/2019 z dnia 13.12.2019 r.

2. ANALIZA SWOT

Jednym z narzędzi stosowanych do przeprowadzenia analizy strategicznej jest analiza SWOT – zestawienie silnych i słabych stron jednostki samorządu terytorialnego (odpowiednio: *strengths* oraz *weaknesses*) oraz określenie szans i zagrożeń rozwojowych (*opportunities* oraz *threats*). Metoda ta umożliwia zebranie oraz usystematyzowanie informacji o wewnętrznym potencjale gminy, jak również dostrzeganych barierach, zwracając jednocześnie uwagę na pojawiające się w otoczeniu szanse oraz zagrożenia mające wpływ na jej działalność oraz rozwój.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ położenie gminy blisko Łowicza, a przy tym między dwiema dużymi aglomeracjami (Warszawą i Łodzią); ▪ rosnąca liczba pracujących; ▪ dobra dostępność komunikacyjna, dobrze rozbudowana sieć dróg gminnych i powiatowych, stosunkowo mała odległość do drogi krajowej DK2 i autostrady A2; ▪ zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych; ▪ rosnąca aktywność społeczna mieszkańców; ▪ rosnąca liczba mieszkań; ▪ wysoki poziom zwodociągowania gminy, duża liczba wykonanych przydomowych oczyszczalni ścieków; ▪ rosnąca liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w rejestrze REGON; ▪ rozwinięta działalność kół gospodyń wiejskich, pielęgnujących tradycję i kulturę w gminie; ▪ walory turystyczne i przyrodniczo-krajobrazowe; ▪ wysoki poziom bezpieczeństwa na tle powiatu; ▪ 14 oddziałów OSP w gminie, do których należy ponad 700 członków; ▪ działalność GBP jako instytucji kultywującej tradycję i kulturę; ▪ bardzo dobre warunki glebowe dla rolnictwa; ▪ brak dużych zakładów przemysłowych i wytwórczych, co wpływa na małe zanieczyszczenie środowiska naturalnego; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmniejszająca się liczba ludności i niska gęstość zaludnienia; ▪ ujemny przyrost naturalny; ▪ ujemne saldo migracji; ▪ postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym; ▪ brak sieci gazowej i kanalizacyjnej; ▪ brak sieci światłowodowej; ▪ bardzo mały poziom lesistości (2%); ▪ dominacja rolnictwa jako podstawowego sektora aktywności gospodarczej; ▪ słabe możliwości zatrudnienia poza sektorem rolniczym, co może wpływać na zamożność społeczeństwa; ▪ niskie standardy infrastruktury społecznej; ▪ duża liczba gospodarstw domowych korzystających z węgla jako źródła opału; ▪ wciąż duża ilość azbestu pozostająca w gospodarstwach domowych; ▪ wyschnięte naturalne zbiorniki wodne; ▪ rosnąca liczba odpadów;
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ możliwość pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych, wykorzystywanie różnego rodzaju programów unijnych i pomocowych; ▪ współpraca na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym z innymi podmiotami lub JST; ▪ rozwój społeczeństwa informacyjnego; ▪ rozwój niekonwencjonalnych źródeł energii; ▪ dopłaty bezpośrednie dla rolnictwa; ▪ rozwój edukacji; ▪ uregulowanie gospodarki ściekowej i odpadowej; ▪ unowocześnienie infrastruktury technicznej; ▪ lepsze wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i turystycznych; ▪ lepsze wykorzystanie kultywowanych tradycji łowickich i rzemieślniczych; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dalszy spadek liczby ludności i utrzymujące się ujemne saldo migracji (wyludnianie się gminy); ▪ występowanie ukrytego bezrobocia w rolnictwie; ▪ niska dochodowość pracy w rolnictwie; ▪ trudności w dostępie do środków finansowych z Unii Europejskiej i brak precyzyjnie zdefiniowanego budżetu UE na lata 2021–2027; ▪ kończący się okres obowiązywania części dokumentów strategicznych szczebla unijnego i regionalnego (obowiązują do 2020 r.); ▪ spadek dochodów gminy w wyniku zbyt dużego fiskalizmu państwa; ▪ nieprzewidywalna sytuacja epidemiologiczna na świecie i w kraju; ▪ zwiększająca się liczba udzielanych porad lekarskich, sygnalizująca problemy zdrowotne społeczeństwa;

CZEŚĆ II

1. KONTEKST DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Zarządzanie rozwojem terytorialnym, czyli zarządzanie sprawami publicznymi, które zostały przypisane samorządowi gminnemu powinno być zgodne z szeregiem dokumentów strategicznych różnego szczebla. Strategia Rozwoju Gminy Kocierzew Południowy na lata 2020–2030 bazuje na ustaleniach kierunkowych, wynikających zarówno z aktualnej polityki regionalnej, krajowej jak i unijnej. Cele rozwojowe gminy Kocierzew Południowy wpisują się w założenia tych dokumentów. Przy tym należy pamiętać, aby były one mierzalne, odzwierciedlały różnorodność sytuacji i opierały się na wystarczająco wiarygodnych danych, które łatwo można porównywać. Poniżej zostały scharakteryzowane najważniejsze, dostępne w chwili obecnej opracowania strategiczne, do których nawiązują założenia Strategii Kocierzew Południowy 2030. Jednak trzeba mieć na względzie fakt, że część dokumentów z perspektywą do 2030 r. lub nieco krótszą, wciąż jest w trakcie opracowania lub dopiero powstanie.

Również Rząd pracuje nad nowelizacji ustawy o prowadzeniu polityki rozwoju. W ramach procedowanych zmian, na poziomie lokalnym do strategii rozwoju gminy planowane jest dodanie strategii rozwoju ponadlokalnego, jako nowego instrumentu zarządzania strategicznego. Obydwie strategie mają w sobie łączyć sferę społeczną, gospodarczą i przestrzenną. W porównaniu do strategii rozwoju gminy, strategia rozwoju ponadlokalnego ma być odpowiedzią na potrzebę wspólnego planowania rozwoju w obrębie kilku gmin powiązanych ze sobą funkcjonalnie. Przede wszystkim ma to pomóc w pozyskiwaniu funduszy unijnych i wdrażaniu projektów. W przyjętej przez Rząd nowelizacji dodano także mechanizmy uzgadniania działań rozwojowych pomiędzy samorządami: kontrakt programowy, kontrakt sektorowy i porozumienie terytorialne, które będą mogły być zawierane pomiędzy rządem a samorządami.

Wobec powyższego w najbliższych latach należy uważnie śledzić jak będą kształtować się założenia i cele różnych polityk strategicznych na szczeblu unijnym, krajowym i regionalnym, w tym jak będą zmieniać się uwarunkowania prawne w zakresie prowadzenia polityki rozwoju. W razie potrzeby można rozważyć dokonanie fragmentarycznej aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Kocierzew Południowy na lata 2020–2030.

1.1. DOKUMENTY UNIJNE

1.1.1. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Jednym z najważniejszych dokumentów na szczeblu Unii Europejskiej nadal jest Strategia Europa 2020¹⁰, która wskazuje na trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

¹⁰ *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komisja Europejska, Bruksela 2010 r.

Unia Europejska na podstawie powyższych priorytetów wskazała m.in. na następujące cele, do których dąży UE i państwa członkowskie:

- wzrost stopy zatrudnienia osób w wieku 20–64 lat do co najmniej 75%, wskutek zwiększenia liczby pracujących kobiet i osób starszych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy,
- ograniczenie emisji dwutlenku węgla o co najmniej 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. lub, jeśli pozwolą na to warunki nawet o 30%,
- zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w naszym całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zwiększenie efektywności wykorzystania energii o 20%,
- osiągnięcie inwestycji w działalność badawczo-rozwojową (B+R) na poziomie 3% PKB,
- ograniczenie wskaźnika przerywania nauki do 10% w porównaniu z obecnym poziomem 15% oraz zwiększenie do 2020 r. odsetka osób w wieku 30–34 lat posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%,
- ograniczenie żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa o 25%.

1.1.2. Umowa Partnerstwa

Wciąż obowiązująca Umowa Partnerstwa¹¹ jest dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2014–2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej, Wspólnej Polityki Rybołówstwa. Względem obecnie aktualnej wersji można wyróżnić jeszcze dwie poprzednie: w okresie od 17.12.2015 r. do 22.10.2017 r. oraz od 23.10.2017 r. do 21.01.2020 r.¹² Pierwotnie dokument powstał na bazie Założeń Umowy Partnerstwa 2014–2020 przyjętych przez Radę Ministrów 15 stycznia 2013 r. Przygotowując UP wzięto pod uwagę zapisy unijnych i krajowych dokumentów strategicznych, dotychczasowe doświadczenia związane z wdrażaniem perspektywy 2004–2006 oraz 2007–2013.

Dokument uwzględnia opinie partnerów społecznych i gospodarczych oraz szereg przygotowanych na potrzeby procesu programowania analiz. Dużą wagę przypisano też do efektów prac różnego rodzaju grup roboczych, spotkań bilateralnych oraz prowadzonej regularnie debaty strategicznej z udziałem partnerów społecznych i gospodarczych w ramach Krajowego Forum Terytorialnego oraz debat eksperckich.

Umowa Partnerstwa przedstawia m.in.:

- cele i priorytety interwencji w ujęciu tematycznym i terytorialnym wraz z podstawowymi wskaźnikami,
- opis stopnia uzupełniania się działań finansowanych z Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybołówstwa,
- układ programów operacyjnych,
- zarys systemu finansowania oraz wdrażania.

Wskazane cele rozwojowe do 2020 r., wskaźniki monitorujące ich realizację oraz zakres proponowanych interwencji stanowił punkt odniesienia do określania szczegółowej zawartości poszczególnych programów operacyjnych, zarówno krajowych, jak i regionalnych.

¹¹ *Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020. Umowa Partnerstwa*, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2020 r. [obecna wersja Umowy Partnerstwa została zatwierdzona przez Komisję Europejską dnia 22 stycznia 2020 r. na podstawie decyzji wykonawczej C(2020)230]

¹² Portal Funduszy Europejskich, www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/dokumenty/umowa-partnerstwa.

Nowa Umowa Partnerstwa będzie bazowała na założeniach wypracowanych dla wieloletnich ram finansowych na lata 2021–2027, nad którymi od dłuższego czasu Komisja Europejska wraz z państwami członkowskimi intensywnie pracuje. W nowej perspektywie najprawdopodobniej ustanowione będą następujące fundusze:

- Fundusz Spójności,
- Europejski Fundusz Morski i Rybacki,
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- Europejski Fundusz Społeczny Plus,
- Fundusz Azylu i Migracji,
- Instrument na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz,
- Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
- Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

W ramach EFRR, EFS+ i FS interwencja swoim zakresem skoncentruje się wokół następujących celów:

- Cel Polityki 1. Bardziej inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej inteligentnej transformacji gospodarczej;
- Cel Polityki 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetyki, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, przystosowania się do zmiany klimatu oraz zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem;
- Cel Polityki 3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności i udoskonaleniu regionalnych połączeń teleinformatycznych;
- Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym przez wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych;
- Cel Polityki 6. Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych.¹³

W ramach prac dotyczących nowej perspektywy finansowej UE na lata 2021–2027 Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju w 2019 r. opracowało dokument Założenia do Umowy Partnerstwa na lata 2021–2027¹⁴, w celu określenia strategii wykorzystania środków polityki spójności i koordynacji w zakresie określenia obszaru wsparcia. Założenia do Umowy Partnerstwa na lata 2021–2027, ze względu na swój charakter, nie zawierają tak dokładnych informacji, jakie wymagane są we wzorze Umowy Partnerstwa.

Zakres interwencji, wskazany dla poszczególnych Celów Polityki wynika z kilku źródeł. Przede wszystkim z celów szczegółowych określonych w projektach rozporządzeń dotyczących Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Uwzględnia także rekomendacje KE wynikające z załącznika D do sprawozdania

¹³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz, Komisje Europejska, Strasburg 2018; Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz, Komisje Europejska, Bruksela 2020 [zmieniony wniosek].

¹⁴ Założenia do Umowy Partnerstwa na lata 2021–2027, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa 2019 r.

krajowego Country Report: Polska 2019¹⁵. ZUP odnoszą się także do innych potrzeb i inwestycji, niewynikających z powyższych źródeł, ale ważnych z punktu widzenia gospodarki i rozwoju Polski, określonych w dokumentach strategicznych. Najważniejszymi z nich są Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)¹⁶, jak również Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030¹⁷ oraz pozostałe horyzontalne strategie zintegrowane. Dokumenty te będą miały wpływ na kształt programów operacyjnych na lata 2021–2027.

Na obecnym etapie w ZUP zawarto trzy warianty programów operacyjnych na nową perspektywę¹⁸. Ostateczny zakres wsparcia w ramach poszczególnych programów operacyjnych zostanie wypracowany w ramach grup roboczych dedykowanych każdemu z pięciu Celów Polityki na nową perspektywę.

1.2. DOKUMENTY KRAJOWE

Filarami polskiego systemu zarządzania rozwojem kraju są:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – określa cele rozwojowe państwa do 2020 i 2030 r.¹⁹,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030²⁰.

Częścią systemu zarządzania rozwojem Polski jest także koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030²¹ (rządowa strategia dotycząca zagospodarowania przestrzennego kraju), od której w przyszłości jednak ma nastąpić odejście, zgodnie z toczącymi się pracami legislacyjnymi²². Łącznie wszystkie powyżej wymienione dokumenty strategiczne prezentują spójną wizję rozwoju Polski.

1.2.1. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

SOR jest strategicznym instrumentem zarządzania polityką rozwoju realizowaną przez instytucje państwa. Przedstawia ona cele do realizacji w horyzoncie 2020 i 2030 r. Określa wskaźniki ich realizacji, wskazuje sposób ich osiągnięcia i przybliża najważniejsze projekty służące realizacji jej celów. SOR jest aktualizacją Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020²³.

Celem głównym projektowanych działań rozwojowych jest stworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym,

¹⁵ *Country Report Poland 2019*, Komisja Europejska, Bruksela 2019.

¹⁶ *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2017 r.

¹⁷ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa 2019 r.

¹⁸ Szczegóły zob.: *Strategia Rozwoju Gminy Kocierzew Południowy na lata 2020–2030*, Cześć II, rozdział 6. Finansowanie Strategii.

¹⁹ *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2017 r.

²⁰ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa 2019 r.

²¹ *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011 r.

²² Rządowy proces legislacyjny *Projekt ustawy o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw*, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12321445/katalog/12580867#12580867>.

²³ *Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012 r.

ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Odbywać się to będzie poprzez skoncentrowanie działań o charakterze prawnym, instytucjonalnym i inwestycyjnym na trzech celach:

- trwałym wzroście gospodarczym opartym coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,
- rozwoju społecznie wrażliwym i terytorialnie zrównoważonym,
- skutecznym państwie i instytucjach służących wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Jednocześnie podejmowane będą interwencje w ramach tzw. obszarów horyzontalnych, wpływających na osiągnięcie celów SOR: kapitał ludzki i społeczny, cyfryzacja, transport, energia, środowisko, bezpieczeństwo narodowe.

Strategia ustala szereg wyborów/przesądzeń strategicznych polityki państwa, które stanowią punkt odniesienia do konstruowania wszystkich polityk, programów i projektów realizacyjnych:

- koncentracja na działaniach wyprzedzających – ukierunkowujących rozwój w różnych sferach życia społeczno-gospodarczego, mająca za zadanie zarówno zapobieganie negatywnym zjawiskom, jak i wybór najbardziej pożądanym kierunków i sposobów rozwoju,
- implementowanie rozwiązań w obszarze polityki społeczno-gospodarczej w sposób nienaruszający stabilności finansów publicznych – każde rozwiązanie będzie podlegało, w trakcie jego obowiązywania, ocenie i modyfikacji w zależności od zmieniających się uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz wpływu na finanse publiczne,
- określenie listy sektorów strategicznych, na których skoncentrowane zostanie wsparcie w ramach poszczególnych polityk publicznych (m.in. przemysłowej, innowacyjnej, eksportowej, związanej z napływem inwestycji zagranicznych),
- wskazanie projektów flagowych, odnoszących się do określonego produktu/przełomowej technologii, które charakteryzują się wysokim stopniem wpływu na realizację celów strategicznych SOR, a tym samym odpowiednio dużą skalą oddziaływania na całą gospodarkę,
- wskazanie perspektywicznych (geograficznych) kierunków ekspansji zagranicznej polskich przedsiębiorstw,
- koncentracja wsparcia publicznego na tych przedsiębiorstwach, które chcą się rozwijać – dostosowanie instrumentów do skali i etapu działania podmiotów, zdiagnozowanych potrzeb oraz perspektyw rozwoju,
- zwiększenie koncentracji polityki regionalnej na obszarach problemowych i potencjałach terytorialnych obszarów miejskich i wiejskich,
- wskazanie kluczowych inwestycji infrastrukturalnych (transportowych, energetycznych, środowiskowych, telekomunikacyjnych).

1.2.2. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

KSRR 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Odzwierciedla postanowienia znajdujące się w SOR, określone w filarze rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorzady: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie 2030 r.

Celem głównym KSRR jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiąganiu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Cel główny realizowany jest poprzez następujące trzy cele szczegółowe:

- Cel 1: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym – w ramach, którego zakłada się wsparcie o charakterze wyrównawczym, ukierunkowane na przezwyciężenie barier i problemów kilku typów obszarów o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych.
- Cel 2: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych – w ramach, którego będą rozwijane i wykorzystywane instrumenty wsparcia ukierunkowane na tworzenie warunków do wzrostu konkurencyjności, innowacyjności i inwestycji w wybranych sektorach.
- Cel 3: Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie – w ramach, którego nastąpi wzmocnienie inicjatyw i środków na rzecz rozwijania zdolności administracji do planowania i prowadzenia działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Ponadto KSRR 2030 porusza takie aspekty jak:

- dostosowanie się do zmian, które dzieją się w otoczeniu zewnętrznym, aby Polska była świadomym, odnoszącym korzyści uczestnikiem procesu globalizacji;
- wykorzystanie atutów regionu, w tym zasobów ludzkich i naturalnych, zalet lokalizacyjnych i instytucjonalnych, w celu jego rozwoju;
- mechanizmy współpracy pomiędzy: rządem, samorządem regionalnym, lokalnym, które umożliwiają ukierunkowanie krajowych i regionalnych strumieni finansowych na realizację powstających oddolnie wizji i planów rozwoju.²⁴

1.2.3. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

KPZK 2030 jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego i wskazuje na konieczne zmiany w zakresie planowania przestrzennego. W dokumencie przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju do 2030 r., określono cele i kierunki krajowej polityki przestrzennej, a także wskazano zasady, według których działalność człowieka powinna być realizowana w przestrzeni.

KPZK 2030 wymienia najistotniejsze problemy zagospodarowania polskiej przestrzeni i wskazuje na konieczność podjęcia działań naprawczych w sześciu obszarach tematycznych:

²⁴ Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego.

- Cel 1: Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2: Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3: Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4: Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5: Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6: Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Nadrzędnym zadaniem planowania przestrzennego jest godzenie interesów różnych użytkowników przestrzeni (mieszkańców, przedsiębiorców inwestorów, państwa). Proponowane rozwiązania winny być spójne z decyzjami podejmowanymi w innych obszarach dotyczących np. inwestycji infrastrukturalnych, potrzeb rozwojowych miast, czy też ochrony terenów zielonych i gospodarki energetycznej. Przede wszystkim w kolejnych latach kluczowe będzie tworzenie silnych obszarów funkcjonalnych²⁵ i ich rozwijanie.

1.3. DOKUMENTY REGIONALNE

1.3.1. Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030

SRWŁ 2030²⁶ wyznacza trzy cele strategiczne w ramach trzech sfer: gospodarczej, społecznej i przestrzennej:

- Cel strategiczny 1: Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka;

„Kluczowym wyzwaniem dla gospodarki województwa jest zdynamizowanie procesu transformacji w kierunku gospodarki opartej na wiedzy, wytwarzającej nowoczesne i konkurencyjne produkty i usługi. Od sukcesu działań podjętych w sferze gospodarczej zależy przyszłe miejsce regionu na arenie krajowej i europejskiej, a także to czy region będzie atrakcyjnym miejscem do życia, pracy, inwestowania oraz zaspokajania potrzeb i ambicji mieszkańców. Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka to również miejsca pracy wysokiej jakości, które stanowią silny bodziec zwiększający atrakcyjność osadniczą.”²⁷

²⁵ Obszar funkcjonalny – jest to obszar kraju wyodrębniony na podstawie wspólnych cech geograficznych i silnych wewnętrznych powiązań. Przykładem obszaru funkcjonalnego może być duże miasto i otaczające je gminy. Znaczna część mieszkańców tych gmin dojeżdża do pracy w mieście, uczy się w nim, studiuje, spędza czas wolny. Oznacza to, że taki obszar posiada wspólny potencjał i bariery rozwojowe, niezależne od granic administracyjnych. Planowanie przestrzenne czy szerzej – planowanie rozwoju – ponad tymi granicami, pozwala osiągnąć lepsze efekty.

²⁶ *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030*, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, Łódź 2019 r. [Uchwała Nr 1556/19 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 21 listopada 2019 r.]

²⁷ *Ibidem*, s. 64.

- Cel strategiczny 2: Obywatelskie społeczeństwo równych szans;

„Spójność społeczna, w tym wzrost kapitału społecznego, wzmocnienie funkcji i roli rodziny, poprawa stanu zdrowia oraz ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego są wyzwaniami, przed którymi stoi obecnie województwo łódzkie. Stworzenie możliwości rozwoju dla wszystkich, a szczególnie tych najsłabszych, dobry dostęp do infrastruktury społecznej i usług publicznych będą prowadziły do zbudowania w regionie obywatelskiego społeczeństwa równych szans.”²⁸

- Cel strategiczny 3: Atrakcyjna i dostępna przestrzeń;

„Jednym ze strategicznych założeń w sferze przestrzennej jest stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju regionu poprzez kreowanie atrakcyjnej i dostępnej przestrzeni, co będzie sprzyjało rozwojowi gospodarczemu i poprawie jakości życia mieszkańców, przy jednoczesnym poszanowaniu zasobów środowiska. Podjęte działania będą wymagały systemowego podejścia m.in. do zagadnień związanych z adaptacją do zmian klimatu i poprawą jakości środowiska oraz ochroną i kształtowaniem krajobrazu. Równie ważnym aspektem będzie stworzenie efektywnych sieci infrastrukturalnych poprzez zwiększenie dostępności transportowej i teleinformatycznej, zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz racjonalne gospodarowanie odpadami.”²⁹

Dodatkowo wskazano jeden cel horyzontalny: Efektywnie i odpowiedzialnie zarządzany region. Działania podejmowane w sferze zarządczej mają warunkować realizację wskazanych powyżej celów strategicznych. Przede wszystkim pozwolą na skuteczną realizację strategii i optymalizację procesów rozwojowych. W ramach celu horyzontalnego działania będą koncentrować się na poprawie funkcjonowania administracji publicznej oraz rozwoju współpracy na różnych poziomach zarządzania (np. współpracy samorządu regionalnego i samorządów lokalnych).

SRWŁ 2030 wyznacza także 2 Obszary Strategicznej Interwencji³⁰:

miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (7 miast): Sieradz, Tomaszów Mazowiecki, Kutno, Ozorków, Radomsko, Wieluń, Zduńska Wola. Miasta subregionalne;

- 1) obszary zagrożone trwałą marginalizacją (14 gmin): Burzenin, Błaszki, Grabów, Goszczanów, Daszyna, Dąbrowice, Klonowa, Krośniewice, Łanięta, Nowe Ostrowy, Sadkowice, Wielgomłyny, Żychlin, Żytno.

Gmina Kocierzew Południowy nie została objęta żadnym z powyższych Obszarów Strategicznej Interwencji.

²⁸ Ibidem, s. 68.

²⁹ Ibidem, s. 72.

³⁰ Obszary Strategicznej Interwencji – stanowią przestrzenne odzwierciedlenie potencjałów i problemów rozwojowych, zidentyfikowanych na obszarze województwa. Wyznaczenie Obszaru Strategicznej Interwencji wynika z idei koncentracji interwencji na określonym terytorium.

1.3.2. Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030

Głównym celem RSI LORIS 2030³¹ jest analiza potencjału innowacyjnego województwa łódzkiego oraz wskazanie strategicznych kierunków rozwoju regionu, a tym samym wytyczenie ścieżki, która pozwoli osiągnąć, w założonym horyzoncie czasu, tj. do 2030 r., silną pozycję województwa łódzkiego w zakresie tworzenia innowacyjności i rozwoju przedsiębiorczości (w tym przede wszystkim małych i średnich przedsiębiorstw). Ważnym celem dokumentu było także wskazanie, zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej, specjalizacji regionalnych.

Cele strategiczne RSI LORIS 2030 sformułowano w ramach trzech priorytetów

- Priorytet 1. Specjalizacja regionalna – obejmujący kluczowe branże stanowiące lokomotywy rozwoju regionu;
- Priorytet 2. Rozwój potencjału innowacyjnego – obejmujący powszechne zastosowanie innowacji we wszystkich obszarach oraz branżach funkcjonujących w regionie, poza specjalizacją regionalną;
- Priorytet 3. Zarządzanie innowacjami w regionie – obejmujący poprawę efektywności prowadzenia polityki innowacyjnej w regionie oraz tworzenie warunków dla rozwoju innowacji w regionie.

Z kolei układ celów operacyjnych został odniesiony do poszczególnych etapów procesu kreowania innowacji tj.: świadomość, wiedza, komunikacja, współpraca, finansowanie, aby zapewnić dostosowanie odpowiednich działań na kolejnych jego etapach oraz wskazać ich sekwencję w ramach wdrażania RSI LORIS 2030.

³¹ *Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030*, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, Łódź 2013 r. [Uchwała nr XXXV/680/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 kwietnia 2013 r.]

1.3.3. Strategia Rozwoju Powiatu Łowickiego 2020

Dokumentem strategicznym na szczeblu powiatowym jest Strategia Rozwoju Powiatu Łowickiego 2020³². To kluczowy dokument, który poprzez swoją zawartość, a także sposób dochodzenia do przedstawionych w nim rozwiązań systematyzuje wiedzę o powiecie, wyznacza długofalowe kierunki jego rozwoju oraz wskazuje działania, których realizacja przyczyni się do rozwoju całego obszaru Ziemi Łowickiej.

Wizja i misja Strategii Powiatu Łowickiego 2020 zostały sformułowane następująco:

- *Wizja: Powiat Łowicki ponadlokalnym ośrodkiem turystycznym dbającym o swoje dziedzictwo kulturowe i lokalne tradycje, oraz miejscem przyjaznym dla mieszkańców i przedsiębiorców.*
- *Misja: Wykorzystanie dogodnego położenia, możliwości obszaru funkcjonalnego, branży kluczowej, potencjału społeczno-gospodarczego oraz walorów krajobrazowych i kulturowych (folklor łowicki) w celu zwiększenia atrakcyjności regionu.*

Ponadto Strategia Powiatu Łowickiego 2020 wyznaczyła trzy główne cele strategiczne:

- Cel 1. Poprawa stanu infrastruktury technicznej;
- Cel 2. Rozwój potencjału społeczno-gospodarczego;
- Cel 3. Kompleksowa promocja i współpraca w Powiecie.

Trzeba zaznaczyć, że okres obowiązywania dokumentu strategicznego na szczeblu powiatowym dobiega końca i w chwili obecnej Powiat Łowicki nie ma przyjętego dokumentu z perspektywą czasową wybiegającą poza 2020 r., dlatego też, tak jak zaznaczono we wstępie niniejszego rozdziału, należy uważnie monitorować przebieg prac nad dokumentem strategicznym w Starostwie Powiatowym w Łowiczu. Co więcej, jeśli byłaby taka możliwość warto, aby przedstawiciele Urzędu Gminy Kocierzew Południowy włączyli się w prace nad tym dokumentem lub jego robocze konsultacje.

³² *Strategia Rozwoju Powiatu Łowickiego 2020*, Starostwo Powiatowe w Łowiczu, Łowicz 2016 r. [Uchwała Nr XVII/105/2016 Rady Powiatu Łowickiego z dnia 29 lutego 2016 r.]

2. WIZJA I MISJA

2.1. WIZJA

Zmierzając ku rozwojowi i nowoczesności w zgodzie z tradycją i środowiskiem naturalnym

Wizja rozwoju przedstawia pożądany stan na koniec 2030 r. i jest obrazem przyszłości gminy. Stanowi podstawę do sformułowania kluczowych priorytetów strategicznych i celów operacyjnych. Podejmowane działania strategiczne mają sprawić, że w perspektywie zakończenia obecnej dekady, gmina Kocierzew Południowy stanie się nowoczesną gminą, zachowując jej rolniczy charakter. Rozwój, jaki będzie następował, nie zniszczy obecnego czystego środowiska, a nawet poprawi jego stan. Nowoczesność i „inteligencja gminy” będzie postępowała w zgodzie z wieloletnią, starannie kultywowaną historią, kulturą i tradycją łowicką.

2.2. MISJA

Misją gminy Kocierzew Południowy jest rozwój ekologicznego i nowoczesnego rolnictwa, przy zachowaniu czystego i naturalnego środowiska oraz nieustanna poprawa warunków do życia, pracy, wypoczynku i rekreacji w zgodzie z bogatą i od lat kultywowaną tradycją łowicką

Sposobem urzeczywistnienia zakładanej Wizji jest Misja, stanowiąca cel nadrzędny, do którego dąży gmina planując działania rozwojowe i realizując poszczególne elementy Strategii. Misja określa rolę władz w procesie rozwoju i zawiera w sobie podstawowe wartości, na których zamierzają koncentrować swoje działania zarządzający gminą i jej mieszkańcy. Celem Misji jest również integrowanie, motywowanie i rozbudzanie aspiracji całej społeczności lokalnej. Stanowi ona także jasny przekaz dla turystów i gości, odwiedzających gminę.

Powyżej sformułowana Misja nakazuje władzom gminy stworzyć bardzo dogodne warunki dla rozwoju nowoczesnego i ekologicznego rolnictwa, które ma nie niszczyć zachowanych walorów naturalnych i czystego środowiska. W ślad za rozwojem gminy i jej unowocześnianiem pod wieloma względami, zachowana musi być bogata tradycja łowicka. Integracja społeczna oraz duża aktywność i zaangażowanie mieszkańców w tworzenie dobrobytu w gminie pozwoli poprawić panujące warunki do życia, pracy, wypoczynku i rekreacji, przyciągając także osoby spoza jej terenu.

3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

Po przeprowadzeniu analizy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy w oparciu o dokumenty i materiały będące w dyspozycji Urzędu Gminy Kocierzew Południowy oraz dane statystyczne, a także przy uwzględnieniu wyników dokonanej analizy SWOT, zostały wyróżnione cztery zasadnicze Priorytety Strategiczne:

- Priorytet I:** *Rozwój nowoczesnego rolnictwa przy zachowaniu równowagi ekologicznej i środowiskowej na obszarze gminy*
- Priorytet II:** *Poprawa jakości życia poprzez budowę i modernizację kluczowej infrastruktury gminnej przy zastosowaniu nowoczesnych oraz sprawdzonych rozwiązań*
- Priorytet III:** *Wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego poprzez proces ciągłego uczenia się, integrację społeczności i budowanie tożsamości w oparciu o kulturę i tradycję łowicką*
- Priorytet IV:** *Wzmocnienie potencjału gospodarczego i turystycznego gminy*

Wskazane Priorytety zawierają konkretne Cele Operacyjne stanowiące ich uszczegółowienie, zaś w ramach każdego Celu Operacyjnego opracowano propozycje głównych kierunków działań. Wyznaczone działania stanowią podstawę i jednocześnie uzasadnienie do realizacji w przyszłości wielu zadań, które swoją tematyką wpisują się w założenia strategiczne dokumentu.

Realizacja zaproponowanych Celów Operacyjnych w ramach powyższych czterech Priorytetów Strategicznych doprowadzi nie tylko do zmian społeczno-gospodarczych o charakterze ilościowym, ale przede wszystkim jakościowym.

Priorytet Strategiczny I. Rozwój nowoczesnego rolnictwa przy zachowaniu równowagi ekologicznej i środowiskowej na obszarze gminy

Cel Operacyjny 1.1. Rozwój nowoczesnego, ekologicznego i dochodowego sektora rolnego

Główne kierunki działań:

1. Wspieranie procesu modernizacji gospodarstw rolnych, zakupu sprzętu oraz dostosowania obiektów budowlanych.
2. Stopniowe przekształcanie gospodarstw niskotowarowych w gospodarstwa o znacznie większej produktywności i stopniu mechanizacji.
3. Zwiększanie udziału rolnictwa ekologicznego i lokalnej produkcji rolnej jako perspektywicznych gałęzi rolnictwa, co może stanowić szansę dla małych gospodarstw rolnych.
4. Zachęcanie do tworzenia grup producenckich i innych form zrzeszeń rolników oraz ich aktywne wspieranie poprzez promocję na rynku regionalnym i ogólnokrajowym.
5. Nawiazanie i utrzymywanie stałej współpracy z rolnikami i otoczeniem instytucjonalnym sektora rolnego, świadczącego różnego rodzaju usługi, pomoc i wsparcie dla rolników.
6. Upowszechnianie nowoczesnych metod uprawy i produkcji oraz organizacja szkoleń i spotkań z doradcami branżowymi.

Cel Operacyjny 1.2. Ochrona środowiska naturalnego i innych zasobów środowiskowych sprzyjających rozwojowi rolnictwa

Główne kierunki działań:

1. Ochrona gruntów rolnych posiadających wysoką klasę bonitacyjną przed ich zabudową mieszkaniową oraz przemysłową, a w rezultacie degradacją na pozarolnicze cele.
2. Realizacja inwestycji i przedsięwzięć w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych.
3. Wspieranie różnego rodzaju rozwiązań z zakresu małej retencji.
4. Zwiększanie powierzchni lasów i zagajników poprzez zalesianie nieużytków oraz gruntów o bardzo słabej glebie.
5. Zapobieganie likwidacji zadrzewień śródpolnych i tych rosnących przy naturalnych ciekach oraz zbiornikach wodnych.
6. Wspieranie inwestycji mających na celu zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (np. systemy solarne i fotowoltaiczne, urządzenia wykorzystujące wiatr i inne dostępne rozwiązania) oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Cel Operacyjny 1.3. Odpowiedzialne gospodarowanie odpadami i troska o jakość powietrza jako wynik prowadzonych działań w zakresie edukacji ekologicznej

Główne kierunki działań:

1. Intensyfikacja działań na rzecz utylizacji materiałów zawierających azbest.
2. Likwidacja istniejących dzikich wysypisk śmieci i wdrożenie działań prewencyjnych.
3. Stopniowe ograniczanie wykorzystania węgla i produktów węglpochodnych jako podstawowego czynnika grzewczego.
4. Zweryfikowanie dostępności i potencjału źródeł geotermalnych na obszarze gminy.

5. Realizacja inwestycji w zakresie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, wymiany źródeł zaopatrzenia w ciepło, wprowadzania rozwiązań technologicznych optymalizujących zużycie mediów (budynki niskoemisyjne, zeroemisyjne, pasywne).
6. Promowanie postaw proekologicznych wśród dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez organizację heppeningów, konkursów i innych wydarzeń propagujących ochronę środowiska.
7. Prowadzenie działalności edukacyjnej w zakresie rozwiązań związanych z gospodarką okrężną³³ i zachęcanie do ich wdrażania (ang. circular economy).
8. Realizacja działań edukacyjnych z zakresu ekologicznego gospodarowania zasobami wodnymi oraz ograniczania ilości wytwarzanych odpadów.

Priorytet Strategiczny II. Poprawa jakości życia poprzez budowę i modernizację kluczowej infrastruktury gminnej przy zastosowaniu nowoczesnych oraz sprawdzonych rozwiązań

Cel Operacyjny 2.1. Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury drogowej i około drogowej zlokalizowanej na terenie gminy

Główne kierunki działań:

1. Budowa nowych i modernizacja istniejących dróg łączących poszczególne miejscowości oraz zlokalizowanych wewnątrz nich.
2. Budowa nowych i modernizacja istniejących chodników oraz dróg/ścieżek rowerowych, ze szczególnym uwzględnieniem ciągów komunikacyjnych prowadzących do budynków użyteczności publicznej.
3. Budowa i modernizacja infrastruktury oświetleniowej oraz wykorzystanie nowoczesnych i energooszczędnych rozwiązań technologicznych (np. systemy solarne, solarno-wiatrowe, fotowoltaiczne oraz technologia LED).
4. Współpraca z administracją samorządową i rządową na rzecz budowy i utrzymania infrastruktury drogowej oraz około drogowej zlokalizowanej na terenie gminy.

Cel Operacyjny 2.2. Budowa i modernizacja kluczowej infrastruktury sieciowej zapewniającej odpowiedni standard zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz społecznej na terenie gminy

Główne kierunki działań:

1. Stały rozwój sieci wodociągowej oraz budowa i modernizacja ujęć wody w celu zaopatrzenia gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych w wodę dobrej jakości.
2. Wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków jako głównego systemu neutralizacji ścieków wytwarzanych w gminie.
3. W przypadku uzasadnionych korzyści ekonomicznych rozpoczęcie budowy gminnej sieci kanalizacyjnej w celu umożliwienia podłączenia się do kanalizacji wszystkim zainteresowanym mieszkańcom i podmiotom gospodarczym.
4. Podejmowanie działań na rzecz budowy sieci gazowej na terenie gminy.

³³ Gospodarka okrężna - to koncepcja zakładająca minimalizację wpływu na środowisko tworzonych produktów poprzez taki wybór składników i projektowanie, który umożliwi powtórne ich wykorzystanie.

Cel Operacyjny 2.3. Rozwój infrastruktury służącej realizacji zadań związanych z oświatą i wychowaniem, sportem i rekreacją, a także kulturą i turystyką

Główne kierunki działań:

1. Zapewnienie odpowiednich warunków technicznych w budynkach oświatowo-wychowawczych (przedszkola, szkoły) poprzez ich modernizację i rozbudowę lub budowę nowych obiektów.
2. Budowa, rozbudowa i modernizacja gminnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (boiska wielofunkcyjne, sale sportowe, place zabaw, siłownie, otwarte strefy aktywności itd.) oraz turystycznej.
3. Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów kultury, świetlic wiejskich i remiz strażackich oraz ich wyposażenie w niezbędny sprzęt, m.in. we współpracy z Gminną Biblioteką Publiczną, Kołami Gospodyń Wiejskich oraz Ochotniczymi Strażami Pożarnymi.
4. Troska o stan techniczny obiektów budowlanych i architektonicznych wpisanych do rejestru i ewidencji zabytków, a także miejsc o szczególnych walorach historycznych i kulturowych dla gminy oraz lokalnej społeczności.

Cel Operacyjny 2.4. Informatyzacja administracji i społeczeństwa

Główne kierunki działań:

1. Wyposażenie administracji samorządowej, placówek oświatowo-wychowawczych, instytucji kultury oraz innych podległych gminie jednostek w nowoczesny sprzęt informatyczny, a także jego cykliczna wymiana wraz ze zmianą standardów technologicznych.
2. Wdrożenie większej liczby usług dostępnych przez Internet, aplikacji mobilnych i innych systemów informatycznych w celu realizacji przez klientów spraw urzędowych.
3. Stałe podnoszenie kompetencji pracowników samorządu w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii informatyczno-telekomunikacyjnych.
4. Zwiększenie liczby podmiotów i osób korzystających z dostępu do szerokopasmowego Internetu poprzez tworzenie możliwości podłączenia się do budowanej sieci światłowodowej.
5. Organizacja dla mieszkańców gminy przedsięwzięć mających na celu przeciwdziałać wykluczeniu cyfrowemu.

Priorytet Strategiczny III. Wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego poprzez proces ciągłego uczenia się, integrację społeczności i budowanie tożsamości w oparciu o kulturę i tradycję łowicką

Cel Operacyjny 3.1. Dbalność o wysoki standard wychowania i edukacji dzieci oraz młodzieży

Główne kierunki działań:

1. Zapewnienie dostępności placówek oświatowo-wychowawczych oraz prawidłowa organizacja sieci szkół, w celu optymalnego zapewnienia placówek oraz organizacji zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych.
2. Zadbanie o odpowiednie wyposażenie wszystkich placówek oświatowo-wychowawczych w niezbędny sprzęt, pomoce naukowe i najnowocześniejsze narzędzia sprzyjające realizacji procesu kształcenia i rozwoju intelektualnego.

3. Zapewnienie bogatej oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, zarówno o charakterze rozwijającym umiejętności i kompetencje dzieci oraz młodzieży, jak i wyrównawczym.
4. Wspieranie najbardziej uzdolnionych poprzez specjalne systemy stypendialne i nagrody.
5. Podnoszenie kwalifikacji kadry pedagogicznej, w tym propagowanie innowacyjnych metod nauczania.
6. Udział placówek oświatowo-wychowawczych w programach i projektach dotyczących edukacji oraz wychowania i pozyskiwanie środków finansowych na ten cel.

Cel Operacyjny 3.2. *Zapewnienie dostępności dla wszystkich mieszkańców do usług kultury, sportu i rekreacji*

Główne kierunki działań:

1. Stały rozwój oferty kulturalnej i organizacja różnorodnych form spędzania czasu wolnego, w tym otwartych wydarzeń plenerowych.
2. Zapewnienie różnorodności i dostępności oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej w poszczególnych miejscowościach w różnych częściach gminy.
3. Organizacja wydarzeń kulturalnych, uroczystości i konferencji mających na celu kultywowanie i upowszechnianie historii gminy oraz tożsamości i kultury lokalnej i regionalnej.
4. Wspieranie działalności organizacji zrzeszających twórców ludowych, zespołów folklorystycznych, grup artystycznych, Kół Gospodyń Wiejskich, Ochotniczych Straży Pożarnych i innych organizacji pozarządowych.
5. Zaangażowanie się w programy i projekty dotyczące kultury, sportu i rekreacji oraz pozyskiwanie środków finansowych na ten cel.
6. Rozwijanie oferty Gminnej Biblioteki Publicznej i sukcesywne zwiększanie jej księgozbioru tradycyjnego, a także cyfrowego.

Cel Operacyjny 3.3. *Troska o zdrowie mieszkańców i zapewnienie wsparcia osobom potrzebującym, a także przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu*

Główne kierunki działań:

1. Utworzenie dziennego domu opieki/pobytu seniora oraz aktywizacja i integracja społeczna seniorów, poprzez włączanie ich w życie społeczne gminy i wykorzystanie ich wiedzy oraz bogatego doświadczenia życiowego.
2. Promowanie wartości rodzinnych oraz wspieranie rodzin wielodzietnych i niepełnych (rodziców samotnie wychowujących dzieci).
3. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym dotyczącym dzieci i młodzieży, w tym wyrównywanie szans w dostępie do edukacji.
4. Pomoc osobom bezrobotnym, samotnym, schorowanym i mającym trudną sytuację bytową oraz osobom dotkniętym niepełnosprawnością, a także opiekunom osób z niepełnosprawnościami.
5. Realizacja programów zapobiegających i ograniczających występowanie różnego rodzaju uzależnień oraz patologii społecznych, w tym przeciwdziałanie przejawom dysfunkcji i przemocy w rodzinie.
6. Monitorowanie jakości i dostępności do usług medycznych dla mieszkańców gminy, a w razie potrzeby dążenie do zmian i poprawy w tym zakresie.
7. Prowadzenie dla mieszkańców gminy działań w zakresie edukacji zdrowotnej, profilaktyki zdrowia i zdrowego stylu życia, bez względu na wiek i status społeczny.

Priorytet Strategiczny IV. Wzmocnienie potencjału gospodarczego i turystycznego gminy

Cel Operacyjny 4.1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego gminy

Główne kierunki działań:

1. Stworzenie dogodnych warunków administracyjno-organizacyjnych dla osób chcących rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej (w tym rolników) lub już prowadzących swoje firmy.
2. Nawiązanie i utrzymanie stałej współpracy z instytucjami otoczenia biznesu i rynku pracy na rzecz wspierania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, przyciągania inwestycji i aktywizacji osób bezrobotnych.
3. Promowanie i wspieranie działalności o charakterze rzemieślniczym i cechowym.
4. Tworzenie stref aktywności gospodarczej poprzez inwestycje w infrastrukturę oraz zmianę dokumentu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
5. Prowadzenie aktywnej polityki podatkowej poprzez ustalanie stawek podatku w zależności od bieżącej sytuacji ekonomicznej w gospodarce, w tym tworzenie zachęt inwestycyjnych.
6. Promocja potencjału gminy poprzez opracowywanie i wydawanie materiałów informacyjnych, prowadzenie serwisów internetowych i profili na portalach społecznościowych, a niekiedy udział w targach, misjach i konferencjach branżowych.
7. Promowanie i nagradzanie lokalnych przedsiębiorców poprzez organizację konkursów i plebiscytów.

Cel Operacyjny 4.2. Wzmocnienie potencjału turystycznego gminy

Główne kierunki działań:

1. Promowanie inicjatyw gospodarczych związanych z turystyką, agroturystyką oraz drobną działalnością usługową, służącą mieszkańcom i przyjezdnym.
2. Organizacja uroczystości i wydarzeń mających na celu podtrzymanie tradycji świątecznych, obrzędów ludowych, propagowanie historii i dziedzictwa historycznego gminy, co również może stanowić atrakcję turystyczną.
3. Wspieranie inicjatyw obywatelskich mających na celu propagowanie tradycji patriotycznych, świątecznych, ludowych i historycznych.
4. Wspieranie działalności Kół Gospodyń Wiejskich, Ochotniczych Straży Pożarnych oraz Gminnej Biblioteki Publicznej, jako organizacji i instytucji, dla których kultura i dziedzictwo historyczne jest ważną wartością.
5. Ochrona walorów środowiskowych rzeki Witoni i wykorzystanie jej potencjału w celach rekreacyjnych oraz turystycznych.
6. Odgrywanie aktywnej roli w ramach formalnych stowarzyszeń i organizacji, do których należy gmina Kocierzew Południowy (np. Stowarzyszenie Powiatów i Gmin Dorzecza Bzury, Związek Międzygminny „Bzura”, Lokalna Grupa Działania „Ziemia Łowicka”, Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej), a także zaangażowanie się w nowych.

4. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII

Strategia Rozwoju Gminy Kocierzew Południowy na lata 2020–2030 jest dokumentem wyznaczającym zasadnicze cele rozwojowe w perspektywie do 2030 r., które przyczynią się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Realizacja przeważającej części zadań związanych z rozwojem lokalnym znajduje się w kompetencjach władz samorządowych. Zadania niemieszczące się w zakresie ustawowych kompetencji i możliwości władz gminy, stanowią platformę do działania dla szerokiego grona decydentów lokalnych.

Na etapie wdrażania Strategii Kocierzew Południowy 2030 niezwykle ważny jest udział wszelkich grup interesariuszy. W proces jej realizacji zostaną zaangażowane nie tylko władze samorządowe i gminne jednostki organizacyjne, ale także m.in. organizacje pozarządowe (w tym Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne), przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, lokalni społecznicy (radni, sołtysi, rady sołeckie) oraz mieszkańcy, którzy wyrażą taką wolę. W przypadku części zadań kluczowa będzie współpraca z innymi samorządami gminnymi oraz samorządem powiatowym i wojewódzkim, a także administracją rządową w regionie. Ważne jest, by w realizację wyznaczonych celów włączyło się możliwie jak najwięcej mieszkańców i innych osób, którym dobro gminy i jakość otaczającej przestrzeni nie jest obojętne

Do realizacji Strategii zostaną wykorzystane m.in.:³⁴

- środki własne gminy,
- środki pochodzące z bezzwrotnych i zwrotnych źródeł finansowania (krajowych i zagranicznych),
- środki z programów pomocowych (krajowych i zagranicznych),
- środki prywatnych podmiotów (np. w ramach umów partnerstwa publiczno-prywatnego).

W celu efektywnego wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Kocierzew Południowy 2030 niezbędne jest podjęcie szerokich działań promocyjnych i informacyjnych propagujących idee, wartości i cele zapisane w niniejszym dokumencie. Podstawowym zadaniem władz gminy w tym zakresie jest upowszechnienie dokumentu wśród pracowników samorządu (Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych gminy), mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji społecznych, instytucji itd., poprzez jego publikację na stronach internetowych, bądź też wydanie publikacji drukowanej w formie książkowej z materiałem zdjęciowym i ciekawym układem tekstu. Ważne jest, aby ze Strategią Rozwoju Gminy Kocierzew Południowy na lata 2020–2030 zapoznały się władze wyższego szczebla (powiatowe i wojewódzkie) oraz administracja rządowa w województwie. Wspólne zrozumienie wytyczonych kierunków rozwoju gminy sprawi, że łatwiej będzie osiągać nie tylko cele istotne dla lokalnej społeczności, ale także te kluczowe dla całego regionu.

Ponadto treści Strategii Rozwoju Kocierzew Południowy 2030 mogą stanowić przedmiot nieustannej dyskusji w trakcie wszelkich spotkań i wydarzeń poruszających tematykę rozwoju gminy i jej przyszłości. Strategia w okresie obowiązywania może ulegać zmianie, gdy pojawią się ku temu uzasadnione przesłanki.

³⁴ Szerzej zob.: Strategia Rozwoju Gminy Kocierzew Południowy na lata 2020–2030, Część II, rozdział 6. Finansowanie Strategii.

5. SYSTEM MONITOROWANIA STRATEGII

W procesie planowania i zarządzania strategicznego w samorządzie niezbędnym elementem jest regularne monitorowanie zachodzących zjawisk i zmian. Pozwala ono nie tylko określić skuteczność i postęp realizacji przyjętych zamierzeń, ale także dokonać korekt wynikających z nieuwzględnionych wcześniej czynników lub z nieprzewidzianych zjawisk, zmieniających uwarunkowania realizacyjne.

Ocena realizacji Strategii Rozwoju Gminy Kocierzew Południowy na lata 2020–2030 będzie prowadzona w oparciu o analizę dostępnych danych statystycznych i liczbowych, a także na podstawie szeregu informacji opisowych charakteryzujących działalność Urzędu Gminy Kocierzew Południowy oraz gminnych jednostek organizacyjnych, które odnoszą się do poszczególnych Priorytetów Strategicznych i konkretnych Celów Operacyjnych.

Raport monitorujący realizację Strategii Kocierzew Południowy 2030 sporządzany będzie w cyklu dwuletnim, w roku następującym po zakończonej danej „dwulatce”. Pierwszy, będzie obejmował okres realizacji Strategii w latach 2020–2021 i zostanie opracowany w 2022 r. Drugi zaś, sporządzony w 2024 r. obejmie kolejne dwa lata i będzie dotyczył okresu 2022–2023. Kolejne raporty będą sporządzane analogicznie w następnych latach. Ostatni raport – podsumowujący realizację Strategii w całym okresie jej obowiązywania – zostanie opracowany w 2031 r. W opracowaniach należy zachować ciągłość danych statystycznych oraz liczbowych i prezentować je w szeregach czasowych tak, aby możliwe było obserwowanie zachodzących tendencji. Raporty z realizacji Strategii (w tym podsumowanie) powinny być dokumentami publicznymi, a więc dostępnymi dla mieszkańców i wszystkich interesariuszy. W celu sporządzania raportów okresowych może zostać powołany specjalny zespół zadaniowy składający się z pracowników różnych komórek Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych gminy lub zadanie to może zostać przypisane do zakresu obowiązków już istniejącego stanowiska pracy.

Zamieszczona poniżej tabela przedstawia wykaz proponowanych mierników, wskaźników oraz informacji służących do monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Kocierzew Południowy na lata 2020–2030. Ze względu na długą perspektywę czasową dokumentu należy zaznaczyć, że postulowany zakres przedstawianych danych nie tworzy katalogu zamkniętego i może ulec zmianie, udoskonaleniu i uzupełnieniu o dodatkowe informacje, które okażą się niezbędne do oceny stopnia realizacji wyznaczonych Celów Operacyjnych w ramach poszczególnych Priorytetów Strategicznych.

Ważną rolę w systemie monitorowania będzie odgrywała strona społeczna i cała grupa interesariuszy wewnętrznych (np. organizacje sektora pozarządowego, instytucje kultury i pomocy społecznej, lokalni przedsiębiorcy itd.) lub zewnętrznych, zainteresowanych rozwojem gminy. W celu zgromadzenia opinii reprezentantów tychże środowisk zasadne jest przeprowadzenie badań społecznych w zakresie oceny jakości usług publicznych i jakości życia w gminie. Proponowane lata, w których takie badania należałoby przeprowadzić to rok: 2022, 2026 i 2030.

Tabela 21: Wykaz mierników i wskaźników służących do monitorowania stopnia realizacji Strategii

Priorytet Strategiczny	Cel Operacyjny	Mierniki i wskaźniki
<p>PS I. Rozwój nowoczesnego rolnictwa przy zachowaniu równowagi ekologicznej i środowiskowej na obszarze gminy</p>	<p>CO 1.1. Rozwój nowoczesnego, ekologicznego i dochodowego sektora rolnego</p>	Ilościowe:
		powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych
		liczba gospodarstw z uprawą wg rodzaju i powierzchni zasiewów
		liczba gospodarstw rolnych posiadających certyfikat w zakresie prowadzenia produkcji rolnej w oparciu o metody ekologiczne
		Opisowe:
	<p>CO 1.2. Ochrona środowiska naturalnego i innych zasobów środowiskowych sprzyjających rozwojowi rolnictwa</p>	analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie wspierania rozwoju sektora rolno-spożywczego oraz współpracy z otoczeniem instytucjonalnym sektora rolnego
		analiza działających na terenie gminy grup producenckich oraz wytwórców produktów lokalnych
		Ilościowe:
		wielkość zasobów terenów zielonych i obszarów prawnie chronionych
		powierzchnia użytków rolnych w podziale na poszczególne klasy bonitacyjne
	<p>CO 1.3. Odpowiedzialne gospodarowanie odpadami i troska o jakość powietrza jako wynik prowadzonych działań w zakresie edukacji ekologicznej</p>	Opisowe:
		analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie ochrony środowiska, poprawy efektywności energetycznej oraz rozwoju i wykorzystania OZE
		analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie realizacji działań związanych z ochroną wód powierzchniowych i podziemnych oraz małą retencją
		Ilościowe:
		ilość azbestu oddanego do utylizacji w bieżącym roku
ilość wytworzonych odpadów i odsetek osób segregujących odpady		
liczba zlikwidowanych/wymienionych systemów grzewczych opartych na węglu i produktach węglpochodnych w gospodarstwach domowych		
Opisowe:		
analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie propagowania proekologicznych postaw		
analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej i wymiany źródeł zaopatrzenia w ciepło		
<p>PS II. Poprawa jakości życia poprzez budowę i modernizację kluczowej infrastruktury gminnej przy zastosowaniu nowoczesnych oraz sprawdzonych rozwiązań</p>	<p>CO 2.1. Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury drogowej i około drogowej zlokalizowanej na terenie gminy</p>	Ilościowe:
		długość dróg różnych kategorii zlokalizowanych na terenie gminy oraz wskaźnik gęstości dróg poszczególnej kategorii na 1 km ² powierzchni gminy
		długość chodników oraz wskaźnik gęstości na 1 km ² powierzchni gminy
		długość sieci oświetleniowej, w tym sieci wykorzystującej energooszczędną technologię
		długość ścieżek/dróg rowerowych
		Opisowe:
		analiza współpracy Urzędu Gminy z innymi JST w zakresie realizacji wspólnych inwestycji infrastrukturalnych
	<p>CO 2.2. Budowa i modernizacja kluczowej infrastruktury sieciowej zapewniającej odpowiedni standard zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz społecznej na terenie gminy</p>	analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie realizacji inwestycji w infrastrukturę drogową i około drogową
		Ilościowe:
		długość sieci rozdzielczej wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz liczba korzystających
		wskaźnik korzystających z instalacji w % ogółu ludności
		wskaźnik wyposażenia mieszkań w urządzenia sanitarno-techniczne
		liczba istniejących przydomowych oczyszczalni ścieków
		Opisowe:
		analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie realizacji inwestycji w infrastrukturę sieciową

Priorytet Strategiczny	Cel Operacyjny	Mierniki i wskaźniki	
PS II. Poprawa jakości życia poprzez budowę i modernizację kluczowej infrastruktury gminnej przy zastosowaniu nowoczesnych oraz sprawdzonych rozwiązań	CO 2.3. Rozwój infrastruktury służącej realizacji zadań związanych z oświatą i wychowaniem, sportem i rekreacją, a także kulturą i turystyką	<p style="text-align: center;">Ilościowe:</p> liczba i rodzaj obiektów sportowych zlokalizowanych na terenie gminy liczba zabytków, miejsc pamięci, pomników historycznych <p style="text-align: center;">Opisowe:</p> analiza działalności inwestycyjnej Urzędu Gminy w zakresie rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i około turystycznej analiza działalności inwestycyjnej Urzędu Gminy w zakresie placówek oświatowo-wychowawczych, przyszkolonej infrastruktury oraz miejsc zabaw i rekreacji analiza działalności Urzędu Gminy i współpracy z podmiotami zewnętrznymi w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego	
	CO 2.4. Informatyzacja administracji i społeczeństwa	<p style="text-align: center;">Ilościowe:</p> liczba świadczonych przez Urząd Gminy i jego jednostki organizacyjne e-usług liczba podmiotów i gospodarstw domowych korzystających z dostępu do szerokopasmowego Internetu <p style="text-align: center;">Opisowe:</p> analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie zwiększania dostępności usług publicznych, informatyzacji samorządu i społeczeństwa	
	PS III. Wspieranie rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego poprzez proces ciągłego uczenia się, integrację społeczność i budowanie tożsamości w oparciu o kulturę i tradycję łowicka	CO.3.1. Dbałość o wysoki standard wychowania i edukacji dzieci oraz młodzieży	<p style="text-align: center;">Ilościowe:</p> liczba dostępnych miejsc w placówkach wychowania żłobkowego, przedszkolnego i stopień ich wykorzystania liczba placówek oświatowych i liczba uczniów do nich uczęszczających wskaźniki zdawalności egzaminów szkolnych <p style="text-align: center;">Opisowe:</p> analiza działalności placówek oświatowo-wychowawczych analiza działalności Urzędu Gminy na rzecz wspierania i promowania uzdolnionych, a także wyrównywania poziomu mniej zdolnych
		CO 3.2. Zapewnienie dostępności dla wszystkich mieszkańców do usług kultury, sportu i rekreacji	<p style="text-align: center;">Ilościowe:</p> ilość zorganizowanych uroczystości, konferencji i wydarzeń kulturalnych oraz liczba ich uczestników wielkość księgozbioru biblioteki, liczba czytelników i wypożyczeń liczba i rodzaj działających klubów sportowych <p style="text-align: center;">Opisowe:</p> analiza oferty kulturalnej, sportowo-rekreacyjnej i edukacyjnej gminy oraz możliwości spędzania czasu wolnego analiza działalności Ochotniczych Straży Pożarnych, Kół Gospodyń Wiejskich, Gminnej Biblioteki Publicznej i innych podmiotów analiza współpracy Urzędu Gminy z Ochotniczymi Strażami Pożarnymi, Kołami Gospodyń Wiejskich i innymi podmiotami działającymi w gminie
		CO 3.3. Troska o zdrowie mieszkańców i zapewnienie wsparcia osobom potrzebującym, a także przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	<p style="text-align: center;">Ilościowe:</p> liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenia liczba rodzin i osób korzystających z pomocy GOPS liczba udzielonych świadczeń i liczba osób, którym przyznano świadczenia w ramach zadań własnych gminy realizowanych przez GOPS liczba zarejestrowanych bezrobotnych ogółem, w tym kobiet udział wydatków na pomoc społeczną w budżecie ogółem liczba udzielonych porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej liczba rodzin wielodzietnych, rodzin korzystających z karty dużej rodziny, programu 500+, wyprawki 300+ <p style="text-align: center;">Opisowe:</p> analiza działalności Urzędu Gminy i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w zakresie udzielania pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym i potrzebującym oraz w zakresie realizacji programów i działań na rzecz różnych grup społecznych analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie pomocy i oferty dedykowanej seniorom

Priorytet Strategiczny	Cel Operacyjny	Mierniki i wskaźniki
		analiza działalności Urzędu Gminy i jej jednostek organizacyjnych w zakresie ochrony zdrowia (m.in. edukacji zdrowotnej, profilaktyki, promocji zdrowia)
PS IV. Wzmocnienie potencjału gospodarczego i turystycznego gminy	CO 4.1. Wzmocnienie potencjału gospodarczego gminy	Ilościowe:
		podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON (ogółem i wskaźniki w przeliczeniu na mieszkańców, wg klas wielkości, wg sekcji PKD i grup rodzajów działalności)
		kwota udzielonych ulg i zwolnień dla nowych inwestorów i podmiotów już prowadzących działalność gospodarczą
		powierzchnia wydzielonych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych oraz obszarów aktywizacji gospodarczej
		liczba i struktura pracujących
		Opisowe:
		analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie promocji gospodarczej gminy
		analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie współpracy z instytucjami zewnętrznymi zajmującymi się pozyskiwaniem inwestorów, instytucjami otoczenia biznesu i rynku pracy
	analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie kreowania warunków do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie gminy	
	CO 4.2. Wzmocnienie potencjału turystycznego gminy	Ilościowe:
		ilość i długość szlaków turystycznych
		liczba miejsc noclegowych w obiektach i miejscach oferujących zakwaterowanie w budynkach, na kempingach i polach namiotowych
		Opisowe:
		analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie promocji turystycznej gminy
analiza współpracy Urzędu Gminy z Ochotniczymi Strażami Pożarnymi, Kołami Gospodyń Wiejskich i innymi podmiotami działającymi w gminie		

Źródło: opracowanie własne.

6. FINANSOWANIE STRATEGII

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Kocierzew Południowy na lata 2020–2030 wymaga poniesienia w kolejnych latach określonych nakładów finansowych na szereg zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych. Koszty związane z realizacją Strategii są w zasięgu budżetu gminy, wynikającego z gromadzonych dochodów własnych, subwencji i dotacji celowych z budżetu państwa. W razie potrzeby istnieje możliwość skorzystania ze zwrotnych źródeł finansowania i innych mechanizmów (np. kredytów, pożyczek, obligacji komunalnych, obligacji przychodowych, faktoringu samorządowego itd.).

Dodatkowe finansowanie zadań możliwe jest dzięki programom krajowym i międzynarodowym związanym z środkami finansowymi Unii Europejskiej. Obecna perspektywa finansowa na lata 2014–2020 dobiega już końca, a od kilku lat trwają prace nad perspektywą finansową na lata 2021–2027. Jednak nowy budżet UE wciąż pozostaje nieokreślony i w zakresie jego ostatecznego kształtu trwają negocjacje.

Pakiet projektów rozporządzeń dotyczących polityki spójności na okres perspektywy finansowej 2021–2027 został opublikowany przez Komisję Europejską dnia 29 maja 2018 r.³⁵ Wstępna alokacja finansowa dla Polski ma wynieść 64 397 mln euro (przed transferami; w cenach stałych z 2018 r.). Powyższa kwota zostanie pomniejszona o obowiązkowe transfery na rzecz instrumentów i programów wdrażanych przez Komisję Europejską oraz na pomoc techniczną z inicjatywy Komisji Europejskiej. Przesunięte zostaną środki: z Funduszu Spójności do instrumentu Łącząc Europę w wysokości 2 607 mln euro; z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego około 96 mln euro; z Europejskiego Funduszu Spójności Plus na współpracę transnarodową na rzecz innowacyjnych rozwiązań – około 33 mln euro; z zasobów ogólnych po doliczeniu wsparcia na rzecz instrumentu Łącząc Europę na pomoc techniczną z inicjatywy Komisji Europejskiej – około 216 mln euro. Powyższe transfery pomniejszają dostępną alokację dla Polski o blisko 3 mld euro. Tym samym do zaprogramowania w ramach Umowy Partnerstwa pozostanie kwota w wysokości około 61 446 mln euro.³⁶

W okresie programowania 2021–2027 w ramach Polityki Spójności możliwe będzie finansowanie przedsięwzięć ze środków EFRR, EFS+ i FS. W dokumencie ZUP przedstawiono propozycje trzech wariantów w zakresie układu programów operacyjnych. Zakres wsparcia w ramach poszczególnych Celów Polityki, podział interwencji pomiędzy programy operacyjne oraz regionalne programy operacyjne zostaną doprecyzowane na podstawie wyników prac grup roboczych, działających na mocy zarządzenia Ministra Inwestycji i Rozwoju. Ostatecznie zostanie wybrany jeden wariant. W każdym z wariantów zaproponowano, tak jak dotychczas, 16 regionalnych programów operacyjnych (wielofunduszowych), co pozwala na komplementarność i efektywność ich interwencji na poziomie regionalnym. Każdy z wariantów przewiduje komponent pomocy technicznej w ramach programów krajowych, ponadregionalnych oraz regionalnych. W nowej perspektywie utrzymany zostanie również obecny system zarządzania na poziomie krajowym. Wysokość dostępnego dofinansowania będzie zredukowana w stosunku do poprzednich lat. Dotychczas maksymalnie można było otrzymać 85%, a w okresie 2021–2027 będzie to:

- 40% dla województwa mazowieckiego,
- 55% dla województwa śląskiego i wielkopolskiego,
- 70% dla pozostałych województw.

³⁵ Portal Funduszy Europejskich, www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-europejskie-2021-2027/#Projekty%20rozporzadzen%20dla%20polityki%20spojnosci%20na%20lata%202021-27.

³⁶ *Założenia do Umowy Partnerstwa na lata 2021–2027*, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Departament Strategii Rozwoju, Warszawa 2019.

WARIANT I

- Program operacyjny w zakresie infrastruktury transportu, energetyki i środowiska, zdrowia, kultury, nauki i edukacji oraz spraw społecznych.
Cele Polityki: 2, 3, 4 i 5 (obecny PO IŚ) – program będzie obejmował:
 - ochronę środowiska,
 - przystosowanie do zmian klimatycznych,
 - gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiskowych,
 - gospodarkę o obiegu zamkniętym,
 - efektywność energetyczną,
 - wsparcie produkcji energii z odnawialnych źródeł,
 - wsparcie infrastruktury energetycznej i systemów smart,
 - rozwój infrastruktury transportowej (drogowej i kolejowej, intermodalnej, morskiej, śródlądowej),
 - zmniejszenie emisyjności sektora transportu,
 - wzmocnienie infrastruktury ochrony zdrowia,
 - ochronę dziedzictwa kulturowego.
- Program operacyjny w zakresie badań, rozwoju oraz innowacyjności.
Cel Polityki: 1 (PO IR) – program będzie obejmował:
 - zwiększenie potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii, w tym kompetencji i umiejętności dla innowacji oraz systemu ochrony własności intelektualnej,
 - wsparcie działalności B+R przedsiębiorstw i konsorcjów z ich udziałem,
 - wsparcie etapu wdrażania wyników prac B+R,
 - wsparcie mechanizmów dyfuzji wiedzy w gospodarce (transfer technologii),
 - rozwój potencjału sektora venture capital,
 - rozwój nowych modeli biznesowych na rzecz transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym,
 - transformację modeli biznesowych polskich przedsiębiorstw w kierunku określanym jako Przemysł 4.0,
 - rozwój kompetencji i umiejętności wspierających transformację gospodarczą.
- Program operacyjny w zakresie rozwoju cyfrowego.
Cele Polityki: 1 i 3 (Program Operacyjny Polska Cyfrowa (obecny PO PC) – program będzie obejmował następujący zakres:
 - cyfrowe kompetencje społeczeństwa,
 - cyberbezpieczeństwo,
 - zwiększanie podaży e-usług sektora publicznego,
 - cyfryzację sektora transportu gospodarczego,
 - zwiększenie dostępu do usług ultra-szybkiego szerokopasmowego Internetu.
- Program operacyjny w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego.
Cel Polityki: 4 (obecny PO WER) – program będzie obejmował:
 - dobre rządzenie (m.in. poprawa jakości i skuteczności zarządzania strategicznego na poziomie państwa, regionów i samorządów lokalnych);
 - rozwój innowacji społecznych;
 - rynek pracy sprzyjający włączeniu społecznemu;
 - integrację społeczną;

- system opieki zdrowotnej i opiekuńczej wspierający zdrowie i aktywność społeczno-gospodarczą wszystkich grup społecznych;
- rozwój kompetencji zawodowych.
- Program operacyjny w zakresie województw wschodniej Polski.
Cele Polityki: 1, 2 i 3 (obecny PO PW) – program będzie obejmował:
 - zwiększenie dostępności transportowej (w tym pomiędzy większymi ośrodkami lub w obszarze funkcjonalnym);
 - niskoemisyjny transport;
 - poprawa atrakcyjności inwestycyjnej;
 - rozwój przedsiębiorstw;
 - rozwój systemu dystrybucji energii oraz wsparcie procesów budowy gospodarki obiegu zamkniętego.
- Program operacyjny w zakresie wspierania regionów z deficytem/obszarów słabszych gospodarczo.
Cele Polityki: 1, 2, 3, 4 i 5 (brak odpowiednika w obecnej perspektywie, program ponadregionalny) – program będzie obejmował:
 - likwidowanie barier rozwojowych;
 - poprawę atrakcyjności inwestycyjnej;
 - rozwój lokalnej przedsiębiorczości;
 - aktywizację lokalnych zasobów ludzkich;
 - pobudzanie lokalnych inicjatyw gospodarczych czy społecznych;
 - poprawę dostępu mieszkańców do podstawowych usług publicznych;
 - realizację zintegrowanych pakietów działań na bazie strategii ponadlokalnej, wypracowanej pomiędzy JST lub JST + samorząd województwa.
- Program Operacyjny Pomoc Techniczna – następca obecnego PO PT;
- 16 regionalnych programów operacyjnych będącymi następcami obecnych 16 RPO, Cele Polityki: 1, 2, 3, 4 i 5 – zakres interwencji będzie wypracowany w ramach prac grup roboczych, wspierających prace nad przygotowaniem programów operacyjnych na lata 2021–2027.

WARIANT II

- Program operacyjny w zakresie infrastruktury transportu, energetyki i środowiska, zdrowia, kultury, nauki i edukacji oraz spraw społecznych.
Cele Polityki: 2, 3, 4 i 5 (obecny PO IŚ) – program będzie obejmował:
 - ochronę środowiska;
 - przystosowanie do zmian klimatycznych;
 - gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiskowych;
 - gospodarkę o obiegu zamkniętym;
 - efektywność energetyczną;
 - wsparcie produkcji energii z odnawialnych źródeł;
 - wsparcie infrastruktury energetycznej i systemów smart;
 - rozwój infrastruktury transportowej (drogowej i kolejowej, intermodalnej, morskiej, śródlądowej);
 - zmniejszenie emisyjności sektora transportu;
 - wzmocnienie infrastruktury ochrony zdrowia;

- ochronę dziedzictwa kulturowego.
- Program operacyjny w zakresie badań, rozwoju oraz innowacyjności oraz rozwoju cyfrowego.
Cele Polityki: 1 i 3 (obecny PO IR oraz PO PC) – program będzie obejmował:
 - zwiększenie potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii, w tym kompetencji i umiejętności dla innowacji oraz systemu ochrony własności intelektualnej;
 - wsparcie działalności B+R przedsiębiorstw i konsorcjów z ich udziałem;
 - wsparcie etapu wdrażania wyników prac B+R;
 - wsparcie mechanizmów dyfuzji wiedzy w gospodarce (transfer technologii);
 - rozwój potencjału sektora venture capital;
 - rozwój nowych modeli biznesowych na rzecz transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym;
 - transformację modeli biznesowych polskich przedsiębiorstw w kierunku określanym jako Przemysł 4.0;
 - rozwój kompetencji i umiejętności wspierających transformację gospodarczą;
 - cyfrowe kompetencje społeczeństwa;
 - cyberbezpieczeństwo;
 - zwiększanie podaży e-usług sektora publicznego;
 - cyfryzację sektora transportu gospodarczego;
 - zwiększenie dostępu do usług ultra-szybkiego szerokopasmowego Internetu.
- Program operacyjny w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego.
Cel Polityki: 4 (obecny PO WER) – program będzie obejmował:
 - dobre rządzenie (m.in. poprawa jakości i skuteczności zarządzania strategicznego na poziomie państwa, regionów i samorządów lokalnych);
 - rozwój innowacji społecznych;
 - rynek pracy sprzyjający włączeniu społecznemu;
 - integrację społeczną;
 - system opieki zdrowotnej i opiekuńczej wspierający zdrowie i aktywność społeczno-gospodarczą wszystkich grup społecznych;
 - rozwój kompetencji zawodowych.
- Program operacyjny w zakresie województw wschodniej Polski.
Cele Polityki: 1, 2 i 3 (obecny PO PW) – program będzie obejmował:
 - zwiększenie dostępności transportowej (w tym pomiędzy większymi ośrodkami lub w obszarze funkcjonalnym);
 - niskoemisyjny transport;
 - poprawa atrakcyjności inwestycyjnej;
 - rozwój przedsiębiorstw;
 - rozwój systemu dystrybucji energii oraz wsparcie procesów budowy gospodarki obiegu zamkniętego.
- Program operacyjny w zakresie wspierania regionów z deficytem/obszarów słabszych gospodarczo.
Cele Polityki: 1, 2, 3, 4 i 5 (brak odpowiednika w obecnej perspektywie, program ponadregionalny) – program będzie obejmował:
 - likwidowanie barier rozwojowych;
 - poprawę atrakcyjności inwestycyjnej;
 - rozwój lokalnej przedsiębiorczości;
 - aktywizację lokalnych zasobów ludzkich;
 - pobudzanie lokalnych inicjatyw gospodarczych czy społecznych;

- poprawę dostępu mieszkańców do podstawowych usług publicznych;
- realizację zintegrowanych pakietów działań na bazie strategii ponadlokalnej, wypracowanej pomiędzy JST lub JST + samorząd województwa;
- Program Operacyjny Pomoc Techniczna – następca obecnego PO PT;
- 16 regionalnych programów operacyjnych będącymi następcami obecnych 16 RPO, Cele Polityki: 1, 2, 3, 4 i 5 – zakres interwencji będzie wypracowany w ramach prac grup roboczych, wspierających prace nad przygotowaniem programów operacyjnych na lata 2021–2027.

WARIANT III

- Program operacyjny w zakresie infrastruktury transportu, energetyki i środowiska, zdrowia, kultury, nauki i edukacji oraz spraw społecznych.
Cele Polityki: 2, 3, 4 i 5 (obecny PO IŚ) – program będzie obejmował:
 - ochronę środowiska;
 - przystosowanie do zmian klimatycznych;
 - gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiskowych;
 - gospodarkę o obiegu zamkniętym;
 - efektywność energetyczną;
 - wsparcie produkcji energii z odnawialnych źródeł;
 - wsparcie infrastruktury energetycznej i systemów smart;
 - rozwój infrastruktury transportowej (drogowej i kolejowej, intermodalnej, morskiej, śródlądowej);
 - zmniejszenie emisyjności sektora transportu;
 - wzmocnienie infrastruktury ochrony zdrowia;
 - ochronę dziedzictwa kulturowego.
- Program operacyjny w zakresie badań, rozwoju oraz innowacyjności oraz rozwoju cyfrowego.
Cele Polityki: 1, 3 i 4 (obecny PO IR oraz PO PC) – program będzie obejmował:
 - zwiększenie potencjału w zakresie badań i innowacji oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii, w tym kompetencji i umiejętności dla innowacji oraz systemu ochrony własności intelektualnej;
 - wsparcie działalności B+R przedsiębiorstw i konsorcjów z ich udziałem;
 - wsparcie etapu wdrażania wyników prac B+R;
 - wsparcie mechanizmów dyfuzji wiedzy w gospodarce (transfer technologii);
 - rozwój potencjału sektora venture capital;
 - rozwój nowych modeli biznesowych na rzecz transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym;
 - transformację modeli biznesowych polskich przedsiębiorstw w kierunku określanym jako Przemysł 4.0;
 - rozwój kompetencji i umiejętności wspierających transformację gospodarczą;
 - cyfrowe kompetencje społeczeństwa;
 - cyberbezpieczeństwo;
 - zwiększanie podaży e-usług sektora publicznego;
 - cyfryzację sektora transportu gospodarczego;
 - zwiększenie dostępu do usług ultra-szybkiego szerokopasmowego Internetu;
 - zwiększanie podaży e-usług; w ramach EFS+ wsparcie rozwoju i doskonalenia kadr B+R oraz rozwój kompetencji cyfrowych.

- Program operacyjny w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego.
Cel Polityki: 4 (obecny PO WER) – program będzie obejmował:
 - dobre rządzenie (m.in. poprawa jakości i skuteczności zarządzania strategicznego na poziomie państwa, regionów i samorządów lokalnych);
 - rozwój innowacji społecznych;
 - rynek pracy sprzyjający włączeniu społecznemu;
 - integrację społeczną;
 - system opieki zdrowotnej i opiekuńczej wspierający zdrowie i aktywność społeczno-gospodarczą wszystkich grup społecznych;
 - rozwój kompetencji zawodowych.
- Program operacyjny w zakresie województw wschodniej Polski.
Cele Polityki: 1, 2, 3 i 4, (obecny PO PW) – program będzie obejmował:
 - zwiększenie dostępności transportowej (w tym pomiędzy większymi ośrodkami lub w obszarze funkcjonalnym);
 - niskoemisyjny transport;
 - poprawę atrakcyjności inwestycyjnej;
 - rozwój przedsiębiorstw; rozwój systemu dystrybucji energii oraz wsparcie procesów budowy gospodarki obiegu zamkniętego w ramach EFS+ budowę kapitału społecznego i aktywizację zawodową.
- Program operacyjny w zakresie wspierania regionów z deficytem/obszarów słabszych gospodarczo.
Cele Polityki: 1, 2, 3, 4 i 5 (brak odpowiednika w obecnej perspektywie, program ponadregionalny) – program będzie obejmował:
 - likwidowanie barier rozwojowych;
 - poprawę atrakcyjności inwestycyjnej;
 - rozwój lokalnej przedsiębiorczości;
 - aktywizację lokalnych zasobów ludzkich;
 - pobudzanie lokalnych inicjatyw gospodarczych czy społecznych;
 - poprawę dostępu mieszkańców do podstawowych usług publicznych;
 - realizację zintegrowanych pakietów działań na bazie strategii ponadlokalnej wypracowanej pomiędzy JST lub JST + samorząd województwa.
- Program Operacyjny Pomoc Techniczna – następca obecnego PO PT;
- 16 regionalnych programów operacyjnych będącymi następcami obecnych 16 RPO, Cele Polityki: 1, 2, 3, 4 i 5 – zakres interwencji będzie wypracowany w ramach prac grup roboczych, wspierających prace nad przygotowaniem programów operacyjnych na lata 2021–2027.

Z pewnością będzie także istniała możliwość wykorzystania środków finansowych z programów zarządzanych bezpośrednio przez Komisję Europejską, zapewniających wsparcie w różnych obszarach. Do tej pory były to m.in. takie programy jak:

- Program Horyzont³⁷ – mający na celu m.in. stymulować prowadzenie prac badawczych na najwyższym poziomie, wspierać współpracę międzynarodową, innowacyjne przedsiębiorstwa;
- Program na rzecz Konkurencyjności Przedsiębiorstw oraz Małych i Średnich Przedsiębiorstw (COSME – Programme for the Competitiveness of Enterprises and Small and Medium Enterprises)³⁸ – ułatwiający małym i średnim przedsiębiorstwom dostęp do rynków na terenie Wspólnoty i poza nią, a także zapewniający łatwiejszy dostęp do finansowania poprzez gwarancje kredytowe i kapitał;

³⁷ Szczegółowe informacje na temat Programu Horyzont 2020, www.ec.europa.eu/programmes/horizon2020.

³⁸ Szczegółowe informacje na temat Programu COSME, www.ec.europa.eu/growth/smes/cosme.

- Program LIFE – dotyczący działań na rzecz środowiska: ochrony środowiska i efektywnego gospodarowania zasobami, przyrody i różnorodności biologicznej oraz zarządzania i informowania w zakresie środowiska;
- Program ERASMUS³⁹ – ułatwiający pobyt młodych ludzi na stażach za granicą, co w rezultacie przynosi poprawę ich umiejętności i zwiększa szansę na zatrudnienie;
- Program Łącząc Europę (CEF – Connecting Europe Facility)⁴⁰ – będący instrumentem finansującym strategiczne inwestycje w infrastrukturę w zakresie budowy dróg, linii kolejowych, sieci energetycznych, a także rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- Program Kreatywna Europa⁴¹ – w ramach, którego środki otrzymuje europejska kultura, kino, telewizja, muzyka, literatura, teatr, dziedzictwo kulturowe i inne powiązane dziedziny.

Część pieniędzy w ramach powyższych programów dzielona jest pomiędzy poszczególnymi państwami, ale większość z nich dostępna jest w konkursach, w których polskie podmioty muszą rywalizować z zagranicznymi.

Samorządy w Polsce mogą również korzystać z bezzwrotnej pomocy finansowej w postaci dwóch instrumentów pod nazwą: Mechanizm Finansowy EOG oraz Norweski Mechanizm Finansowy (tzw. fundusze norweskie). Środki finansowe pochodzą z trzech krajów Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, będących zarazem członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego – Norwegii, Islandii i Liechtensteinu. Oba Mechanizmy zostały objęte jednolitymi zasadami i procedurami oraz podlegają jednemu systemowi zarządzania i wdrażania w Polsce.

Kolejnym źródłem finansowania przedsięwzięć gminy mogą być środki programów priorytetowych realizowanych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Programy określają m.in. formy i warunki dofinansowania oraz szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć.⁴² NFOŚiGW jest również krajowym operatorem Systemu Zielonych Inwestycji (GIS – Green Investment Scheme). Krajowy System Zielonych Inwestycji związany jest ze „znakowaniem środków finansowych pozyskanych ze zbycia nadwyżki jednostek emisji w celu zagwarantowania przeznaczenia ich na realizację ściśle określonych celów związanych z ochroną środowiska w państwie zbywcy jednostek”.⁴³

Ponadto liczne programy finansujące różnorodne dziedzinowe przedsięwzięcia samorządowe opracowywane są także przez poszczególne krajowe ministerstwa, a środki dystrybuowane w ramach nich pochodzą z budżetu państwa. Najprawdopodobniej znowelizowana ustawa o prowadzeniu polityki rozwoju wprowadzi także mechanizmy uzgadniania działań rozwojowych pomiędzy samorządami: kontrakt programowy, kontrakt sektorowy i porozumienie terytorialne, które będą mogły być zawierane pomiędzy rządem a samorządami.

Pozyskiwanie źródeł finansowania inwestycji rozwojowych nie może ograniczać się wyłącznie do ubiegania się o środki pochodzące z programów UE i programów krajowych. Władze gminy pod rozwagę muszą brać też możliwość angażowania kapitału prywatnego, zaciągania zobowiązań na rynku finansowym oraz bieżące gospodarowanie mieniem gminy.

³⁹ Szczegółowe informacje na temat Programu Erasmus+, www.ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus.

⁴⁰ Szczegółowe informacje na temat Programu Łącząc Europę, www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/zasady-dzialania-funduszy/program-laczac-europe.

⁴¹ Szczegółowe informacje na temat Programu Kreatywna Europa, www.ec.europa.eu/programmes/creative-europe.

⁴² Lista programów priorytetowych dostępna jest na stronie internetowej NFOŚiGW, www.nfosigw.gov.pl/oferta-finansowania/srodki-krajowe/informacje-ogolne.

⁴³ Więcej na stronie internetowej NFOŚiGW, www.nfosigw.gov.pl/oferta-finansowania/system-zielonych-inwestycji---gis.

Kolejną szansą realizacji zadań inwestycyjnych gminy jest partnerstwo publiczno-prywatne. Odpowiednia alokacja ryzyka i sposób ujmowania zobowiązań wynikających z umowy stwarza możliwość ujęcia wydatków finansowych poza deficytem i długiem publicznym. Przeprowadzenie procedury wyboru partnera prywatnego i sformalizowanie umowy nie jest łatwym przedsięwzięciem, ale z punktu widzenia ograniczeń związanych z możliwością zadłużania się JST, może przynieść wymierne korzyści. Dobrze przemyślane i skonstruowane partnerstwo publiczno-prywatne pozwala realizować daną inwestycję bez nadmiernego obciążania budżetu gminy.

Możliwości inwestycyjne gminy mogą być zwiększone także w wyniku zaciągnięcia długu w postaci kredytu, pożyczki lub emisji obligacji komunalnych (w tym obligacji przychodowych). Instrumenty wspierające rozwój regionalny oferują takie instytucje finansowe jak Bank Światowy, Bank Rozwoju Rady Europy, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Bank Gospodarstwa Krajowego oraz szereg banków komercyjnych. W przypadku korzystania ze zwrotnych źródeł finansowania zasadniczym kryterium wyboru oferty powinny być koszty pozyskania środków pieniężnych, ale również warunki współpracy z daną instytucją finansową.

Powyższe przykłady nie wyczerpują całego katalogu możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację zamierzeń wynikających ze Strategii Kocierzew Południowy 2030. Dlatego konieczne jest staranne monitorowanie w zakresie pojawiających się możliwości zdobywania kapitału pieniężnego. W niektórych przypadkach pewnym ograniczeniem może być zdolność gminy do zapewnienia kapitału własnego. Niemniej rozmaite możliwości w zakresie inżynierii finansowej pozwalają skutecznie radzić sobie także z takimi ograniczeniami.

Bibliografia

Sprawozdania, informacje, raporty i inne opracowania

1. Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Kocierzew Południowy w latach 2015–2018.
2. Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w gminie Kocierzew Południowy w roku szkolnym 2014/2015, 2015/2016, 2016/2017, 2017/2018.
3. Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kocierzewie Południowym za 2018 r.

Dokumenty strategiczne (unijne, krajowe i regionalne)

1. *Country Report Poland 2019*, Komisja Europejska, Bruksela 2019.
2. *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komisja Europejska, Bruksela 2010 r.
3. *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011 r.
4. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa 2019 r.
5. *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kocierzew Południowy na lata 2016–2020*, Urząd Gminy Kocierzew Południowy, Kocierzew Południowy 2016 r.
6. *Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020. Umowa Partnerstwa*, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2020 r.
7. *Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030*, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, Łódź 2013 r.
8. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz*, Komisje Europejska, Strasburg 2018.
9. *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Wiz*, Komisje Europejska, Bruksela 2020.
10. *Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa 2017 r.
11. *Strategia Rozwoju Powiatu Łowickiego 2020*, Starostwo Powiatowe w Łowiczu, Łowicz 2016 r.
12. *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030*, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, Łódź 2019 r.
13. *Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012 r.
14. *Założenia do Umowy Partnerstwa na lata 2021–2027*, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa 2019 r.

Akty prawne

1. Projektu ustawy o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12321445/katalog/12580867#12580867>.
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2019.1507 t.j., z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U.2020.55 t.j., z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U.2019.1396 t.j., z późn. zm.).

5. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.2019.1295 t.j., z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2019.506 t.j., z późn. zm.).

Źródła danych pierwotnych

1. Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.
2. Powszechny Spis Rolny 2010 wg siedziby gospodarstwa, Główny Urząd Statystyczny.

Źródła internetowe

1. Serwis Mapy Google, www.maps.google.pl.
2. Serwis Rządowego Centrum Legislacji, <https://rcl.gov.pl>.
3. Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, www.gov.pl.
4. Strona internetowa Funduszy Europejskich, www.funduszeuropejskie.gov.pl.
5. Strona internetowa Komisji Europejskiej, www.ec.europa.eu/poland.
6. Strona internetowa Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, www.nfosigw.gov.pl.
7. Strona internetowa Urzędu Gminy Kocierzew Południowy, www.kocierzew.pl.

Spis tabel

Tabela 1: Podstawowe informacje o gminie Kocierzew Południowy	11
Tabela 2: Liczba ludności w poszczególnych sołectwach w gminie Kocierzew Południowy	12
Tabela 3: Współczynnik feminizacji	13
Tabela 4: Migracje na pobyt stały	15
Tabela 5: Liczba uczniów w przedszkolach, szkołach i gimnazjach w gminie Kocierzew Południowy	19
Tabela 6: Zasoby mieszkaniowe	23
Tabela 7: Mieszkania oddane do użytkowania i ich powierzchnia użytkowa	23
Tabela 8: Struktura użytków rolnych w gminie Kocierzew Południowy	27
Tabela 9: Gospodarstwa domowe z dochodami z różnych źródeł	28
Tabela 10: Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju i powierzchni zasiewów	29
Tabela 11: Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych (ha)	29
Tabela 12: Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON wg klas wielkości	30
Tabela 13: Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności PKD 2007	30
Tabela 14: Liczba czytelników GBP	35
Tabela 15: Księgozbiór GBP w woluminach	35
Tabela 16: Liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz i udostępnień na miejscu	35
Tabela 17: Realizacja świadczeń z pomocy społecznej	44
Tabela 18: Zagrożenie przestępczością na terenie gminy Kocierzew Południowy w latach 2015–2018	45
Tabela 19: Liczba zdarzeń drogowych w gminie Kocierzew Południowy w latach 2015–2018	45
Tabela 20: Wartość zrealizowanych dochodów i wydatków budżetu gminy Kocierzew Południowy (w zł)	48
Tabela 21: Wykaz mierników i wskaźników służących do monitorowania stopnia realizacji Strategii	74

Spis rysunków

Rysunek 1: Położenie gminy Kocierzew Południowy w powiecie łowickim	9
Rysunek 2: Położenie gminy Kocierzew Południowy w województwie łódzkim i w Polsce	9
Rysunek 3: Mapa gminy Kocierzew Południowy	10

Spis wykresów

Wykres 1: Łączna liczba ludności w gminie Kocierzew Południowy w latach 2013–2018	12
Wykres 2: Gęstość zaludnienia – ludność na 1 km ²	13
Wykres 3: Przyrost naturalny oraz urodzenia żywe i zgony na 1 000 ludności	13
Wykres 4: Małżeństwa na 1 000 ludności	14
Wykres 5: Ludność wg grup wieku	14
Wykres 6: Struktura demograficzna ludności wg ekonomicznych grup wieku	14
Wykres 7: Liczba pracujących ogółem	15
Wykres 8: Struktura pracujących	15
Wykres 9: Bezrobotni zarejestrowani ogółem	16
Wykres 10: Struktura zarejestrowanych bezrobotnych wg płci	16
Wykres 11: Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	16
Wykres 12: Powierzchnia geodezyjna gminy Kocierzew Południowy według kierunków wykorzystania (dane na koniec 2014 r.)	27
Wykres 13: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	29
Wykres 14: Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w 2018 r.	31
Wykres 15: Zmiany w liczbie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON	31
Wykres 16: Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki	32
Wykres 17: Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku	41
Wykres 18: Porady lekarskie w ramach podstawowej i ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	42
Wykres 19: Porównanie zrealizowanych dochodów i wydatków w latach 2013–2018 (w zł)	48